

ל"ו שערים שער הראשון א.

לקדירה צריך להדיח הבשר קודם מליחה היטב, וכתב בא"ז ששורין אותו במים כדי שיתרכך הדם שעל הבשר ויודח היטב ואח"כ מדיחין אותו היטב באותו מים עצמו ומניחין על גבי דף כדי שיזובו מימיו מעל גביו ואחר שיזובו המים מולחין, והר"י טרושן כ' דאם הודח הדחה מועטת להסיר הדם סגי ושרי דדוקא בהדחה שאחר מליחה בעינן יפה יפה.

ב.

וכתב במרדכי פכ"ה היכא דחתכו הטבח לחתיכות גדולות וחללינהו ושוב חתכו הבעל הבית נתח אחד לב' או לג' נתחים קודם מליחה צריך לחזור ולהדיחו. ג.

וכתב עוד מתשובת רשב"א הבשר תפל שמלא קרח וכפור ואינו ראוי למליחה מותר לשרותו במים חמין בכלי שני אעפ"י שהיד סולדת בו ולמלחו אח"כ דאפילו אם יהיה לו כח להפליט ולהבליע כמו שאמר רבינו חיים מאחר שלא נתבשל הדם חוזר ויוצא ע"י מליחה או ע"י צליה אח"כ. ד.

ואחר שהודח הבשר צריך למלחו היטב כ"כ עד שיהא קרוי אינו נאכל מחמת מלחו ולמלחו משני צדדין, והטלה והעוף מבפנים ומבחוץ כדאמרינן כיצד הוא עושה מולחו והופכו וחוזר ומולחו גבי קדשים ואמר רבא וכן לקדירה ומשו"ה נקיט שמואל במילתיה ומלחו יפה יפה, ה. ובמרדכי פכ"ה בשם ריב"ק אוסר תרנגולת שנמלח מבפנים ולא מחוץ רק לצלי ובשם רבי ברוך ור' שמחה התיר בכה"ג.

ו.

וכתב הראש פכ"ה שצריך לפזר עליו מלח הרבה שלא ישאר בו שום מקום בלי מלח וכתב דמסתברא דטוב יותר למלוח במלח דק מבמלח הגס דבמלח הדק מתפזר על הבשר ופועל להוציא דם כי הוא נדבק אבל הגס נושר כשהופך החתיכות למלחו, והרמב"ם כ' דאין למלוח במלח הדק לפי שנבלע בבשר ואינו מפליט וכן כ' בסמ"ק פכ"ה משמו ומשם ה"ג ולרש"י מולחין בתרווייהו אלא שהגס צריך ניפוץ ולא הדק.

ז.

וכ' א"ז המולח במלח הגס צריך ניפוץ והדחה, וצריך לשהות הבשר במלח כשיעור צליה סי' כשיעור צליה אותה חתיכה עצמה לפי עובה וגודלה וכן כתב בא"ז ורמב"ם פ"ו דמאכ"א כתב דסתם מליחה כשיעור מיל וכן במרדכי פכ"ה בשם ראבי"ה דמצא בשם רש"י דשהית מליחה כשיעור מיל, וכתב דלא נהירא לי שיעור צליה דא"כ נתת דבריך לשיעורין דלפי גודל האש ממחר להיות נצלה.

ח.

ואחרי כן כשרוצה לבשל צריך להדיח הבשר לכל הפחות ב"פ, ובא"ז כתב בהדיא שצריך להדיח לכתחילה ג' פעמים ובדיעבד כב' פעמים סגי ושמואל נמי אמר במילתיה ומדיחו יפה יפה משום ב' פעמים מים ראשונים להעביר המלח והדם ומים שניים להעביר לחלוחית של מים ראשונים שנשאר על הבשר: [תו גרסינן בגמ' רישא בכיבשא פי'

ברמץ ויש גורסין בכבשן פ' בלא רמץ כשרוצין להסיר השער מן הראש או מן הרגלים נותנין עליהם מים ומטמינים אותו ברמץ על גחלים אותביה על בית השחיטה דמידב דייב דמא ושרי אותביה אלחיים מקפא קפי דמא ואסור אותביה אנחירי ודץ ביה מידי כדי שיצא הדם מן הנחירים שרי ואי לאו אסור ומיהו כשרוצין להסיר הנוצה מן התרנגולין שנותנין על הרמץ ואין קפידא בכלום משום דליכא עצמות דמעכבין הדם כמו בראש דמצריך אנחיריה ולדוץ ביה מידי ואפילו בראש כתב בה"ג דחומרא הוא דאסור באכילי וכולה רישא שרי משום חשש דוורידין כדאמרי' במרדכי פ' השוחט ובתרנגולת דלאו בר הכי הוא משליכין את הראש וכן ברגלים כשמשמיים על האש להסיר השער שרי מהאי טעמא דנורא מישב שייב, ומיהו לנקוב המנעלין על הרגלים כדי שיצא הדם תע"ב, וכתב הרא"ש פנ"ה דמותר לחרוך רגלים בלא מליחה ובלבד שיסיר את הטלפים כי הם מעמידין את הדם ע"כ, ויש מחמירין ומולחין הרגלים ושוהין אותן כשיעור מליחה ומדיחין אותו קודם נתינתו על האש להסיר השער והמנעלים ואח"כ חוזרין ומולחין אותן כהוגן משום דמליחה ראשונה היתה צד הטלפים והשער שלא נכנס בבשר כל הצורך].

ט.

גרסינן בגמרא אין מחזיקין דם בבני מעיים פרש"י אינם בחזקת דם לאסור אם לא נמלחו כגון דקים שסביב הכנתא וקיבה וכרס ושאר דקים וטבחיא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהן דם וצריך למלוח וכן כ' הרא"ש פכ"ה בלשון הזה וכו' עוד דמ"מ נהגו למלוח בני מעיים משום שומן הנדבק בו שאי אפשר לנקרו היטב דאית ביה שורייקי דדמא, ובספר התרומה כתב עוד טעם אחר דנוהגין למלחו משום דלא ידעינן כמה אורך הטבחיא והקיבה וכתב הרא"ש פכ"ה דמותר למולחן עם שאר בשר משום דדמא שריק ונפל דאינו נחים לבלוע כמו דגים ובא"ז פכ"ה בשם רבי שירלאין בשם ר"י אסור למלחו עם שאר בשר וכתב עוד דכרס יש לו דין כבד ולב וריאה והביא ראיה ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דקאמר עלה נמצא עליה קורט דם אלמא אית ביה דם ולא חשיב בתורת בני מעיים כ"א הדקים שסביב הכנתא והקיבה והטבחיא וכן בא"ז ובמרדכי פכ"ה כתב דשומן אוזא יש לו דין כנתא גופא וצריך הדחה אחרונה כבשר: [קודם שער ב' שיעור מיל הוא רביע שעה וחלק כ' השעה כדמוכח ממהלך אדם בינוני ביומי ניסן ותשרי שהן י"ב שעות י' פרסאות ופרסא היא ד' מילין כדאיתא פ' מי שהיה טמא ובפרש"י שם דהיינו שליש שעה פחות חלק ומרגלא בפומי דאינשי דשהיית מליחה היא שעה והיינו לדעת א"ז וש"ד דשיעורו כפי צליית החתיכה ואשכח שיעור שעה לצליה גבי פסח כשחל להיות ע"פ בע"ש דמקדימין התמיד שעה בשביל צלית הפסח דלא דחי שבת אע"ג דאין ראיה גמורה סמך מיהא איכא.

שער השני א. בשר לצלי אין צריך הדחה קמייתא כן מוכח בהדיא מן התוס' וכן כתב הרא"ש בהדיא דלא בעינן הדחה אבל צריך שיפשוף לפי שאין לקצבים סכינים מיוחדים לחלבים.

ב.

וכ' התוס' פ' כיצד צולין שר"י קבל מר"ת דבשר לצליאין צריך מליחה כלל, ולגירסת הגאונים ר"ח ורבינו גרשום צריך מליחה ולרש"י צריך מליחה קצת ואם צלו בשר בלא מליחה כלל מותר דם האיברים שלא פירש מותר ואותו שנפלט שואב האור ואינו חוזר ונבלע דהכי איתא בגמ' פ' מפנין בהדיא דבשר חי מותר לאכול בלא מליחה כ"ש לצלי.

[לפי האי טעמא לא הוי קפידא בעופות אבל למאי דנהיגין כרש"י במליחה לצלי א"כ גם בעופות צריך הדחה קמייטא בשביל המליחה כדאיתא בשער ג' אבל בהגהה באשרי בשם המרי"ח פ' השוחט איתא בהדיא דבשר לצלי א"צ הדחה קמייטא אפילו אם לא בא למלחו מליחה גמורא קודם לכן]. וכ' בסמ"ג דדין זה אינו נוהג בעופות שהן חלולין ופי' הדם מלמעלה למטה לתוך חללה והוי כמו פירש מחתיכה לחתיכה ועוד האריך ג.

וכ' במרדכי פכ"ה דלא נהירא למהר"ם סבר' זאת ואומצא דאסמיק וכן ביעי וכן מזרקי אף לצלי בעי חתיכא מיהו כן כ' המרדכי פג"ה בשם התו' וכן כתב בסמ"ק במצות דם. ד.

וחוטין שביד לדעת ר"י והרא"ש בעי חתיכה לצלי ואם וצלו קודם חתיכא אפילו נמלחו קודם אסורין החוטין אבל הבשר מותר כך כתב הרא"ש וכן כ' בה"ג גבי [ועוד כ' פ' השוחט ובס' התרומה בס"ט דאין מניחין כלי תחת הבשר אי צריכה לצלי אחרונה וע' גס במרדכי פכ"ה בדיני מולייתא בספק צפנת פענח דמוכח דשרי בדיעבד לכל הפחות מוח דמוקרא הוא דאסור והשאר מותר ולדעת שאר הגאונים חוטין שביד לצלי אפילו חתיכא לא בעי.

ה.

אומצא ביעי ומזרקא לא בעי חתיכא לצלי כיון דלא בליעי בתוך הבשר כמו חוטין שביד הכי איתא בהדיא פג"ה. ו.

וזה לשון הר"י טרושין ויש נשים שממלאין תרנגולים בבצים ואין משהין. כשיעור מליחה ואין זה נכון כי הבצים נקרשין ומעכבים הדם מליפול על האור אך אין לחוש אם לא הודח אחר מליחה כי האור שורף הציר, וזה לשון יורה דעה ס' ע"ד כ' הרשב"א רצה למלוח צלי ולאוכלו בלא הדחה עושה ואין לחוש לדם שעל המלח שהאש שואבו ומונע המלח מלבלוע הדם, בד"א במלחו וצולוהו מיד אבל אם שהא במלחו המלח בולע הדם ונאסר לפיכך מדיחין יפה קודם צליה ע"כ.

ז.

ונהגו העולם אם אירע כך דצלו בשר בלא מליחה להדיחו מן הדם הנדבק בחוץ קודם שיאכלנו ואף קודם שיטבול אותו במלח. ח.

ובמקום שאין שם מלח אסור לבשל בשר אלא א"כ יצלה אותו קודם הבישול עד שיזוב דמו וכ' הרא"ש דשדרו ממתיתתא דהיינו חצי צליתו. שער השלישי בשר שלא הודח בתחלה ונמלח אותו בשר אין לו תקנה עוד למלחו שנית כי הדם שעל הבשר הוא הוי דם האיברים שפירש ואסור וכח המלח מבליעו בבשר ושוב אינו יוצא ואסור ואעפ"י שמלח מפליט דם הבלוע היינו דם שלא פירש אבל דם שפירש כבר ונמצא עליו המלח

מבליעו בבשר אך ראיתי ממהר"ם שהתירו בדיעבד והביא ראיה מכבדא עלויה בישראל [לקמן יתבאר מי משערינן בס' במליחה או אי אסרינן כולו או רק כדי קליפה].

דלכתחלה לא ובדיעבד שפיר דמי דמא משרק בצליה וה"ה במליחה. וגרסינן בתלמוד השובר מפרקת של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מבליע דם ומבעי ליה התם האי מבליע דם דאסור משום דגוזל את הבריות אבל אי בעי למיכל מיניה באומצא שפיר דמי או דלמא משום איסור ואפילו אי בעי למיכל מיניה באומצא אסור תיקו וכל תיקו לחומרא, ופרש"י שם דמבעי ליה אי יוצא שוב אפילו ע"י מליחה, והרמב"ם כתב פ"ו דמאכלות דדוקא חי אסור אבל ע"י מליחה שרי וכן כתב בה"ג שם בשם רבינו גרשום מ"ה ובשם ר' ברוך ממגנצא ודלא כרש"י וכן כתב בא"ז פ' כל הבשר, וכתב עוד בא"ז דוקא שובר אבל לא שרי ואם אחר השחיטה מיד משים הגוי סכיננו נגד צואר של בהמה אין זה גמרו ביד גוי ומותר ע"כ] והמחמיר תע"ב, וז"ל מהר"י טרושינ ונראה דברי רבותינו דאין תקנה לאותו בשר ואסור ולא דמי לכבדא עלוי בשרא דהתם הוה דם פליטה ומשרק שריק אבל בשר בלא הדחה הוי כמו דם בעין שנפל על בשר רותח דאסור דלא שייך לומר משריק שריק ולא כבולעו כך פולטו ור"מ אגב חורפא לא עיין ואי שמע הוי הדר ביה וז"ל הרא"ש פכ"ה אין להתיר מטעם משרק שריק אם נשפך דם רותח על הכלי או אפילו דם צונן היה אוסרינן דתתאי גבר ואסור כדי קליפה או אפ"ל נטילה דהיינו כעובי אצבע דדוקא דם הנפלט ונופל עם הציר ע"י צליה או ע"י מליחה הוא דאמרינן דשריק אבל בעיניה לא אשכחן וכן כ' בא"ז בשם ר"י בלה"ז.

שער הרביעי א. בשר שהודח ולא נמלח ושמו אותו בקדירה אם אין שם ס' נגד כל החתיכות שלא נמלחה כל התבשילין אסיר דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה אבל אם יש בו ס' אף התבשיל מותר מיהו אותה חתיכה אסורה שנתבשלה בדמה ויש שהיו רוצים להתיר אותה חתיכה עצמה אחרי שנתבשלה בס' ואם נשאר שם בחתיכה הוי דם האיברים שלא פירש ולא נאסר בכך, ואנו נוהגין לאסור אותו חתיכה אפילו כשיש שם ס' לבטל, ובמרדכי פכ"ה בשם ראב"ן פי' הטעם דהא דאמרינן דם האיברים שלא פירש מותר היינו היכא דנבלע בבשר ולא יהב בו טעמא אבל ע"י בישול יהב טעמא בבשר ומתבשל הבשר בדם ושוב אע"ג דנסחט אסור עוד פי' טעמים אחרים ועל סברא זו פליג הרא"ש פכ"ה ודמה נדון זה לצלי בלי מליחה שדמו מופרש מן הבשר וכשמהפכין השפוד אצל האש מתגלגל סביב הבשר ואפ"ה לא אמרינן כי אפשר לסוחטו אסור כ"ש במבושל ע"כ, [מדם המתגלגל לא הו"ק כ"כ דיש לחלק משום דנורא מישאב שאיב ומונע הדם מליכנס בבשר אמנם התו' פ' כיצד צולין והרא"ש פ"ק דחולין סבירה להו דאפילו פירש הדם בתוך הצלי ממקום למקום ולא יוצא מיקרי דם האיברים שלא פירש וצ"ע לקמן בפסק מ"ה דף על בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב ע"כ].

ב.

לשון הרא"ש בתשובה וששאלת' שהוא מנהג פשוט בארץ הזאת שלא לאכול בשר ששהא בלא ניקור ג' ימים אם הוא משנה או גמרא או גאון או מנהג, מנהג זה לא שמעתי כי מה תלוי בניקור החלב אינו נבלע בבשר כיון שהוא קר אלא נוהגין באשכנז ובצרפת על פי הגאונים שכתבו שכל בשר ששהא ג' ימים שלמים מעל"ע בלא מליחה שנצטר

הדם ואינו יוצא ע"י מליחה ואסור, ור"מ ז"ל התירו בצלי דאף אם לא יצא [אבל למה שלא נאסר מעולם ל"ש דשיל"מ וה"ה נדון זה והכי איתא בהדיא בס' הערל בגמרא כי הא סברא ואפילו היה חתיכה הראויה להתכבד בטילה לפי שאינה אסורה מחמת עצמה אלא מחמת הדם הבלוע ואותו בלוע אינו ראוי להתכבד ע"כ קבלתי דאין לבשלו אחר צליה וכן מוכח קצת מלשון מהר"ם וכן נמצא בתשובת ר"ח א"ז ומצאתי הועתק בשם רמ"ם דמותר ויראה לנהוג בו איסור].

לחוץ הוי דם האיברים שלא פירש ומותר אבל לבשל בקדירה אסור פולט ע"י מליחה פולט דמו לתוך הקדירה ע"כ. ד.

אמר לנו הרא"ש בשם הר"י חוזה שאם הודח בתוך ג' ימים אפילו לא נמלח שרי אף לקדירה והטעם כשהודח תוך ג' ימים מתרכך הבשר ויוצא הדם ע"י מליחה אפילו לאחר ג' ימים: שער החמישי א. בשר שנמלחה ושהתה שיעור מליחה ואח"כ הניחו אותו בקדירה לבשל בלא הדחה אם יש ס' במים ובחתיכה כנגד לחלוחית דם ומלח שעל החתיכה מבחוץ מותר ואע"פ שהמלח לטעמא עבידא והיה לדמותו לתבלין של הקדש או של ע"ז דלא בטילי אפילו באלף דגם המלח נותן טעם בבשר ובתבשיל לא דמי כלל דגבי תבלין מה שנותן טעם הוא גופו של איסור אבל הכא המלח לא נאסר אלא מחמת הדם ולא יאסור יותר משאם הי' כולו דם דהוה בטל בס', ובסמ"ג כתב דאיכא מרבוותא דלית להו האי סברא ור"י בעל התוס' הוא בעל הסברא הזאת ב.

וכ' מהרי"ח בשם ר"י דהא דתבלין לטעמא עבידא לא בטילי היינו למעלה מס' או למעלה מק' אבל ודאי יש להן ביטול ג. ור' אבן ור' יעקב הלוי מתירין בבשר יבש שנתבשל בלא הדחה בדיעבד משום דכיון דנתיבש אין כאן לחלוחית והדם עצמו כבר שריק ונפל: והדחה אחרונה שאנו צריכין אפילו גבי בשר אינו אלא משום המלח שעדיין על הבשר ולא נמס ומשום הלחלוחית שעל הבשר וכי נתיבש אין עליו שום לחלוחית דם ומלח, מיהו נהגו העולם כשמדיחין בשר יבש מן המלח במים חמין אז נזהרין שלא תהא יד סולדת בהן והיינו לכתחלה אבל בדיעבד פסקו להתיר, וכתב בסמ"ק במצות דם על הבשר לח שאם לא הדיחוהו רק פעם א' בטוב דשוב אין קפידא, וזה לשון א"ז פכ"ה אי לא דמיסתפינא הוה אמינא אפילו בשר לח שלא הודח כלל אחר המליחה והושם בקדירה שהוא מותר, וה"ג כתב במרדכי פכ"ה כי מיד כשהושם בקדירה נמס המלח במים ובטל בס' וכן כ' בהגהה במיימוני בשם מהר"ם דכל חתיכה יש ס' בה כנגד דם ומלח שבקדירה: שער הששי א.

דאמר שמואל אין מניחין בשר אלא על גבי כלי מנוקב [אפשר ההוא דא"ז מיירי נמי בדף שלא הוחלק ברהיטני דודאי אין המים יוצאים מעליו מיד ברכ"ת י"ד.] וה"ה דף פשוט ובא"ז פכ"ה כתוב המולח ע"ג דף שאינו מודרין אסור ובספר המצות כתב מה שנוהגין למלוח ע"ג קערה כפויה ואין הקערה נאסרת משום דדמה מישרק שריק ואם יש בה גומות אסור וכ"כ הרא"ש בשם רב אחא פכ"ה שצריך למלוח ע"ג כלי מנוקב או על גבי קשים או ע"ג עצים כללו של דבר כששופך המים עליו והמים יוצאין לחוץ כשר למלוח עליו ע"כ ובי"ד ס' ס"ט כתב בעינן שיצאו המים מיד ובסמ"ג במצות דם כ' מה שנוהגין העולם למלוח בכלי מנוקב כמה פעמים זאח"ז שכבר בלע הכלי מן הציר וי"ל

שאינן מליחה לעץ שאינו נכנס לתוכו והוי כמו טהור מליחה וטמא תפל כי העץ לא נעשה רותח ע"י מליחה וכן מעשים בכל יום שנותנין מלח בקערה חולבת ומולחין בה בשר או איפכא וגם ק"ל כשמואל דאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח דמלוח כרותח ופי' הספר ה"מ דאינו נאכל מחמת מלחו ורבו הפתרונים באינו נאכל מחמת מלחו אך ק"ל כרבינו יעקב שכל מליחות שאנו מולחין לבשל בקדירה נקרא אינו נאכל מחמת מלחו וראייה שפי' בה"ג שיעור שהית מליחה קודם שיניחנו לבשל בקדירה כשיעור צליה דמליחה מוציא דם כמו צליה ומליחה כרותח דקאמרי היינו כרותח דצלי אבל אינו מליח כ"א מעט אינו כרותח ג.

ואם מלח לקדירה בכלי שאינו מנוקב הכל אסור לפי שהדם נבלע מכלי הואיל ואין לו מקום שיזוב לחוץ ואם הוא כלי עץ צריך הגעלה וכלי חרס צריך שבירה ד. וכתב בסמ"ק [יש לפרש שאין המלח וכחו נכנס לתוכו וכן הפירוש מה שכתוב בפנים לפי שהדפוס אינו פולט איסור שהרי אינו נבלע בו ומעתה הוי הפי' בספר התרומה ובמרדכי וצ"ע לע"ד וא"כ יתיישב ג"כ לדעת הפנים אמאי נאסור כלי שאינו מנוקב במליחה דכולי האי איכא כח להבליע ולא להפליט במצות דם אם נמלח בשר בכלי חרס אפילו מנוקב אסור לאכול רותח באותו כלי דלגבי כלי חרס ליכא למימר דדם משרק שריק דבקל הוא בלע.

ה.

וכתב בס' התרומה בס' ר"ד דאם נמלח בכלי שאינו מנוקב נאסר הכלי מיד אפילו לא שהא שיעור מליחה רק שנראה קצת דם הנפלט בכלי וכן כתב בא"ז דאפילו לא שהא רק מעט נאסר ע"כ. [פכ"ה בס' התרומה ומרדכי ליתא בהאי לישנא שאינו נכנס לתוכו אל' כתב שאין המלח מפליט מה שבלוע בעץ ובחרס ובמתכות ונ"א טובא].

ו.

והיכא דשהא הבשר בכלי מנוקב כשיעור מליחה ואח"כ הושם בכלי שאינו מנוקב ונמצא שם ציר מעשה אירע בביתו של רש"י והתיר כיון דשהא כבר שיעור מליחה כי הציר הנמצא שם אינו אלא מוהל בעלמא, והתו' פכ"ה שאין להקל בכה"ג ש שכבר נהגו העולם לאסור ושערי דודא מתירו ע"י קליפה.

ז.

וכשמדיחין הבשר בקערה צריך לתת מים תחלה קערה ואח"כ נותנין בה בשר להדיחו ואם בדיעבד נתן הבשר תחלה רגילין להכשיר בזמן מועט הואיל ושהא כבר כשיעור מליחה, ולשון ספרהתרומה בס' ס"ט הוא כך ובדיעבד לא נאסר בכך הכלי כיון ששהא כבר הבשר כשיעור מליחה ופלט כל דמו שהוא פולט מדם (ולא אמרינן כה"ג נורא משאב שאיב) ולא נשאר רק הבלוע במלח.

ח.

ושפוד שצלאו בו בשר שלא שהתה שיעור מליחה השפוד אסור שהוא בולע מדם ולא אמרי' כה"ג נורא משאב שאיב, ואם השפוד של ברזל צריך ללכנו ואם הוא של עץ אין

לו תקנה כ"א שריפה כן קבלתי מרבתי אמנם אין העולם נזהרין מזה ומתירין בדיעבד והרא"ש פכ"ה כתב דשפוד שצלאו בו בשר שלא נמלח אינו נאסר.

ובמרדכי פכ"ה בשם ראבי"ה דשפוד שצלאו בו בשר שרי לכתחלה לצלות בו בשר אח"כ. ט.

וגם אין לתחוב סכין בבשר הנצלה לראות אם הוא צלוי אם לאו ששהא כבר שיעור מליחה וגם אין לתחוב סכין בכבד בשעת צליתו משום דכולו דם. י, ובא"ז כתב בפכ"ה ואסור הסכין הנתחב קודם גמר צליה אם היד סולדת בצלי אבל כתב שכל העולם כולו נהגו היתר בדבר וכן התירו במרדכי משום דמא משריק שריק כמו בדף שמולחין עליו: שער השביעי א.

בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב הבשר אסור לדעת הרב הברצלוני דוקא כדשהא שיעור מליחה והרא"ש פכ"ה נתן שיעור בכדי שאם הי' נותנין על האור שהי' מרתיח ומתחיל להתבשל משום דהאיסור אינו אלא משום דנכבש בציר וכבוש כמבושל וא"כ הכובש בציר אי אפשר שיאסר מיד כיון שהוא צונן אלא דוקא כשיעור המפורש לעיל ואז נאסר כל מה שבתוך הציר כולו אבל בחוץ מזה השיעור לא נאסר אלא כדי קליפה כדין כל מלוח כרותח.

ב.

ובא"ז פכ"ה כתב מעשה בא לפני ר"ת ואסר תרנגולת שהייתה מלוחה בכלי שאינו מנוקב אע"פ שלא שהתה בה כדי צליה וגם לא היה עדיין אלא מעט ציר וכן הי' נוהג ר"י וכן כ' בס' התרומה ס' ס"א ובסמ"ק מצות דם בשם מהר"ף כתב דכולו אסור אפילו מה שחוץ לציר ואפילו אין בו שומן וכן עשה ר"ת מעשה בתרנגולת אחר שנמצא בכלי שאינו מנוקב ואסור כולו אפילו לא שהתה שיעור מליחה והטעם משום שהדם פורש ממל"מ בחתיכה עצמה והמקום דחוק שאינו יכול לצאת הואיל והכלי אינו מנוקב כאלו פורש מחתיכה לחתיכה וכתב במרדכי פכ"ה ובאשר"י פג"ה ובתו' פ' כ"צ שר"ת אסר התרנגולת לאכלה אפילו צלוח אח"כ ופי' באשר"י [צ"ע היטב דק"ל בשר לצלי אינו צריכה מליחה אפי' לא יצלו כל צרכו אע"ג דפורש הדם ממל"מ כדאיתא כתוב בשם ר"ת וק"ל נמי כר"ת בהא דאסור כל התרנגולת כולו אפילו מה שחוץ לציר מהאי טעמא שבפנים על כרחך ויש ליישב בדוחק דודאי מה"ת דלא חשיב כפורש כל זמן שהוא בתוך החתיכה מדרבנן אסר לו ובצליה דאית ליה לדם דוכתא למיפק איבעי למיפק דכך יכול לזוב למטה כמו שיכול לילך בתוך החתיכה לא מחמרינן אבל המלוח בכלי שאינו מנוקב לא עביד בתקנתא דרבנן ולא שביק דוכתא לדם למיפק יש להחמיר זכר לדבר כל הראוי לבילה אין ב מעכבת בו] הטעם דאע"ג דאמרינן גבי מולייתא כבולעו כך פולטו וכן בכמה דוכתא .

היינו דוקא היכא דפולט מיד בשעת בליעה אבל לאחר זמן לא אמרינן הואיל ונאסר כבר ע"כ: שער השמיני א. חתיכה שלא נמלחה ונפל עליה ציר מבשר מלוח או נפלה לתוך הציר יחזור וימלחנה ואגב דפליט ציר דידה פלטה ציר הבלוע בה אבל חתיכה שנמלחה ופלטה כל צרכה ונפל עליה ציר או נפל לתוך הציר אסור הואיל ואינו פולטת ציר שלה

שהרי כבר פלטה כל צרכה והתוס' פ' כ"צ והרא"ש פג"ה ובמרדכי פכ"ה כ' שמעשים בכל יום שאוסרין אותן אף לצלי והטעם דלא אמרינן ביה כבולעו כך פולטו משום דכבר נתקשה באיסור ודוקא היכא שפלט מיד מה שבולע אמרינן כבולעו כך פולטו ולא אח"כ שנאסר כבר ומיהו ר' יעקב מתיר ב.

כשמולחין בשר לפני שבוע אף למלוח עתה [בשר מחדש] ולתת עליו [שרי] משום דדם משרק שריק שהבשר שהומלח כבר לפני זמן מרובה אע"פ שבלע דמו ציר פולט לעולם ואינו בולע מן הדם ובדיעבד מותר אבל אם הבשר הראשון נמלח רק לפני יום א' הגאונים מתירים לכתחילה למלוח עליו בשר מחדש, ובס' התרומה ס' ס"ז בשם ר"י שהחתיכה פתוחה לפלוט ציר יום או יומיים ומשו"ה אינו בולע מן דם החתיכה שנמלחה עליה אבל לאחר יומיים שאז אינו פולטת אפילו ציר אם נמלחה עליה חתיכה אחרת נאסר וכעין זה כ' בהגהה במיימון בשם ר"י ודלא כר"ת שמתיר מטעם משרק שריק שהרי יש גומות בבשר ש מעכבות הדם לשרוק ע"כ ג.

גרסינן בתלמוד סכ"ה דגים ועופות שנמלחו יחד אסורין פרש"י הדגים לבדן אסורין ורשב"ם פ"ד דגם העופות אסורין וכן בא"ז ואין נראה לר"י פרשב"ם והרא"ש ישב דברי רשב"ם וכתב עוד דאיירי דוקא בדגים חתיכות או שלמים [שנטלו קשקשיהן אבל שלמים] ולא נטלו קשקשיהן הדבר [נראה] לעינים דקמוטי יותר מעופות וגם פעמים שנותנין בגיגית בשר מלוח הרבה ונותנין עצים בשולי הגיגית להפסיק בין הבשר ובין הציר הנוטף מן הבשר ולפעמים מוצאין מקצת חתיכות בתוך הציר אותו מקצת שבתוך הציר פשיטא דאסור ואפילו לית ביה פילי ולא סגי בקליפה דמה שבתוך הציר חשוב כמו כבוש וכבוש כמבושל דמי ומה שחוץ לציר מותר ומנהג העולם לחתוך מה ששרוי בתוך הציר ומעט יותר מכדי קליפה וכל הנותר מותר אפילו אותו מקצת שבתוך הציר שומן והל"ל דשמנונית הנאסר מפעפע כמו חלב כדאמרי' גדי שצלאו בחלבו אסור למיכל אפילו מריש אודניה דחלב מפעפע כה"ג את שלמעלה מותר הואיל ודם האוסר השמנונית אינו מפעפע ואין לו כח יותר לאסור מאילו היה דם שזה דבר האוסרו: [פכ"ה במרדכי דמשמע ציר שנתערב במים כל זמן שאין המים ראויין מחמת הציר שהוא מלוח שחשוב כרותה לאסור הנכבש בתוכו קושי קצת להקל ולומר ולזהירות לכתחלה כת' וע"ש ובהגהה באשרי בשם א"ז פכ"ה משמע להדיא דאינו חשיב כרותח].

ה.

בשר ששרה במים ונשתהה מעל"ע רבוותא אוסרין לפי שהדם חוזר ונבלע בבשר ולא שייך חידוש כ"א גבי בשר בחלב דאי תרו כולי יומא בחלבא שרי אבל גבידם לא אך אם שהא במים רק לינה אחת ומקצת היום אין אוסרין ויש מפטטין לאוסרו בשרית כל הלילה אך לא שמעתי מרבתי שהיו אוסרין אותו וגם אני איני נוהג בו איסור בדיעבד ואף מעל"ע איני אוסרו.

ו.

ובמרדכי פ"ב דביצה כתב בשם ר"מ ויש גאונים דכל כבישת צונן בצונן שאינו חריף כמו חומץ וכיוצא בו שהן חריפין אינו נחשב כמבושל אא"כ נכבש ג' ימים ובשם ר"ת

שאומר בשם ריצב"א דביום ולילה חשיב כמבושל וכ"כ הרא"ש פ"ב דע"ז בשם ריצב"א דאם שהא יום שלם מעל"ע נקרא כבוש ובו לע ופולט כמבושל: שער התשיעי א.

אם נמלח בשר נבילה עם בשר שחוטה אפילו בכלי מנוקב כעין מליחה שלנו שאנו מולחין לבשל בקדירה השחוטה אסורה מן התורה כדאמר רבא הטמאין לאסור צירן ורוטבן ומשום ציר הנבילה אסרינן השחוטה דלא שייך כבולעו כך פולטו ולא טעמא דמשרק שריק כ"א גבי דם דקליש הוא וכן במרדכי פכ"ה בשם ראבי"ה דציר נבילה חזק הוא ואפילו לא שהא שיעור מליחה אסור ע"כ.

ב.

אבל ציר של דגים טמאין אינו אסור אלא מדרבנן ועליו מסיק הספר דשאני ציר דזיעה בעלמא הוא וא"כ אם נמלח דג טמא עם דג טהור הוי. איסור דרבנן ואם ספק בדבר יש להקל ולפיכך קונין דגים מלוחין מן הע"ג דספק הוא אם נמלחו עם דגים טמאים וספק דרבנן לקולא אמנם תבא מאירה לפלוני אשר רואה בעינו דגים טמאים וטהורים ששרויים יחד וקונה אותם לכתחילה ועליהם הכ' אומר ופושעים יכשלו במ.

ג.

וכ' בא"ז פ"ק דבכורות גוים המוכרים דגים טהורין מלוחין כל זמן שאין אנו רואין ביניהם דגים טמאין הרי הן מותרין, ועוד דאחזוקי איסור לא מחזקינן אפילו היכא דאיכא לברר, וז"ל הרא"ש פ"ב דע"ז ועל זה סומכין כשמביאין על קרון א' או בחביות אחד דגים מלוחין טמאין וטהורין ביחד שמתירין אותו דספיקא דרבנן הוא שמא לא נמלחה בתחילה ביחד ואחר שפלטו כ"צ עירבן יחד.

ד.

כתב במרדכי פג"ה בשם תשובות מהר"ם ז"ל סוף דבר בהא סלקינן דכל מיני ציר בטלין בס' לכל היותר ואפילו ר' יהודא מודה במין בשאינו מינו דבטלין בס' לכל היותר, והרמב"ם פ"ט דמאכ"א כתב דג טמא שכבשו עם הדג טהור ציר הכל אסור אא"כ הי' הטמא אחד ממאתים מן הטהור: שער העשירי א.

אחרי שק"ל שכל מלוחות שלנו שמולחין לבשל בקדירה חשוב כרותח אם בשר מלוח וגבינה מלוחין נוגעין יחד כגון שהן נתונים זו על גב זו או סמוכות זו אצל זו שניהם אסורים דהואיל ושניהם מלוחים כל אחד פולט צירו וטעמו והשני בולעו ולא שייך לומר כבולעו כך פולטו או טעם דמשריק כ"א גבי דם וא"כ אם האחד מלוח והב' מותר לפי שתפל אינו מפליט כלום שאין כח בדבר המלוח כ"א שפולט הוא בעצמו ואותה פליטה חשובה כרותחתלהיות נבלע בדבר אחר אבל אין לו כח להפליט דבר תפל הנוגע בו או שמונח עליו וכן הדין גבי בשר שחוטה ונבילה אם הנבילה מלוחה אז הכשרה אסורה לפי שפליטת הנבילה נבלע בה אבל אם הנבילה תפלה אפילו אם הכשרה מלוחה מותר דק"ל טהור מלוח וטמא תפל מותר, וכ' א"ז שמדיח הטהור המלוח היטב במים שנוגע בטמא ודי בזה בלא קליפה וגרידא וכתב עוד שמעשה היה שנמצא חלב צונן על דגים מלוחים והתיר ר"י והקשה הרא"ש פכ"ה אהיאי דטהור מלוח וטמא תפל מותר וז"ל וא"ת כיון שנמלח הטהור ומונח על הטמא או תחתיו או בצידו הרי נמלח גם הטמא ממלח

שעל הטהור וי"ל כגון שנמלח הטהור מכל צדדים רק במקום שנוגע בטמא לא נמלח א"נ במה שנוגע הטמא בטהור המלוח אינו נחשב בשביל כך רותח דבשר אינו יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה ע"כ.

ב.

ומ"מ בשר הנמלח רק קצת כגון לצורך צלי אע"פ שאינו חשוב כרותח לאסור במגעו מ"מ ציר הנוטף ממנה על הגבינה אסור דציר חשוב רותח שהרי אינו נאכל (בלא) מחמת מולחו. ג.

ודבר מלוח שאנו חושבין אותו כרותח היינו דוקא בזמן שהוא לח מחמת המליחה מבחוץ אבל נתייבש אינו חשוב עוד כרותח ולאסור במגעו או מה שמניח עליו או תחתיו ואפילו הוא לח עתה מחמת שהודח אינו כלום רק שאינו לח מחמת המליחה דאדרבה ההדחה מעברת הלחלוחית והמלח, וכ' בא"ז שאפילו יש זמן מרובה קצת שנמלח ועדיין הוא לח ויש לחלוחית במלח וציר שעליו, יש לחושבן כרותח עד שיהא יבש וניכר לעינים שאין בו לחלוחית.

ד.

ובשר שאינו מלוח שנפל לתוך חלב צונן שאינו מלוח או לתוך איסור אחר צלול שאינו מלוח הבשר מותר וכן החלב מותר כי ההיא בר יונה דנפלה לכדא דכמכא ושרי רבינא לפי שהכותח לא היה מלוח דאם הי' מלוח הגוזל היה נאסר לפי שהוא חשוב כרותח ובולע הכותח שהי' לח אצלו דהא דאמרין טהור מלוח וטמא תפל מותר היינו משום שהמלוח אינו מפליט התפל אבל אם לחלוחית מוציא אצלו בולעו אבל אחרי שלא נמלחה לא הגוזל ולא הכותח כל הצורך לא הי' צריך רק הדחה.

ה.

ואם הי' צלי אפילו הי' צונן הי' בולע שפיר איסור לח שסמוכה אך שאינו אוסר כ"א כדי קליפה ואי אית ביה פילי פי' בקעים אפילו הוא חי אז הכל אסור ולא סגי בקליפה, וה"ה שאר בשר צלי שנפל לתוך איסור צלול או שנטף עליו אפילו שניהם צוננים צריך קליפה ואי אית ביה פילי כולו אסור ולא נאמר שאני בר גוזלא דרכיך [אי סבירא לן דחי פילי אוסרות בו קצת תימא דלא קיימינן דייקינן בשום בשר אי אית ביה פילי בשעת שמניחין אותו בכלי לשרות לצורך הדחה קמייטא מן הדם בעין שעליו ואפילו דם דקליש שאני משום דחוזר וזב מפילי] ובס' התרומה כתב ג"כ דאית ביה פילי כולי אסור קאי נמי אחי ורש"י פירש דקאי אצלי וכן א"ז פכ"ה כתב דחי אית ביה פילי אסורות בו והרא"ש פכ"ה הביא ג"כ דברי ספר התרומה אבל כתב דלכאורה משמע דקאי אצלי: ו.

הנה פרשנו דין חמין ע"י מליחה אבל אם חמין הן מחמת שנתבשלו או נצלו אין להן דין טהור מלוח וטמא תפל אלא דין אחר התלוי בפלוגתא דרב ושמואלותתאי גבר כשמואל דתניא כותיה וכן הדין אם החם למטה והוא האיסור והיתר צונן למעלה העליונה שהוא היתר נאסר לפי שהתחתון גבר ומחמם העליון שהוא בולע מן התחתון שהוא איסור ואפילו אם החם של מטה היתר הוא והעליון הצונן איסור אפ"ה נאסר התחתון לפי שהוא התחתון גבר ומפליט העליון שהוא איסור ובולע אותו פליטה ואין

לו דין רותח ע"י מליחה שאין לו כח להפליט דבר שאינו מלוח אבל אם הצונן למטה בין איסור בין היתר ועליה החם אין ההיתר נאסר כי התחתון גבר ומקרר העליון ואינו מפליט וגם אינו מבליעו טעמו בעליון מיהו קליפה בעי דעד דמיקר ליה פורתא בלע, וז"ל סמ"ק במצות דם חתיכה בחתיכה יקלוף את מקומן ותימא מ"ט מחם בתוך חם דאיתסר כולו ושמא י"ל דהתם גבי חם מיירי זעג"ז והתם מיירי זה בצד זה וכן איתא במרדכי בפ' כיצד צולין בשם מהר"ף וכ' התוס' בשם ר"ת דבשר רותח שנפל לתוך חלב צונן שרי החלב לגמרי ואע"ג דחם לתוך צונן בעי קליפה בדבר דלא שייף קליפה מותר וריב"א הי' מצריך ס' לכדי קליפה: שער האחד עשר א.

דיני כבוד לרש"י הוה הפסק הכי אם בישל כבוד בקדירה לאחר שנמלחה ושהתה שיעור מליחה והודחה במים הותר הכבוד כי הכבוד לעולם מפליט דם מחמת דמו ואינו בולע לפי שטרוד לפלוט אבל מ"מ לכתחלה אסור לבשלה אפילו לבדה דנהי נמי דאינה בולעת מ"מ אוסרת הכלי שבולע מן הדם ואם נתבשל בשר עמו הבשר אסור לפי שבולע דם הכבוד שלא מהני ביה מליחה ולפר"ת אם לא נמלח ככל הצורך כך הדין ממש ואוסרת ואינה נאסרת אבל נמלח הוא כדין שאר בשר מותר לבשלו עם בשר כמו שמותר לבשלו עם בשר לצליה דמעשים בכל יום דנותנים כבוד לאחר צליה בקדירה של בשר וה"ה במליחה דמלוח כרותח דצלי ושיעור מליחה כשיעור צליה, ושמעתתא דכבוד מפורשת היטב בין לפרש"י בין לפר"ת ויש לעשות כרש"י גבי כבוד ואי אישתלי ועביד עובדא כר"ת עביד, [פי' לכתחילה יפסוק המורה כרש"י ואי אישתלי ופסק כר"ת לא מהדרינן עובדא כך קבלתי והכי משמע לעיל ובסמ"ג במצות דם] כתב רב אלפס דשדרו ממתכתא דהאידינא לא בקיאנן בחליטה וספק איסורא לחומרא ולא שרי למיכל כבדא שליכא אלא היכא דטוי לה מעיקרא ובשלו בתר הכי, וכתב הרא"ש דלא אתא רב אלפס למיסר דיעבד כבדא שליכא דלא מטוי כבר דמסתמא לא פליג אמתניתין דכבוד אוסרת ואינה נאסרת ולא מפליג בין שלוקא ובין מבושלת אלא מנהג דשדרו ממתכתא כתב דלא שרי למעבד הכי לכתחילה והרמב"ם פ"ו דמאכ"א אסר אפילו בדיעבד וכל המחברים לא כתבו אלא לשון לכתחילה דנהגו שלא לבשל כבוד וכתב בסמ"ק במצות דם ובמרדכי פכ"ה הטעם כדלעיל משום הקדירה שנאסרת ועוד טעם אחר בסמ"ק משום דלא בקיאין מתי קרוי שלוקא ושלוקא איכא מ"ד דאסר ולא שרי אלא דוקא מבושל ומשו"ה כתב דאין לבשל כבוד כלל כ"א לאחר צליה גמורה.

ב.

וכתב הרא"ש פכ"ה דהא דבעינן קריעה שתי וערב וחתיכא לגבי תחת הכבוד היינו דוקא אם רוצה לבשלו אחר הצליה או אחר המליחה לפר"ת אם לאו כולו צלי בעינן קריעה שו"ע וחיתוכה לתחת וכתב בסמ"ג דנהגו העולם לתחוב בו קיסם או קוץ בשעת צליה ומיהו הצולה אותה כדי קליפה ולבשלו אח"כ נכון לקורעו שו"ע כדפר"י בפנים, ובא"ז תמיה על מנהג שתוחבין בו קיסם ומנקבין בו נקבים וכתב בשם ר' שרלאון שאין לשנות משמעות ההלכה וכן היה נוהג ר"י ז"ל לקרעו שו"ע כ.

ג.

ואם נמלח או נצלה עם בשר בין עילוי בשרא בין תותי בשרא ק"ל דשרי בדיעבד דדם משרק שריק אבל רש"י כתב דלכתחילה לא שרי בצליה אפילו תותי בשרא בשפודין שלנו דלפעמים מגביהין צד זה ולפעמים צד זה אבל במליחה כתב בסמ"ג וטורים דשרי לכתחילה תותי בשרא ע"כ. ד.

ואנו נוהגין שלא למלוח כבד קודם צליתה אבל לא מצינו איסור זה בכל התלמוד וכתב במרדכי פכ"ה בשם ראבי"ה דאם צלו כבד ולא הדיחו אח"כ במים ונתנו בקדירה אין לחוש אע"ג דכ"ר לכלוך מהול בעלמא הוא ע"כ. ה.

ואם הכבד דבק בעוף ונתבשל עמו אם הכבד שלם ודבק בהחתיכה שאין בחתיכה ס' נגד חתיכת כבד הדבוק בה אז כל החתיכות אסורין וצריך ס' מן הרוטב ושאר בשר של התיר לבטל העוף שלם או חתיכה שהכבד דבוק בה וראיה מירך שנתבשל בו גיד הנשה דאם יש בנותן טעם רק בירך אסורה וכן כתב בסמ"ק במצות דם שרש"י הי' משער כה"ג בכל חתיכה אפילו אם היה כל שעה מכוסה במים וכן כתב במרדכי פג"ה שרבינו ברוך כ' דדוקא בדם וכה"ג אמרינן חתיכה עצמה נ"נ אפילו ע"י איסור מועט אם אין בה ס' לבטלה משום דאי אפשר להפריד האיסור משם וכן כ' בא"ז.

ו.

אבל כלי מתכות או עץ הדבוק בחתיכה הואיל ואפשר להפרידו ע"י הגעלה או ליבון אם נפל איסור על מקצת הכלי לא אמרינן כולה נבילה הוא ויצטרך לשער בעד כל הכלי אלא משערינן כפי האיסור שנפל א"כ אינו יודע כמה איסור נפל משערינן כל הכלי בכבד הדבק בעוף. ז.

אבל אם הכבד נפרד מן העוף אז בכוליה קדירה משערינן. ח.

ואם צלו העוף וכבד מחובר בו או נפרד ותחוב בתוך העוף דעוף עצמו מותר מבחוץ על פני כולו רק שקולפין מעט סביב הכבד וזורקו לחוץ והשאר מותר דדמא מידב דייב וי"א אפילו קליפה לא בעי כשנצלה בתוך העוף. ט.

וטחול ק"ל דשומנא בעלמא הוא ולא בעי קריעה ש"ו וחתוכא אבל מ"מ צריך למלוח אותו לקדירה דמה שפולט דם ובכריתות חשיב דם הטחול בלאו: שער השנים עשר א. דיני הלב תניא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו וסותר פרש"י דוקא דם שבלב אסר אבל בשר הלב מותר משום דשיע ואינו בולע כדאמרינן שאני לב דשיעא וא"כ לב שנתבשל עם דמו בקדירה סגיבקריעה והלב מותר משום דשיעה בין מבפנים ובין מבחוץ ומשו"ה אפילו פני הקנה בתוך הקדירה מותר והתו' כ' בשם ר"י ור"ת דמה שמתרץ הספר שאני לב דשיע דיחוי בעלמא הוא ואין המסקנה נשאר כן אלא מטעם כבולעו כך פולטו שרי, ולפר"ת דוקא נצלה או נמלחה הלב עם דמו קורעו לאח"כ ומותר שדם הנבלע חוזר ונפלט ונופל לארץ אבל נתבשל הלב בקדירה הלב עצמו אסור שנתבשל בדם הללו והעוף מותר שיש שם ס' כנגד דם הלב ובמרדכי פכ"ה בשם ראבי"ה כתב ג"כ שבברור שאין לך שום עוף שאין בו ס' נגד דם הלב שלו והנה בספר התרומה ובהגהה במיימוני כתבו ג"כ דמשערינן נגד דם הלב אך בטור כתב בשם הרא"ש וז"ל קבלה שאין שום עוף שלא יהא בו ס' נגד הלב שלו ע"כ.

ב.

ואם הלב דבוק בחתיכה קטנה אותה חתיכה נעשית נבילה וצריך ס' נגד כל אותו חתיכה ואם יש ס' בקדירה נגד כל אותה חתיכה מותר אע"פ שנותנין אח"כ בקערה בעודו חמות נוגעות החתיכות זו בזו בעודן חמות אפ"ה מותר דאין איסור הבלוע בחתיכה הולך לחתיכה אחרת בלא רוטב כדבעינן למימר קמן.

ג.

וכן הדין כשמנתחים חתיכה בפשטידא אם יש ס' נגד חתיכה שהלב דבוק בה זורק אותה חתיכה עם הלב והשאר מותר ולא כפי' ר' ברוך דכתב דחיישינן שמא נאסרו בתחילה ב' או ג' חתיכות ע"י שנטפטף השומן מעט ויצטרך שוב ס' נגד כל אותן ב' או ג' חתיכות דלא נוהגין הכי אלא כדפרש"י בתשובתו כבד שנמצא במולייתא שקורין פשטידא בטל בס' ואם הוא דבוק בחתיכה שיהא ס' נגד כל החתיכה ואם לאו הכל אסור.

ד.

נהגו לחתוך ערלת הלב כי שמא אינו פולט דרך שיעתו ואחר שנדוח ונמלח הרי הוא כשאר בשר: שער השלשה עשר א. דיני כחל רש"י מפרש כל ההלכה לצלי ור"ת וראב"ן מפרשי לקדירה ורב אלפס פכ"ה תפס לו שיטה מיוחדת ואין להאריך ולפרש כל הסוגיא אך המסקנה לרש"י דלצלי בעי קריעה ש"ו לכתחילה ואם לא קרעו כלל לצלי מותר בדיעבד דחלב שחוטה דרבנן ולא גזרו בדיעבד אלא היכא דפירש.

ב.

ולקדירה בלא בשר או לעשות מולייתא שקורין פשטידא צריך לכתחילה קריעה ש"ו וטחו בכותל ואם לא קרעו ש"ו אסור אפילו בדיעבד אף בלא בשר עמו וכ' בי"ד ס' צ' וה"ה אפילו קרעו ש"ו רק שלא טחו בכותל אסור בדיעבד דחלב הנפלט חוזר ונבלע וכיון שפירש איקרי חלב דרבנן וכי נבלע אסור בשר הכחל ואם יש ס' במים עם הכחל לבטל שנתבשל החלב הנפלט בס' במים ובשר הכחל הכל מותר.

ג.

ועם בשר אסור לכתחילה אפילו קרעו ש"ו וטחו בכותל ובסמ"ג במצות ב"ב כ' היכא דקרעו ש"ו וטחו בכותל מותר לכתחלה לבשלו עם בשר לכל הפירושים וכתב בסמ"ק דלכאורה הכי הוא לכל הפירושים אמנם ר' יחיאל אוסר לאכלו דלפרש"י כל ההלכה מפורשת לקדירה בלא בשר א"כ לא אשכחן שום היתר לקדירה עם בשר, וא"ז כתב לפרש"י וז"ל ועם בשר ואפילו קרעו ש"ו ואסור אפילו דיעבד ולא חילקו בין מניקה לשאינו מניקה וצריך לחטט אחריו שיניק אם לאכול אחריו בשר.

ובמרדכי פכ"ה כתב הועתק מראבי"ה תשובת רש"י וז"ל ועל הכחל אני משיבך דאני לא שמעתי קורעו ומוציא את חלבו להתירו עם בשר לא לכתחלה ולא בדיעבד אלא להתירו בפני עצמה וכחל שנתבשל עם בשר אסור בס' ולא חילקו בו בבא"ז לעיל. ה.

ואם נתבשל עם בשר אפילו יש ס' כתב בסמ"ג במצות ב"ב וכן הרא"ש פכ"ה דכחל לעולם אסור רק התבשיל והקדירה מותרות והטעם מפורש שם היטב ולר"ת ולראב"ן

לצלי ולקדירה בלא בשר מותר לכתחלה בקריעה קצת וי"א אפילו בלא קריעה כלל לצלי ולקדירה עם בשר בעינן קריעה ש"ו וטחו בכותל לכתחילה ואם לא קרעו רק קצת מותר בדיעבד ואם לא קרעו כלל אסור עד ס' וכן הדין לרב אלפס פכ"ה אך לקדירה בלא בשר אסור לכתחלה בלא קריעה ש"ו ובדיעבד מותר ונהגו כרש"י לפי שראב"ן נידה והחרים שלא לעשות כמותו וכר"ת ולפרוץ גדר שגדרו ראשונים כהאי לישראל איתא במרדכי פכ"ה.

ו.

והיכא שנתבשר הכחל מאד ונתבשל אפילו בהדי בשר הורה ר' יחיאל להתיר אפילו לפרש"י ואינו מצריך ס' לפי שחלב שחוטה דרבנן וביבש לא גזרו וכתב בא"ז בשם תשובות הגאון דנהגו במתיבתא דלא מבשלי כלל אלא צליה ליה ואם מיובש מעיקרא שרי לבישולי ליה. ז.

והכחל שנצלה או שנתבשל מותר לכתחלה לחותכו בסכין בקריעה ש"ו וטחו בכותל איירי כדמוכח מתוך הראייה והיינו בסמ"ק לקמן בפנים והכי איתא בהדיא בטורים ס' צ' ע"כ] של בשר אע"פ שהכחל רותח וכן מותר להניח בקערה שהי' בה בשר אע"פ שהוא עדיין רותח וכן כתב בספר התרומה בס"ט ובמרדכי וכתב בתשובות דנהיגי כל ישראל דלא לבשל כחל כלל, וז"ל סמ"ק במצות ב"ב והנה נהגו העולם שלא לבשל כחל כלל עם בשר אפילו בקריעה ש"ו וטחו בכותל וכו' עד והיה אומר דמהאי טעמא נהגו שלא לבשל בקדירה כלל אפילו בלא בשר לפי שסופו לבשל בשר בקדירה והוי כמו עם בשר והיה אומר דכבר היה נוהגין להיות להם קדירה מיוחדת לבדה לכחל ומיהו אין לסמוך על זה עכשיו שאין רגילות בכחל כ"כ הלכך איכא למיחש דלמא אתי לבשל בשר אח"כ בקדירה [וצ"ע מ"ש מקדירה בלא בשר ושמא מה שהחמירו בקדירה אינו משום בשר אחרי כן אלא משום דלמא אתי לבשל בשר עם כחל וזה לא שייך בסכין ע"כ.

[ח.

ואם נמלחה הכחל עם בשר הואיל וכל המליחות שלו שאנו מולחין בכלי מנוקב הוא א"כ מותר כמו בשר ובשר דכל זמן שהבשר פולט אינו בולע וכשנח הבשר נח גם הכחל ואפילו גבי דם דאורייתא אמרינן כהאי טעמא כ"ש גבי חלב שחוטה דרבנן ואין לומר שאני דם דשריק ונפל אבל חלב סריך ונדבק דהא דריש מרימר הלכך כחלא עלויא בשרא דיעבד שרי וה"ה במליחה והטעם דחלב שחוטה דרבנן הלכך ידיח הבשר שתחת הכחל ודיו: שער י"ד א.

גוי או שפחה שבבית ישראל מלגו תרנגולת ולא ידע ישראל אם בכלי ראשון מלגו או בכלי שני מלגו או הדיחו מן המלח ולא ראה הישראל אם הדיחו ב"פ ונתנו בקדירה או מלחו בשר ולא נודע אם מלחו בכלי מנוקב או הדיחו קערות ולא נודע אם הדיחו קערות חולבת עם בשר וכל כה"ג אם הגוי או השפחה שבבית ישראל אינן יודעין מנהג ישראל אז הכל אסור דאמרינן הגוי עשה כדי להקל טרחו כמו שהרגיל לעשות ואפילו אם הגוי יודע מנהג ישראל ואומר שעשה בדין לא סמכינן עליו דאין סומכין על דבריו של גוי, לא לאיסור ולא להיתר.

ב.

אבל אם ישן ישראל אפילו קטן בר דעה יוצא ונכנס אז מותר הכל אם הגוי יודע מנהג של ישראל משום דמירתת הגוי פן ירגישו בו. ג.

וגם ק"ו אם מלגו תרנגולות בכלי שני הרבה יחד ונמצא אחת מהן נבילה שהכשירות מותרות דכלי שני אינו מבשל כדתניא בפ' כירה האילפס והקדירה שהעבירו מרותחין לא יתן לתוכו תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה ועוד דאי מבשל אפילו הכשירות ליתסרי אף כי נמלחו לבדן דפלטו דם וחזרו ובלעו אלא ודאי כלי שני לא מפליט ולא מבליע, וכן כתב בסמ"ג בשם ר"י דהלכה למעשה כך שהכשירות מותרות אם נמלגו בכלי שני עם הנבילה, [כ"כ בסמ"ג במצות שבת בשם ר"י הלכה למעשה שהכשירות מותרות אם נמלחו עם הנבילה בכ"ש] דומהרי"ח פסק דכלי שני מבליע בכלי חרס וכן מוכח בירושלמי ושלמי שהביא התו' וסמ"ג וז"ל כלי חרס בולע תבלין אינו מתבשלין, ובמרדכי פ' כירה בשם ראבי"ה כ' שקבל כלי שני נהי דלא מבשל אבל מ"מ מפליט ובולע מיהא הוי ואם נמלגו כשרות ונבילות יחד הכשירות אסורות משום שמנונית הנבילה הנבלע בה שהוא נבלע בקל ולא דמי לדם כשירה בעלמא דדם משרק שריק.

ה וכתב בסמ"ג במצות שבת דנהגו לרחוץ ולשטוף בית הצואר והשחיטה של תרנגולת יפה קודם שימלגו אותו בכלי שני והטעם משום שרגילין לשוב ולהרתיח המים על האש והיו נאסרין מאד בהרתחה מן הדם הנדבק בבית הצואר והשחיטה. ו.

ואע"פ שנהגו הרחקה זאת נזהרין בכל הארץ דאין מדיחין קערות באותן מים שמלגו בהן תרנגולת מפני הדם והשמנונית אע"פ שרחצו כבר בית השחיטה ובית הצואר ז. אמנם מ"מ אף אם לא רחצו ושטפו בית השחיטה ולא בית הצואר שלא יכנסו המים לתוך העוף בדיעבד מותר הכל הכלי וגם התרנגולין דכלי שני אינו מבשל.

ה והא דכלי שני אינו מבשל פירשו התוס' פ' כירה דאפילו יד סולדת בו אינו מבשל ודוקא בכלי ראשון שעומד אצל האש ודפנותיו חמין ומחזיק חומו ונתנו חכמים שיעור כל זמן שהיד סולדת בו מבשל אבל כלי שני שאין דפנותיו חמין כ"כ והולך ומתקרר לא. ט.

ודין עירוני לד"ת הוי ככלי ראשון ולרשב"ם ככלי שני ומסקנת התוס' פ' כירה דאינו לא ככלי ראשון ולא ככלי שני אלא מבשל כדי קליפה ותו לא דקי"לכשמואל דאומר תתאי גבר ואדמוקיר ליה בלע פורתא הילכך אם עירה רותחין על התרנגולת צריך קליפה ולא יותר ולפעמים אפילו קליפה לא בעי אם ראש התרנגולין למעלה דאז הנוצות שוכבות ומגינות בפני הרותחין כך כתב במרדכי פ' כירה.

ו. וכתב בסמ"ג במצות דם דלכתחילה אין למלוג התרנגולין אלא בכלי שני: שער ט"ו א. בדין ריחא מילתא היא פליגי רב ולוי רב סבר אפילו בשר ש שחוטה שמינה שצלאו עם בשר נבילה כחושה אסור משום דהשחוטה השמינה מפטמת הכחושה הנבילה והדרא הנבילה ומפטמה השחוטה וכ"ש אי הוי איפכא ולוי סבר דריחא לאו מילתא היא ואפילו נבילה שמינה ושחוטה כחושה שרי, ופסק רש"י כלוי [גבי ריחא, הכי פרש"י לשם וצ"ע קצת מ"ש מחתיכה שמינה שבתוך דאמרין לעיל אינו מפעפע כיון דהאיסור שהוא דם

אינו מפעפע וכאן נמי האיסור שהוא כחוש הוא ויש לחלק דבפטום וריחא ע"כ] משום דרבא קאי כותיה בבת תיוהא מצי קאי כוותיה וכן פסק רב אלפס כלוי ור"ת פסק כרב דסוגיא דשמעתא כותיה ורבא דשרי בבת תיוהא מצי קאי כוותיה דגבי פיטום נבילה ריחא מילתא היא ול"ד לבת תיוהא, וכן הוא מסקנת הרא"ש כר"ת.

וכן ריב"ם רצה לאסור אפילו בדיעבד פשטידא של ישראל שאפו אותו עם פשטידא של גוים, והרבה גדולים נחלקו עליו בדבר אי קיי"ל כרב או כלוי. ואומר ר"ת אפילו מאן דאסר לא אסר אלא בתנוריהם שלהם דנפיש פיטמייהו אבל בתנורים שלנו שרי לאפות פת עם הצלי.

וכן כ' התוס' דאפילו פשטידא ופלדין אין לאסור בתנורים שלנו שיש אויר הרבה בתנור וההבל מתפשט, וכ' המיימוני וכן הסמ"ג במצות ב"ב בשם רבותיו תנור שהוא מחזיק י"ב עשרונים של מצה זהו תנור גדול. וז"ל הרא"ש בפ' בתרא דע"ז ודוקא בתנורים קטנים שלהם שהיו מכסין פיהם כדמוכח פ"ק דשבת ולכך נכנס ריחו של זה בזה אבל תנורים שלנו דפיהם פתוח אין לחוש, ובמרדכי פג"ה כ' בשם ר"מ דלר"ת שרי לכתחילה בתנורים שלנו פת עם צלי של היתר ושל איסור דוקא בדיעבד אא"כ מכוסה בבצק וי"א איפכא דדוקא תנורים שלהם שפיהן למעלה שרי למ"ד אבל בתנורים שלנו שפיהם מן הצד מחזיק ריחו ומפטם כל דהו כ"ע מודו דאסור לכתחילה.

וכתב בה"ג דהלכתא כלוי ואף לוי דעבד עובדא בגדי וד"א דוקא בדיעבד דכבר נצלה והכשיר. וכן כ' א"ז במס' ע"ז דלכתחילה ריחא מילתא היא, וכן כ' רש"י דלוי מודה לכתחילה והתו' הקשו עליו ואפי' אם בדיעבד אפו פת עם צלי אסור לאוכלו בכותח משום דאפשר למיכלה בלא כותח והוי בלכתחילה, וראב"ן כתב והווי כהני נקיי הדעת שבמגענץ לעשות כיסוי לפשטידא באופן אותו עם פת וכן לפלאדין אבל בלא כיסוי הוה כפת חמה וחיבת פתוחה דאם יש כופין שפופרת של ביצה ע"פ הנקב שלא יצא ריחה ע"כ, והכי מסקנת האלפס ורש"י כלוי ואף לא אסור אלא בשר שחוטה ונבילה שקולטין הריח זה מזה ומפטמין זא"ז וכן פת חמה וחיבת פתוחה שאין לנטות הריח כ"א דרך המגופה אבל לית ליה לרב הא דתני רב כהנא פת שאפו עם צלי כו' והעולם נהגו איסור באפית פשטידא ופלאדין יחד כל שעה אבל לאפות שום טפלות עם הפת אפילו בלא שום כיסוי שרי והמחמיר לכתחילה אפילו בפת תע"ב, והוכיחו התוס' מהאי דפת שאפה עם צלי דאסור לאוכלו בכותח הא במליחה שרי ומשום דריח בעלמא הוא, וכן כתב המרדכי בפ' בתרא דע"ז בשם ראבי"ה ממש בסגנון זה להתיר, וכתב א"ז פג"ה שטוב להזהר שלא לאפות שום טפלות עם הפת דשמא יזוב שומן על הטפלות בתוך התנור ולא אדעתיה ואפילו הי' הפת רחוק מן הפשטידא אסור לאוכלו אפילו במלח אלא יחזיר ויסיק התנור אחר הטפלות ויאפה את הפת.

ור"ת נשאל על חמץ ומצה שאפו יחד בתנור והתיר ואמר שכמה ריחות מצינו בתלמוד אבל ריח הפת בפת לא מצאנו והרבה פעמים אנו אופין לכתחילה חלה עם פת, וכתב בהגהה באשר"י בשם מהרי"ח פ"ב ד"ה דזילוף מים ע"ג אישים כדי להריח חשיב הנאה ואסור במידי דאסור בהנאה אבל סתם יינם האידינא דנהגו ביה היתר הנאה שרי לזלף: שער ט"ז בפ' גיד הנשה אמרינן גדי שצלאו בחלבו אסור למיכל אפילו מריש אונו ופריך

והא אמר רב קולף ואוכל כו' ומשני ההוא כחוש הוי ופר"ת דכחוש אינו מפעפע ואפילו אם הוא מפעפע מעט בטל בס' וא"כ אם נמלח הקרום שעל הכסלים שהוא חלב כחוש עם בשר אינו מפעפע ואם הוא מפעפע מעט בטל בס' הלכך בין אותה חתיכה שהקרום עליה בין חתיכה הנוגעת בה אם יש ס' מותרין וי"א שאותה חתיכה שבקרום עליה מותרת ממ"נ אפילו אין בה ס' שהקרום אינו נאסר אלא משום חלב שעליה מבחוץ ואינו מפעפע מעבר לקרום, וז"ל מרדכי פג"ה ר"ת מפרש דכחוש אינו מפעפע ור"י מפרש דכחוש הוא כ"כ ויש מעט חלב ובטל בס', וז"ל סמ"ק במצות חלב אין להתיר אפילו גדי כחוש אא"כ יש שם ס' כנגד החלב כי יש מפרשים ההוא כחוש הוה ולא הי' בו אלא מעט חלב ובטל בס' אבל אי ליכא ס' הגדי אסור ובר מן דין דאיכא לפרושי דההיא שינויי דכחוש הוה לא קאי במסקנא וכן שינויי דכוליא בחלבא הוי לא קאי במסקנא אלא העיקר כולכית באילפס הוי, ונראה דאותו תירוץ עיקר ור' יוחנן לא שרי גדי כחוש ולא כוליא בחלבא אלא כן הי' המעשה כולכית באילפס והי' נראה תימא גדולה להתיר כוליא בחלבא משום קרום המפסיק דדבר ידוע כי החלב נבלע בכוליא ע"כ יש לאסור שתיהן גדי כחוש בדליכא ס' [הגהה מצאתי וכן נמצא במרדכי פג"ה בסגנון זה] וכוליא בחלבא לשון מהר"ם שמלחה שפחתו הקרום שעל גבי החלב עם בשר ולא ידעה אצל איזה חתיכה נמלחה והתיר כל הבשר רק אחד נתן לגוי כ"א הי' יודע אצלאיזה חתיכה נמלחה אותה חתיכה אסורה והשאר מותרות כמו שפרש"י אם רותת דמלח מפעפע מחתיכה לחתיכה גם אותה חתיכה מותרת דיש בין הכל ס' לבטל ואם אינו מפעפע היא לבדה אסורה ועכשיו שאין אנו יודעין איזה היא כל דבר יבש שאינו שורשו של איסור אפילו אינו ראוי להתכבד חד בתרי בטל.

וכן כתב בתשובות במיימוני בס' ט"ז מדברי מהר"ם אם חלב דבוק בחתיכה ונמלח עם שאר חתיכות פעמים שאותן החתיכות מותרות כגון שיש בו ס' כנגד החלב וצריך לקלוף לצד החלב וחתיכה הנוגעת בה לצד החלב אסור כגון שאין באותה חתיכה ס' כנגד החלב אבל הנוגעת בה לצד החלב לעולם מותרת אפילו אין שם ס' כלל כי חלב אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ע"כ, והא לך פסק אבי"ה בספרו ונראה שאם נמלחו איסור והיתר יחד כגון חלב ובשר צריך קליפה במקום שידע שנגע בחלב וצריך להעמיק יותר משאם מלח בשר נבילה כחושה ושחוטה יחד שהחלב נבלע טפי והכל לפי אומדן הדעת כמה ראוי לבלוע קולף ולא אמרינן כל החתיכה אסורה דמלוח כרותח דצלי זה אינו דהא פריך בגמ' מגדי שצלאו בחלבו קולף ואוכל כו' ומשני ההוא כחוש הוה וא"כ קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו פי' שנוכל לשער עד היכן מפעפע החלב לפי מיעוטו וכן במליחה כדי קליפה ואפילו חלב הרבה במליחה הרי הוא כמעט בצליה דאינו מפעפע כולי האי דמליחה אינם שוים בכל מקום דלצליה יש ריחא ומליחה אין ריחא וניכר לעינים דלצליה מפעפע יותר ממליחה וכתב הראב"ן דהלב האסור בצליה אסור נמי במליחה אם אין שם לבטלו וכן ציר של נבלה אסור אם אין ס' לבטלו וכל מה שכתב ראבי"ה קיבל מאביו רבינו בינו יואל הלוי ומור"ם עוד כ' ר"י ור"מ דכל היכא דיש לתלות בצלי דמפעפע מעבר לעבר כגון שיש חלב הרבה אסור כולו אפילו יש שם ס' דלא ידעין לאיזה צד עבר החלב ולא מהני ביטול ס' כ"א גבי בישול דהמים מוליכין הטעם בכולו אבל גבי צליה אם כחוש הוא אינו אסור אלא כדי קליפה וכן במליחה ומיהו ר"י הלבן פי' דמלוח

נמי בס' וכן ראיתי מעשים הרבה פעמים וכן ראיתי מרבתי שהיו מבטלין בס' וכן כתב במדרכי פכ"ה בשם ר"י הלבן ושאר רבותי ובשם א"ז כתב הלכה למעשה דמליחה נמי בששים: שער י"ז קי"ל דמין במינו בדבר יבש בחתיכא שאינה ראויה להתכבד בטל ברוב ומב"מ בדבר לח כגון יין ביין או חלב בחלב או טעם של איסור בהיתר ע"י בישול וכה"ג הכל אסור עד ס' ואפילו איסור דרבנן ליתא בכל הני אלא בטילה לגמרי ומותרין לכתחילה לאחר שיתבטלו, ויין ביין היינו סתם יין דאין יין נסך אוסר במשהו אלא אותו שנתעסק לפני ע"ז.

קי"ל כרבא דבתר שמה אזלינן דשאור ועיסה ב' מינין הן ואיל ושור ועז ג' מינין הן ואע"פ שכולו בשר וכן מיני דגים ועופות שחלוקין בשמן בין טהורין ובין טמאים בטהורים שני מינין הן אבל בצים של עוף זה בשל עוף אחר הוי מיןבמינו וחלב ובשר ב' מינין הן ושומן הלב ושל בין הדקין מיקרי חלב וחלב פרח ורחל מין אחד הוא ושומן של צלעות וחזה ואליה ושומן הירך ושומן הוא ומקרי בשר ולא חלב כבש ואיל ורחל מין אחד הוא ושומן הדקין של עופות ושל דגים ב' מינין הן ע"כ א"ז בסוף עבודה זרה] [הגהה, לפום רהיטא משמע בא"ז דמבשא"מ בדבר יבש בטל ברוב ויש לדחות] אבל מין בשא"מ בדבר לח צריך ס' היינו טעמא דמין במינו דאפילו אם נמלח ונתערב או נתבשלו ויהיב איסור טעמא בהיתר אי הוי היתרא רובא מדאורייתא חז בתרי בטיל והלכך לא גזרו רבנן ביבש אבל מין בשא"מ דמה"ת בעינן ס' אם נמלח ונתערב איסור בהיתר גזרו רבנן ביבש דבעינן ס'.

ובי"ד בס' ק"י כתב דלכאורה נראה דכל דבר יבש בין מב"מ בין מין בשא"מ בטל ברוב אבל כתב ג"כ שבעל התרומה כתב דדוקא במינו ברוב ולא בשאינו מינו ע"כ, וי"א דדוקא לשני בני אדם מותר דבר יבש שנתבטל אבל לאדם אחד לא משום דודאי קאכיל איסורא מיהו ר"ת מתיר אפילו לאדם אחד ומ"מ דוקא בבשלם בשתי קדירות אבל בקדירה אחת לא דממ"נ טעם האיסור נפלט בה והיינו דוקא דבר לח דלא בטל ברוב, מיהו רבי' משה מתיר לבשלם אפילו בקדירה אחת דהואיל ונתבטל גם האיסור נעשה היתר, וכמו זה כתב הרא"ש פג"ה אבל דבר שאינו בריה ולא חתיכה הראויה להתכבד בטל ברוב ואפילו איסור דרבנן לית ביה, ויראה דמותר לאוכלה כאחד דגזה"כ הוא דכתיב אחרי רבים להטות הלכך חז בתרי בטל ונהפך האיסור להיות היתר גמור ומותר לאוכלו כולו כאחת ומדרבנן החמירו במב"מ היכא שנתבשל יחד קודם שנודע תערובתו ולא נקרא עליו עדיין שם היתר להצריכו ס' אע"ג דלא יהיב טעמא גזירה אטו שאינו מינו אבל מב"מ בדבר יבש ונודע תערובתו נעשה היתר גמור ואע"פ מדרבנן לא אצרכי כיון דאף אם נתבטל לא יהיב טעמא, ועוד כתב הלכך נראה דאם בישל שלשתן יחד או אם בישלו עם החתיכות מותרות הכל מותר דאחר שנודע תערובתו ויתבטל ברוב ונהפך האיסור להיות כולו היתר ויכול לאוכלו כולו בבת אחת שוב לא יתכן לומר על פלטת שתאסר ע"כ.

ובסמ"ג מצות ב"ב כתב דיש להחמיר שלא לאכול אדם אחד. כתב בא"ז במס' ע"ז דבר יבש חז בתרי בטל ומותר באכילה אף מדרבנן ודוקא במב"מ שאינו מכיר בחתיכת

האיסור שאם מכירו יזרקנו ואם הוא דבר יבש ולא אסור אלא מזרובן בנן אם נתערב אפילו חד בחד מותר באכילה לשני בני אדם ע"כ.

ויש נוהגין שהאיסור בטל ברוב להשליך אחד והשאר מותר וזה אין צריכין ודוקא גבי תרומה צריך להרים אחד מפני גזל השבט אבל בשאר איסורא דלא שייכי הא לא צריך לא בדבר לח ולא בדבר יבש שנתבטל, ובא"ז מס' ע"ז כתב דנבילה א"צ להשליך אחת אבל באיסור הנאה צריך להשליך אחת כי היכי דלא ליתהוי איסור הנאה ואם הנבילה של ישראל אחר יפרע לו את שלו.

כתב הרא"ש פג"ה יבש ביבש שנתבטל חד בתרי וכן לח בלח חד בס' ונתרבה עליו איסור חוזר וניעור עליו איסור הראשון וכתב הטעם אע"ג דנתבטל ונעשה היתר גמור כולואעפ"כ אם מכירו האיסור אח"כ יסירנה וכשיתרבה עליו מצא מין את מינו וניעור והו"ל כאלו הוכר האיסור וכן כל שאר איסורין שבתורה שלא היה בהיתר לבטלה ונתרבה ההיתר בשוגג חוזר ההיתר ראשון וניעור.

כ' המרדכי וז"ל מכאן פסקו פוסקין דאם חתיכת איסור נפלה בס' דהיתר ולא בא להעלותם עד שנפלה אחרת הרי זו אסור' אם אין בהיתר לבטל את שתיהן אבל אם הכיר בה וידע שיש בהיתר לבטלה אפי' אי נפלה אחרת אין צריך כדי ביטול שתיהן. וכתב בא"ז במס' ע"ז דרבינו יואל התיר ג"כ היכא דידע בה דנפל הראשונה אבל אי לא ידע אסור וראבי"ה אסר אפילו ידע בה, וא"ז הגדול הכריע כר' יואל ע"כ.

כתב הרמב"ם פט"ו דמאכלות אסורות אסור לבטל איסורין של תורה לכתחילה ואם בטלם הרי זה מותר ואעפ"כ קנסוהו חכמים ואסרוהו ונ"ל שכיון שהוא קנס חכמים אין אומרים על תערובות זאת אלא על זה העובר שביטל האיסור אבל לאחרים הכל מותר אבל באיסור של דבריהם כגון בשר עוף בחלב מבטלין האיסור לכתחילה ע"כ, וכ' שם בהגהה דר' שמחה הורה על מי חלב שנפלו לתוך תבשיל של בשר וציוה להוסיף מים כדי שיתבטלו מי חלב בס' דמי חלב דרבנן, וצ"ע בתוס' דפ' כל שעה דפ' ר"י גבי קדירות בפסח דהא דמבטלין איסור לכתחילה היינו ביבש שאין לו שורש מן התורה כגון מוקצה וכן כתב ראבי"ה ע"כ, והרא"ש פ"ק דביצה כתב דלא מבטלין איסור דרבנן לכתחילה אלא היכא דמיקלי קלי איסורא כגון עצי מוקצה שמרבה עליה עצים מוכנים ומדליקן אבל בענין אחר לא וכן כ' במרדכי בפ"ג דביצה בשם רשב"א: שער י"ח וקי"ל דחתיכה הראויה להתכבד לפני האורחים אינה בטילה ואפילו באלף ומעשה בא לפני ר"ת בתרנגולת שלא נטלה נוצתה שנתערבה בב' שחוטות והתיר ר"ת דהואיל ולא נטלה נוצתה אינה ראויה להתכבד לפני האורחין כמו שהיא אבל חתיכת נבילה שלא נמלחה בכשירות אע"פ שאינה ראויה להתכבד כמו שהיא אינה בטילה דמליחה לא הוי מחוסר מעשה אבל נטילת נוצה הוי מחוסר מעשה.

ומיהו דאיתי כמה גדולים עושים שגם בנבילה אומרים שהיא בטילה, ורגלים של נבילה שלא ניטלו טלפים ונתערבו בכשרות אינן ראוין להתכבד ובטלין ברוב ואותן האוסרין בנבילה אוסרין גם ברגלים שראוין להתכבד, וג"כ י"א שיש לאסור ברגלים משום דהוה דבר שבמנין שדרך העולם למכור ב' או ג' רגלים ואנו נוהגין דמתבטלין.

וז"ל סמ"ק במצות ב"ב הורה ריצב"א על רגלים של ספק טריפה שנתערבו עם רגלים אחרים של היתר שאינם בטלין ברוב והיא גופא קשיא דהא אפילו ודאי טריפה הי' להם להתבטל לפי מה דמסקינן דהלכה כר' יוחנן דאמר אותו שדרכו למנות שנינו ושמא משום חשש כיבוד נגעו בו דמסתמא רגל של בהמה גסה עשויה להתכבד ושל דקה נמי אפילו את"ל דאינו עשויה להתכבד מ"מ לא פלוג רבנן ואם לא ניטלו טלפיהן צ"ע, כתב הרא"ש פג"ה די"א דחתיכה חיה לא חשיבה ראויה להתכבד ודברי הכל הוא זה.

וגם י"א דכבש שלם ואווזא שלמה לא חשיבה ראויה להתכבד ודברי הכל הוא, וי"א דתרנגולת בנוצתה לא חשיבה ראויה להתכבד וליתא אלא כל ענין ודבר שיכול לתקן בענין שיהא ראויה לתת לפני האורח נכבד בין ע"י חתיכה בין ע"י בישול או הסרת הנוצה חשיבה שיבה ראויה להתכבד וכל כיוצא בזה ע"כ, ובסמ"ק במצות ב"ב דחתיכה חיה אינה בטילה דחשיבה שפיר ראויה להתכבד בלא בישול אבל בלא הסרת הנוצה לא חשיבה ראויה להתכבד, וכ' עוד בסמ"ק וז"ל אמרינן בנדריים בני מעיים דאכלינהו לאו בר אינש א"כ אינו ראוי להתכבד, ומכאן הורה ריצב"א על קורקבן של תרנגול טריפה שנתערבה ערבה עם קורקבן טהורה שהוא בסל ברוב ונראה דה"ה לענין טברייש בלע"ז ושאר בני מעיים ע"כ, וכ' בא"ז פא"ט מעשה בא לפני ר' בתרנגולת טריפה שניקב קורקבן שלה שנתערבה בכשירות ודימו שומן בקורקבן במקום חיבור הקורקבנות ואידמי לגמרי והכשיר ר' אחרות ע"י כך, וכך כל דבר שהוא בריה לא בטילה בהיתר אם מכירם יסירם והרוטב בנותן טעם דאפילו אחר שהסיר האיסור צריך ס' לבטל במיחוי של איסור וכן בדבר שהוא בטל ברוב כגון חתיכה שאינה ראויה להתכבד ושאינה בריה צריך ס' לבטל של מיחוי שאינה בטלה ברוב אלא דבר שהוא בעין ואינו נבלע בהיתר ואם אינו מכיר הבריה אינה בטילה דבריה לא בטל אפילו באלף, ובא"ז מס' ע"ז כתב דבריה בטילה בתתק"ס כמוה והביא ראיה מירושלמי, והרא"ש פג"ה כתב ג"כ ההיא פיסקא והראיה ומסיק עלה דלא נהירא ופי' הירושלמי בענין אחר, ועוף טהור נקרא בריה אף במתה ודקאמר ריסק ט' נמלים ואחד חי ר"ל שלם אבל עוף טהור שנתבלה אפילו כולו שלם לא מיקרי בריה כך פסק ר"י.

וכ' הרא"ש פג"ה הטעם בשם ר"י דכל דבר שאם תחלוק ולא תהא שמו עליו קרוי בריה ועוף טמא אם יחלק נקרא נבילה כמו נבילה שלימה דנבילה לאו שם העצם הוא אלא שם התואר ודוקא שהבריה שלימה אבל חתוכות מקצתן אפי' כולן יש עם ההיתר בטל בס', וי"מ דאם רוב שהרג טמא שלם חשוב בריה וכן משמע גבי נמלה דחשוב רוב ככולו ולא בטיל בס' ויש דוחין דההיא לענין טומאה אבל לא לאיסור אכילה.

וכתב הרא"ש פג"ה והוכיח מפ' התערובות דאם נפרשו מקצתן לא תלינן דהאיסור נפרש וליבטל ואפי' אם רובו נפרשו לא אמרינן איסור ברובא איתא [הגהה, והטעם נראה דאע"ג דבכל דוכתא תלינן ברוב הכא איכא למימר דכל שנשתנה מבריתו מרוב נשתנה וא"כ האיסור והשלמים אסורים אפילו הן מועטין וכן כל דבר שבמנין שרגילין למכור במנין כגון ביצה של טריפה ושל נבילה או פירות גסות של ערלה אפילו באלף לא בטיל.

כתב הרא"ש פג"ה דגיד הנשה דחשבינן בינן בריה אף חתיכה הראויה להתכבד שנתבשלו עם ההיתר אע"ג דקי"ל דאם אינו מכירו אפילו באלף לא בטיל מ"מ הרוטב

מותר אם יש שם ס' דהרוטב תלוי בנתינת טעם וביותר מ"מ לא יהב טעמא ע"כ, והא דחתיכה הראויה להתכבד או בריה או דבר אחר שבמנין לאבטיל היינו דוקא כשהן אסורין מחמת עצמן הן כלומר שהן שורש של איסור אבל אם אינה אסורה אלא מחמת שבלעו איסור בטילה אע"פ שבלעו איסור כ"כ שנאסרו ולא היה בהיתר לבטל האיסור מ"מ בטלין כיון שאינן אסורין מחמת עצמן, אבל בשר שהוא בלוע מחלב והיא חתיכה הראויה להתכבד אינה בטילה, והיינו טעמא דכאן דכל חד באנפי נפשא שרי וכשנתערבו גזירת הכתוב הוא דליתסרי חשוב ממש שורש האיסור ודמי לחתיכת נבילה הראויה להתכבד דלא בטלה, והכי תנן אלו אסורין ואיסורן בכ"ש חבית של י"נ ובשר בחלב פ"א חתיכות בשר בחלב הראוין להתכבד שנתערבו, ודבר שבמנין או כה"ג דבאלף לא בטל שנתערב ערב בהיתר ושוב פירש א' מן התערובות אותו שפירש אסור ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש גזירה שמא יקח אחד מן הקבוע כדאמרינן התם ול"ד לט' חנויות דאמרינן והנמצא הלך אחר הרוב וכל דפריש מרובא קא פריש דשאני התם דהאיסור ידוע וניכר הקביעות וליכא למיחש שמא יקח מן האיסור דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ובלאו הכי יכול ליקח נבלה מן השוק אם ירצה אבל בדבר המעורב באיסור ובהיתר יחד דמה"ת חד בתרי בטל אך מדרבנן אסור מפני שהוא דבר שבמנין או בריה או כה"ג כי שרית ליה כי פריש ליה אתי ליקח במקום שהוא יחד כפר"י.

אך ר"ת היה מתיר אם בא זאב ודריס ב' או ג' בהמות ונתערבו אותן בהמות עם בהמות אחרות ושוב פירש אחת מטעם דכל דפריש מרובו קא פריש ולא חיישינן שמא יקח מן הקבוע כדאיתא התם חומרא דקדושים שאני. וז"ל י"ד בסי' ק"י בעלי חיים ושאר דברים חשובים שנתערבו בהיתר שאינן בטלים אפילו באלף ואפילו פירשו אחד מהם מן הרוב אסור דחיישינן שמא יקח מן הקבוע.

וכתב הרשב"א דוקא שהפרישו במתכוון אבל ממילא לא. וא"א ז"ל כתב אפילו ממילא נמי פירש נמי אסור ומיהו דוקא כשפירש אחר שיודע התערובות אבל אם פירש קודם שיודע התערובות מותר דבהא לא שייך למיגזר דהא אכתי כולן בחזקת היתר הן ואפילו אם פירש בפנינו מותר כיון שעדיין לא נולד הספק, בעלי חיים או בריה וכה"ג ונתערבו ונאכל א' מהן או נפל לים בענין שנאבד מן העולם בשוגג מותר כל האחרים שאנו תולין לאמר האיסור הלך לו.

ופר"י דוקא שנפל מעצמו אבל אם הפילו אפילו בשוגג אסור דקנסו שוגג אטו מזיד. וכתב א"א ז"ל שאם הפילו קודם שנודע התערובות שרי דלא שייך למיגזר כאן שעדיין לא נודע התערובות, ודוקא נאבד מן העולם אבל פירש בעלמא לא ע"כ.

ובסיגנון זה כתב בא"ז פג"ה. וכתב עוד בי"ד סק"י דהא דשרינן היכא דנאבד מן העולם היינו דוקא לאכול הנשארים שתיים שתיים יחד דממ"נ איכא חזא להיתרא אבל לאוכלם אחד אחד או שאוכל כולם אדם א' אסור ע"כ, ועוד פר"י דאין להתיר מטעם ס"ס דנימא בשן דרס ואין דריסה אלא ביד ואפילו אם דרס ביד שמא אינו זאת דכל דבר שספיקו הראשון דאורייתא והוא דבר שבמנין או בריה או חתיכה הראויה להתכבד ונתערבו באחרים אסור ואפילו באלף לא בטיל כאלו נתערב ודאי של איסור שהרי קודם שנתערב נמי הוי הספיקות דאורייתא אסורו חייב עליה אשם תלוי אם שייך בה כרת בודאי איסור,

וכן מפרש מהר"י ממש"כ ר"י ההיא ואם נתערב באלף כולן אסורות שכ' דלא קאי אספק ביצה טריפה דהא ה"ל ס"ס.

ור"י מפרש כיון דשייך בספיקא אשם תלוי כדלעיל קאי עליה שפיר והוי כודאי אבל אם האסורות בודאי כבר נתערבו בשתים אחרים דהשתא מותרין כולן מה"ת מטעם רוב אלא מדרבנן הוא דאסור משום דהוי דבר שבמנין אם שוב נפל אחד מן התערובות ברוב הכל מותר מטעם ס"ס שהכל בגוף אחד בלא תערובות נמי מותר ע"כ, ובסמ"ק במצות ובסה"ת בס' ע"ז וכו' שלא מתיר כשהספק הוא מה"ת וכו' מטעם ס"ס וכו' כ' דיש מפרשים דהא דספק טרפה מדברים החשובים שנתערב דאסור אפילו באלף היינו טעמא משום דטעם דס"ס בעלמא דשרינן היינו משום דאיכא למיתלי ברוב ובדברים החשובים לא מהני טעמא דרובן דהא אפילו באלף לא בטלין והאי טעמא ליתא דמעשר שני יוכיח דאינו בטל ברוב ואפ"ה תלינן ברוב: שער י"ט דין תולעים לפרי אם נמצא תולעת בתוך הפרי בעוד שהי' הפרי מחובר באילן אז התולע אסור משום השרץ השורץ על הארץ כשמואל דאמר קישות שהתליע באיביה אסור אך אם גדל התולע אחר שנתלש הפרי מותר התולע אם לא יצא לחוץ לפירי לעולם אבל אם יצא חוץ לפירי אפילו ע"ג הפרי אסור, ור"ת וריב"א ותשובת רש"י פסקו דלית הלכתא כשמואל אלא סומכין אדיקא נמי דאיסור התולע דוקא באילן עצמו ולא בפירות או בקיטני' ובלבד שלא יהא הפרי או הקיטני' ניקב לחוץ שאז יש לחוש שמא יצא לאויר העולם והוה ליה שהע"ה ואסור ונהגו העולם כפר"י שגם בה"ג ובשאלות דרב אחאי פסקו כשמואל וכן פסק רב אלפסי והמרדכי וראבי"ה כתבו דאף לר"ת וריב"א ורש"י אם נמצא התולע בתוך השומר שהוא קליפה ארוכה החיצונה הנופלת ע"י דישה אסור התולע כיון שסופה להקשות הוי כמו אילן ואותן התולעים הנמצאים בשומרי קליפה קיטני' ופולין כשהן לחין אסורין כי רגילין לין לבוא בעודן במחובר בארץ אמנם קיטניות ופולין שנמצא בה תולע כשהן בלא קליפה ושרביטין בזמן שהן יבשין ולאחר בישולן נמצא בהן בקערה זיזין כמו זבובים קטנים ותולעים מותרין דאותן תולעים אינן גדולים עד למחר שנתלשו ואין לחוש שמא יצאו בעודן חיים וחזרו דאם איתא דיצאו שוב אין חוזרין בתוך הקיטניות ע"כ לשון רבינו ברוך, וראב"ן כתב פירות שהתליעו בין בתלוש בין במחובר וכן בעדשים וכן בפולין אסור לאוכלן עם התולע כיון דאיבעי לן פירשו לאויר העולם מהו ועלתה בתיקו, א"כ כולהו אסירי דתיקו דאורייתא לחומרא ואית לן למימר פירשו וחזרו, וכן כתב ראבי"ה בשם אביו רבינו יואל הלוי בפירות הגדילים מהארץ דאיכא למיחש משום שהע"ה אהני הוא דאיבעי לן פירשו לאויר העולם מהו וגזרינן, וכתב בס' התרומה בס' ל"ד דיש מחמירין ונותנין פולין במיירותחין לבשל כדי שימותו הזבובין מיד בתוך הפולין קודם שיפרשו לחוץ בתוך המים צוננים פן יצאו לתוך המים חיים ונאסרו שם ומתו מחמת רתיחת המים ואוכלן בקצרה ע"כ, וכ' התוס' וכן הרא"ש פא"ט דגם לשמואל אין לאסור התולעים שנמצאו בפולין ובחמיצין תחת הקליפה והקליפה משמרת מבחוץ וכשמסירין הקליפה מוצאין היבחושין תחתיהם לפי שמונחים במקום צר ולא קרינן ביה שהע"ה כל זמן שלא ריחש על הארץ וכן פרש"י גבי קישות שהתליע באיביה כיון דמהלכת התולע בתוך הקישות באיביה המחובר לקרקע הוה כמהלכת בקרקע אבל אותן שבשרבטין או בפירות אסורין לפי שרוחשין בתוכו ע"כ.

וכעין זה כתב בהגהה במיימוני בפ"ב דמאכלות אסורות. תולע שבקלח שבירקות ודחוקים מבפנים שאין חלל במקומו שיוכל לרחוש ולילך כאשר הם שם אין בהם משום שהע"ה, וכן פרש"י וכן הוריתי על הני מבשלי קליות חטים ואומרים שמצוים בהן תולעים בין קליפה לחטין והתרתיו מטעם זה לשון מורי ורבי מאיר ז"ל ע"כ.

כתב הרמב"ם פ"ב דמאכלות אסורות כל מיני פירות שדרכן להתלע כשהן מחוברין לא יאכל עד שיבדוק בדוק הפרי מתוכן שמא יש בו תולע ואם בשלו הרבה פירות יחד ונמצא תולע באחד מהן הרי הפסק הכי לר"י אפי' לא ניקב לחוץ דקיי"ל כש כשמואל ולר"ת דוקא בניקב לחוץ ואם הפרי שבו התולע כ"כ גדול שיש בו ס' לבטל טעם התולע זורק התולע עם מעט קליפת הפרי סביב התולע ואוכל השאר וכ"ש שאר פירות שנתבשל עמו ואם הפרי קטן או קיטניות שאין בו ס' לבטל טעם [הגהה קבלתי דתפוחים הנמצאים במערה בתחילת הקיץ שקו' אונגריש אפעל אין לומר בהן דודאי יש בו ס' מן התולע שבו וצ"ע בשאר פירות הקטניות דנראה לעינים דאין בהם ס' נגד התולע אך שמעתי שגדול אחד נותן טעם לדבר איפשר ליה שנ"ט בתולע הוא מועט דרוב גופו סרוח מעיקרו הוא דו"ק].

נעשה כל הפרי חתיכה דאיסורא וצריך ס' במים ובשאר פירות לבטל אותו פרי או קיטניות. וכתב הרא"ש בתשובתו שמהר"מ שיער שאין לך שום פרי שלא יהא בו ס' נגד התולע שבו.

מסקינן תולעים שנמצאו בכבד או בחתיכת בשר אסורין ובחתיכת דג מותרין דבבהמה אסירי משום אבר מן החי דלא הותרו בשחיטה אבל דגים דבאסיפה בעלמא שרי מותרין ומיהו מסיק שם דאף בדגים אסירי, והלכתא בקוקיני אסירי, ופר"ת תולעים שבדגים דעילי באוסיי כי ניים ומעלמא אתו והלכך קי"ל דכולהו אסורין בין תולעים הנמצאים בחתיכת בשר בין הנמצאים בחתיכת דגים וכ"ש בבני מעיים דאיכא למימר מעלמא אתי, והרא"ש פא"ט כתב תולעים הגדילים בדגים בין עור ובשר שרינן, ובא"ז כתב תולעין הנמצאין בחוטמים של דגים ובמעיהו אסורין ע"כ.

אבל אם לאחר שחיטה שנשחטה הבהמה באו תולעין או שבאו בגבינה או בדגים מחמת סירחון אז אף התולעים עצמן מותרין אפילו דפירשה לגג התמרה אסור משום שהע"ה ה"מ כשפורש מחיים אבל כשתולעים מתים שנמצאו בקערה שנפלו מן הבשר כשהוא סרוח אין בכך כלום ולא חיישינן שמא פירשו מחיים לחוץ דמסתמא אותן שהן חיים נפלו מן הבשר כשהודח הבשר וכתב הרא"ש פא"ט ראוי היה לחוש כששם הבשר במים צוננים בקדירה אולי פירשו לדופן הקדירה ולא היינו ריביתיהו ונהגו להתיר ע"כ, ורבי' שב"ט מתיר בדגים אפילו פירשו לגג הדג וכן הבשר המותלע וכן בגבינה אפילו פירשו לגגו דהיינו ריביתיהו אבל ודאי אם פירשו לגמרי בבשר דגים וגבינה נאסרו, וכ' בא"ז פא"ט וראבי"ה מתיר בדגים וגבינה ובבשר המותר אפילו פירשו לגמרי, ותולעים הגדילים במים שבכלי או במים המכונסים על הארץ מותרין אפילו פירשו חיים לדופני הבור או הכלי מפנים מותרין דהיינו ריביתיהו אבל פירשו לדופני הכלי מבחוץ או חוץ לבור אסורין משום שהע"ה וכן מוכיח שהן יבחושינן קטנים הרגילים לגדל ביין ובשכר מותרין לשתות עם השכר והיין אבל אם סינן השכר והיין ואח"כ פרחו היבחושינן

למטה מהמשמרת או ניעור את היבחושיין למטה אסורין וכן תולעים הגדילים בקמח מותרין ואם נשאר בנפה אסורין וז"ל תשובת הר"ח א"ז שכ' מהר"י בר מרדכי בפסקיו שקמח שהתליע בכד אפילו פירשו התולעים לכותלי הכד וחזרו לתוך הקמח ש שמותרין כמו משקין שהתליעו ופרשו לדופני החבית, ואומר אני כי שגגה היא ואיסור גמור הוא ושמעתי שר' אבי"ה זצ"ל עשה כן מעשה בקמח שהתליע וציוה להשליכו בנהר דונאי ולא רצה להתיר ולמוכרו לגוי שמא יאפה וימכרנו לישראל ע"כ.

שער כ אם נתבשל דג טמא עם דגים טהורים או פרי או קיטניות ויש בו תולעים שנתבשלו עם אחרים של היתר, ריב"א הלוי פירש דפעמים אפילו יש שם ס' אסורין לפי כשעירה את הרוחחין עם הדגים הפרי או הקיטניות נשתייר האיסור בתוך הקדירה בסוף עם מעט היתר ומים ואסר כל מעט שעמו לכשנתערב אחרי כן אותו מעט עם השאר נאסר הכל לפי שלא היה שיעור לבטל אותו מיעוט שנשאר כבר ואוסרין האוסרין בנגיעתן אל המותרין בעודן רוחחין, וכן הדין בביצים שנתבשלו ואח"כ נמצא אפרוח או דם באחד מהן כולן אסורין אע"פ שיש שם ס' בשאר ביצים ובמים מטעם האי חששא שמא נשאר שם ס' ימתין לערות חוצה עד שתצטנן או תצטנן הקדירה עם מה שבתוכן במים צוננים ואז כולן מותרין ואם הוציא בכף כל ביצה וביצה לבדה הכף אסורה לפי שהביצה חמה עדיין עליה חוץ למים וכל אותה שהוציא אח"כ בכף כולן אסורות ואמנם ר' ברוך כ' בספר התרומה שמותרים כולן כיון שיש רוב דגים חוץ למים והאסורים הנשארים בסוף הם מיעוט ובטלין הם בתוך אותן שהיו חוץ שהן הרוב ואי משום דנגעו אותן האסורין בכל אותן שבחוץ ואוסרין גם אותן אינו כלום דדבר שאין איסורן מחמת עצמן אלא שבלע איסור אינו אוסר דבר בנגיעתו לאחרת אע"פ ששניהם חמין אא"כ ישנו במים רוחחין האיסור וההיתר יחד שהמים מוליכין הטעם בשאר חתיכה.

והביא ס' התרומה בס' נ"א ראייה על זה דתניא טיפת חלב שנפלה על חתיכה כיון שנתנה טעם באותה חתיכה נעשיתנבילה ואוסרת כל החתיכות [שמעתי שמרי"ה תירץ בתשובה קערה שמלח בה בשר או שנאסר בשום איסור אמאי אסיר לאכול בה רותח נימא נמי דבר הבלוע אינו הולך מזל"ז בלא רוטב דדוקא גבי אוכלין אמרינן הכי משום דיש לצמצם בעצמו ואם פלט ודאי יפלוט טעם עצמו ולא טעם שבלע אבל כלי שאין לו טעם לעצמו מה יפלוט כ"א מת שבלע כיון דדרך חם לפלוט, אמנם בהגה באשר"י פ' כל הבשר משמע דלא מחלקינן הכי דקאמר התם דראבי"ה פליג אספר התרומה דסבר דאין איסור הבלוע בחתיכה הולך לחתיכה אחרת בלא רוטב וראבי"ה סבר דאיסור הבלוע בקערה פולט ממ"נ בלא רוטב אלמא מראי' קערה לחתיכה בענין זה והכי מוכח נמי לקמן בסוף שער כ"א משתי קדירות ע"ש בגליון] כולן מפני שהן מינה ופריך בגמ' אלמא לא ניעור ולא כיסה כלל מבלע בלע מפליט לא פלט פי' אותה חתיכה בלעה הטיפה ולא פלטה אותה ואמאי נאסרו שאר חתיכות שאצלה אלמא אין בליעה הולכת מחתיכה לחתיכה [הגה].

צ"ע היטב דלעיל בשער י"ח מפקינן דבשר בחלב משנאסר חשיב שורשו של איסור דמי לחתיכה וכו' וא"כ אפילו בלא רוטב נמי ילך אחתיכה לחתיכה אם הם חמות ורותחות כמו נבילה ושחוטה ועי' בשערים וי"ל דודאי כל זמן שבשר בחלב מעורבת

יחד הוא כל חתיכה שורשו של איסור כמו צמר ופשתים שאם חוט אחד של פשתן בטלית כל הטלית אסור להתכסות אפילו שלא במקום החוט ואם יחתוך חתיכה הן מטלית שאין בו החוט שרי פשיטא וה"נ קים להו לרבנן דאין דבר הבלוע בחתיכה הולך לחתיכה אחרת בלא רוטב וא"כ לא הלך רק טעם כשר לחוד בלא רוטב והוי כאלו נחתך חתיכת בשר בלא שום חלב מן החתיכה דשרי וביו"ד בס' ק"ה חשיב חתיכה שנאסר להיות כמו חתיכות נבילה לענין שתולך האיסור לחתיכה אחרת בלא רוטב אבל מתוך הראיה דמייתי ס"ה בפנים מוכח בפשיטות דלא אמרי' הכי וכן איתא גמי במרדכי פ' כ"ה וצריך לחלק כדפרישית בהגהה] שאצלה אע"פ ששתיהן חמות ורותחות כשהן ביושב ואי משום שהדג עצמו מתגלגל ונותן טעם באחרים בנגיעתו בלא מים אינו נוגע לרוב כ"א למיעוט דכיון דאין אנו מכירין אותו בטלין וטעם בריה לא שייך כאן כדפ"ל אך בביצים אינו כ"כ קל להתיר לפי שאין רגילין לבשל כ"כ הרבה יחד שיתבטלו האסורין הנשארים ברוב באותן שבחוץ המותרין.

שער כ"א טיפת חלב שנפלה על הקדירה של בשר מבחוץ לא אמרינן הקדירה נעשית איסור הואיל ולא נכנס בה אלא טעם משהו ואם נפלה הטיפה נגד הרוטב מה איכפת לן דא"כ אין שום איסור בתבשיל דאינו מפעפע אלא צריך לנער בתבשיל מצד אחר שלא כנגד נפילת הטיפה שלא יעבור דרך האיסור.

ויש מחמירין ואמרינן דהקדירה כולה נעשית נבילה אפילו בטעם משהו לפי שאין לה טעם מגופה ולא דמי לחתיכת בשר שיש לה טעם מגופה הלכך בעי נתינת טעם מן האיסור ולכך יצטרך ס' כנגד כל הקדירה, וכעין זה כתב בסמ"ג במצות ב"ב דכולו קדירה נעשית נבילה וכולו משערינן. וכבר אירע מעשה במעגנץ שניתז חלב על דופני קדירה של בשר שהיתה שפוחה אצל האור והורה ראב"ן שאם יש בקדירה עצמה בלא התבשיל ס' לבטל החלב לא נעשית נבילה מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה מחתיכת בשר שאם יש ס' בהחתיכה מותרת ואלא מאי אית לן למימר דילמא פולטה הקדירה החלב מיד לתבשיל ע"י רוטב קודם שהיתה מפעפע בדופן עצמה כי פלטה ליה בטל בס', וכתב במרדכי פג"ה בשם מהר"ם דהיכא דידעינן שיעור הטיפה משערינן בס' פעמים ס' כנגדה דאו מותרות ממ"נ דאם הטיפה מפעפע עד יותר מס' בדופן הרי היא בטילה מיד ואפי' אם נאמר דאינו מפעפע אלא עד נ"ט בצמצום וא"כ נעשו כל אותן ס' טיפין חתיכה איסור מ"מ הרי יש ס' כנגד כולן ושרי, וכ' עוד במרדכי פג"ה בשם מהרי"ף וכן בסמ"ק במצות ב"ב וז"ל העולם נהגו לאסור בשנפל לדופן שלא כנגד הרוטב ודוקא שנפל שלא כנגד האש אבל צד האש נהגו להתיר לפי שהאש שורפו ומיבשו מיד ודוקא בטיפה בעלמא כגון דבר מועט אבל אם נפל רוב חלב אין להתיר אפילו כנגד האור אא"כ כנגד הרוטב, ומורי ר' יחיאל הי' אומר בשם ריצב"א שהי' מתיר גם שלא כנגד הרוטב ואפילו שלא לצד האש בערבי שבתות אך אני אכתוב עוד.

קבלתי מה שראיתי רבותי נוהגין ואני אחריהם ודאי טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר קטנה בתוך הקדירה ואין באותה חתיכה ס' לבטלה כיון שיש רק חתיכה בתוך הקדירה ככולו קדירה משערינן אבל אם נפלה טיפת חלב על הקדירה של בשר כן הדין אם נפלה על הקדירה מבחוץ למעלה מן הרוטב מה ש שבתוך הקדירה מותר שלא נתן האיסור

בה טעם אבל הקדירה אסורה וצריך לערות התבשיל מצד אחר שלא כנגד נפילת הטיפה אבל אם נפלה כנגד האש אפילו שלא כנגד הרוטב מותר הכל דהאש שורפו מיד ומיבשו ואם נפלה כנגד הרוטב ויש ס' ברוטב הכל מותר אפילו שלא כנגד האש ומ"מ אסור להשתמש בה מכאן ואילך לא בשר ולא חלב לכתחילה ויש שוברין שולי הקדירה והמאכל נופל דרך שם ולא יעבור דרך האיסור, וכתב במרדכי דבקושי הי' להתיר משום דאי אפשר שלא ינענע הקדירה ויגע תבשיל במקצת הנאסר ע"כ סוב להזהיר להניח הקדירה עד שיצטנן ע"כ ואם נפלה הטיפה על כיסוי הקדירה יש לה דין קדירה עצמו כנגד הרוטב מותר התבשיל בס' דבגמ' חשיב כיסוי כמו נייעור וכל הכיסוי אסור.

כתב במרדכי שתי קדירות חמות ורותחת שאצל האש אחת של בשר ואחת של חלב אין נבלע מזו לזו אע"ג דנוגעים מדפנות מזו לזו כן פסק מור"מ ז"ל. וכתב מהר"מ בתשובה שאם נפלה טיפת חלב רותחת על סכין או כלי אחר שהוא צונן שאין צריך רק לגרר במקום שנפלה הטיפה הואיל ופסקה הטיפה בשנפלה עליו והא דאמרינן עירווי ככלי ראשון היינו כשנפל בקילוח אבל כה"ג לא [הגהה והטעם דאין אסור הבלוע הולך מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, הכי מוכח, ע"כ] ודוקא כשנפל על הקתא אבל נפלה על הברזל של סכין נועץ י' פעמים בקרקע ודיו, הגהה צ"ע אם נפלה טיפה מנר דולק של שומן על כלי של הלב דאיכא למימר כיון דממש עצמו נפיל לא דמי לטיפה רותחת ע"י בישול וחמין כמו שאנו מחלקין בין תשמישו ע"י האור ובין תשמישו ע"י חמין אך נראה לעינינו הוא שטיפה רותחת הנופלת על ידו של אדם יותר שורפתו מטיפה הנופלת מנר דלוק וקל לידע הטעם לפי כשהחלב או השומן כרוך סביב הפתילה הדולקת והלהב נוגעת בו מועט רק בצד אחד בקל הוא נמס ונוסף ואינו צריך להתחמם הרבה מכל צדדין כמו טיפה חלב רותח בתוך קדירה אבל הלב או שומן המונחים על הפתילה בנר של חרס או של מתכות מה שהוא נמס בפי הנר על הפתילה במקום שהוא דולק חשיב רותח ע"י האור כדמוכח בתוס' בפ"ק דחולין וכן באשר"י שילהי ע"ז גבי דין סכינים הנקחים מן הגויים דו"ק]: שער כ"ב אמר שמואל דגים שעלו בקדרה מותר לאוכלם בכותח, פירש דגים רותחין שניתלו בקערה שאכל בה בשר רותח ואפילו הקצרה עתה צוננת הואיל ודגים רותחין או איפכא שהקערה רותחת והדגים צוננים דמ"מ כדי קליפה מיהא בלע אפ"ה שרי לפי שהוא ג"ט בר נ"ט כלומר הטעם נבלע ונפלט ב"פ קודם שיבא לידי איסור ואין פליטה כה"ג חשיב טעם וק"ל, וכ"ש אם נתבשלו במחבת של בשר דשרי בכותח דאיכא ג' נותני טעם קודם שיבא לאיסור מן הבשר למחבת ומן המחבת למים ומן המים לדגים ועדיין היתר הוא.

וכ' בספר התרומה אע"ג שיש לחוש שהדגים או הירק או פירות או קטניות כה"ג שנתבשלו יגעו בבישולן במחבת עצמו ובולע מדופני הקדירה או המחבת עצמו והו"ל רק ב' נ"ט. מ"מ כיון דאיכא מים בכלי רוב טעם הכלי נתפשט במים והוסיף פכ"ה הרא"ש עוד סברא להיתר משום שהדגים או הירק או הפירות אינן בולעין מדופני הכלי אלא ע"י רתיחת המים חשיב ג' נ"ט ומסיק דכן מסתברא דנתבשלו איכא ג' נ"ט ושרי אבל נצלו לא, וכן כ' בסמ"ק במצות ב"ב בפנים דנהגו רבנן דה"ה נתבשלו ובהגהה כתב שם דנצלו לא, ובמרדכי פכ"ה כ' בשם ראבי"ה בשם ראב"ן דלא שנא עלו או נתבשלו או נצלו הכל שרי וריב"ן חתן רש"י כתב משמו דוקא עלו אבל נתבשלו לא וכתב בא"ז

פכ"ה מעשה בא לפני רש"י בביצים שנתבשלו בשלו בקדירה של חלב ואסר לעשות מהן טפלות של בשר ולר"י נראה דהלכה למעשה אין חילוק בין עלו לנתבשלו וכן קיבל מר"ת שהורה כן הלכה למעשה ונראה לר"י א"ז דיש לחוש להוראת רש"י וביצים או דגים שנתבשלו במחבת של בשר אסור לאוכלו בכותח ובסמ"ק כ' דוקא דיעבד אבל לבשלם לכתחילה בשל בשר כדי לאוכלו בכותח אסור לכו"ע ע"כ וקערות של בשר שאכל בהן רוטב רותח היום והודה במחבת חולבת במים רותחין שהיד סולדת בהן והמחבת אינו בת יומא הקערות פשיטא דמותרות שלא קלטו רק טעם פגם מן המחבת של חלב וגם המחבת שרי דיש ג' נ"ט מן הבשר לקערה ומן הקערה למים ומן המים למחבת ועדיין היתר הוא שהרי המחבת אב"י ודוקא שהקערות מקונחות שאינם מלוכלכין מן המרק דאז ליכא אלא פליטה של הקערות במים אבל אם האחד מליאה שמנונית או שיורי בשר או חלב במחבת או בקערות הכל אסור דטעם ראשון הוא.

[והר"י פכ"ח כ' עוד טעם לאיסור משום דהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזל"ז והוי טעם ב' דאיסור ולא פליגי אספר התרומה דלעיל דכתב דרוב הטעם מתפשט במים הוי ליה כמו עלודשרי כיון דלא בלע טובא אבל הכא אפילו אי הוי כמו עלו הוי איסור וכטעם זה דהכא איסור הוא נוכל לחלק ג"כ בסברת הרא"ש לעיל דחשיב נותני טעם משום דבולעו ע"י רתיחת המים וצ"ע ע"כ גמ'] ואם הקערות או המחבת שתיהן ב"י אפילו שתיהן הן מקונחות שתיהן אסורות דטעם הקערות והמחבת נפלט למים בפעם אחת ונאסרו המים וחוזרין ונבלעין בשר בשתיהן ואוסרין אותו והרא"ש כ' דמאן דשרי נתבשל כמו עלו שרי נמי בכה"ג בקערות ובמחבת אפילו שתיהן ב"י ואפילו לריב"ן נראה להרא"ש להתיר דלא אסרינן נתבשלו אלא לאוכלן בכותח שהוא ממשו של איסור אבל הכא טעם השני אינו אלא מתערב עם טעם של חלב ושרי וכתב דמ"מ יש לאסור לפי שלפעמים נדבק בו שמנונית [הגהה אע"ג דמחבת אינו בת יומא וגם מקונחות הואיל והקערות אינן מקונחות שיורי המאכל נוגעות במחבת עצמו ומקבלת המחבת טעם ממשות של איסור כדפי' הרא"ש בטר הכי ולא שייך כאן טעם שלס"ה לעיל דרוב הטעם מתפשט במים ודוקא גבי פליטת כלי אמרינן הכי ולא בממשות של איסור והכל אסור דקאמר בפעם א' המחבת שאב"י אי מקונחות דאז נעשה הטעם שבקערה כ"ב גמור וחוזר ופולט לתוך המים ונאסר הכל אבל אם הקערה בן יומא לבדה אינה מקונחת לא נאסר רק המחבת להשתמש בה בשר מחמת בליעה ראשונה וחלב מחמת בליעה אחרונה משיוור מאכל של קערה מכל מקום שייך קצת לאמר בכה"ג הכל אסור ובס"ה ליתא האי לישנא ע"כ הגה] ושיורי מאכל ונאסר המחבת מממשות של בשר ואסור ע"כ וכדין דגים כך דין ביצים שנתבשלו בקדירה של בשר שמותר לאוכלן בחלב או איפכא אפילו היתה הקדירה ב"י אבל אם הוחמו מים בכלי של גוים שיש בו נתינת טעם של איסור אסור ללוש בו לכתחילה באותן מים אע"ג דסתם כלי ע"ג אב"י מ"מ אסור ללוש בבתים סתמא מן המים שהוחמו בכלי ע"ג דאין להתיר נוט"ל לכתחילה אבל לאכול מפת של ע"ג דמותר דהיינו דיעבד.

וכן צריך לזהר שלא לאפות פשטידא בצד פת פן יאכל הפת בחלב כדאמרינן אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולו אסור ואפילו לא נגעו זב"ז דאזיל האי ומפטם האי ואין להתיר מטעם נ"ט בנ"ט חד בעיסה של פשטידא ומשם לעוגה דדוקא בכלי

שייך האי טעמא אבל מאוכל לאוכל לא דהכל טעם אחד הוא, ובספר התרומה כתב דאין להתיר מטעם דאיסור הבלוע בחתיכה אינו.

הולך מחתיכה לחתיכה כ"א ע"י רוטב משום דרוב פעמים השמנונית יוצא מן הפשטידא ונוגע ממש אל העוגה ע"כ ואפילו לאכול הפת עם בשר או עם המלח אסור פן יאכלנו בחלב, מיהו פשטידא ופלאדן אוכלין דליכא למיגזר שהרי ניכר הבשר או החלב ומסקינן דאי עבדינן כעין תורא שרי ופי' רב אלפס בגמ' פ' כל שעה והרמב"ם פ"ו דמאכלות אסורות בשינה בצורת הפת כדי שיהי' ניכרת שלא יאכל בחלב או איפכא אז הוא מותר והתו' פירש שהפת כעין תורא וליכא למיחש שיבא לשכחה כי יאכל מהר ע"כ, פסק הספר אסור לאנוחי כדא דכמחא גבי כדא דמילחא משום דאיתא לאיסורא בעיניה, ופרש"י דאין מתבשל הכמחא בתוך המלח וחיישינן דלמא אתא למיתן המלח בתבשיל של בשר אבל גבי כדא דחלא שרי לאנוחי משום דליתיה בעיניה ופרש"י שהכותח מתבטל ואינו נותן טעם בחומץ.

וכ' התוס' פכ"ה והרא"ש דאין לאסור מטעם זה לתת בתוך תיבה אחת כד של חלב וכד של בשר זה אצל זה דשפיר מיזהר זהיר דכיון דתערובות אסור מיד שלא יפול מזל"ל, וא"ז כ' בשם ר"י שירלאון שכ' בשם ר"י לאסור דחיישינן שמא יתערבו מיהו כתב אם הניחו בדיעבד שרי דאחזוקי איסור לא מחזקינן.

וצנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח ופרש"י ב' פירושים דאגב חורפא דצנון בלע שחריפות דצנון מפליט עיקר הטעם של בשר הבלוע בסכין ואינו קרוי נ"ט בנ"ט ועוד הסכין אינו מקונח היטב ושמנונית בעין עליו ומן הדין ל"ה צריך רק הדחה דכיון דאינו רותח אלא אגב חורפיה דצנון בלע טובא.

וכ' בסמ"ק בס' נ"ב דסתם סכין אינו מקונח היטב אם לא הודח בכוונה ע"כ, וכ' הרא"ש דמ"מ אינו אסור רק כדי קליפה ע"כ הלכך צריך ליזהר שלא לחתוך בסכין של בשר לא בצלים ולא שומן ולא ראשי כרישין שרוצה לבשל בחלב לפי שהן חריפין ודמי לצנון, ואם שכח ונתנו בקדירה של חלב מותר בס' לבטל טעם הסכין הבלוע בירק שזהו דבר מועט אבל אם חתכו בסכין של ע"ג ונתנו בקדירה צריך ס' נגד כל החתיכה דירק עצמו נ"נ וצריך ס' כמוה דהואיל ושם איסור עליה אבל טעם חלב קודם שנתערב היתר הוא ויכול להיות שאין חילוק בין בן יומא לאב"י דחורפיה דירק מחלי' ליה ומשוי ליה לשבח כדאמרי' גבי קורט של חלתית וכן כ' בספר התרומה ס' נ"ט דדברים החריפין דמו לקורט של חלתית ואין חילוק בין ב"י לשאב"י, והרא"ש פ' אין מעמידין כתב בשם הר"מ דשמע דגדולים חולקים על ס' התרומה בהא.

ולב מהר"ם נוטה אחר דבריהם ואעפ"כ הי' מורה בס' התרומה ומה לאסור מ"מ לא הי' מוחה ביד הנוהגים היתר. וכן כ' בסמ"ק במצוה נ"ב בשם ר' יחיאל להתיר וכ' דהרבה גדולים מודים לו עכ"ל, ואם חתך קפלוטות או כרוב בסכין של ע"ג או מבשר לחלב לא צריך רק הדחה וקישות גדי לבי פסקי ופי' במרדכי שהוא חריף מעט ע"כ ואם חתך בזה ליפתן שפיר דמי למחתך בו אח"כ אפילו צונן לפי שטעם הלפת משונה לבטל טעם שפלט מן הסכין ומשמע דוקא לפת דטעמו משונה אבל אם חתך בו בשר או לחם או פרי או ירק אחר שאינו חריף לא: שער כ"ג לפי מסקנת ההלכה אם נמצא דם על הביצה

בקשר של חלבון קשר פ' הזרוע לפרש"י פא"ט וא"ז הוא במקום שראשו כד ולטורים במקום שראשו חד וחלבון פ' הלבן ולא עבר הדם חוץ לקשר זורק הדם ואוכל הביצה ואם נתפשט הדם חוץ לקשר על חלבון כל הביצה אסורה וכ"ש אם הוא על קשר החלמון ונתפשט חוץ לקשר שכל הביצה אסורה.

ואם על החלבון שלא במקום הקשר כל הביצה מותרת אבל על החלמון כל הביצה אסורה, וכן כתב הרא"ש פא"ט דיש להחמיר כדברי שניהם רב אלפס ורש"י לרב אלפס אם נמצא על החלמון בכל מקום שהוא הביצה אסורה ועל החלבון בכל מקום שהוא הביצה מותרת ולרש"י נמצא על קשר חלבון ונתפשט חוץ לקשר הביצה אסורה אבל לא נתפשט שרי ואם נמצא על קשר חלמון אפילו לא נתפשט חוצה לו אסורה הביצה דודאי נתפשט חוצה לו מקשר חלבון שהוא מכוון נגדו אבל נמצא שלא במקום הקשר בין בחלמון בין בחלבון הביצה מותרת והדם לחד שינויה אסור מדרבנן ולחד שינויה אפילו מדרבנן שרי ולחד שינויה אפילו אם נמצא על קשר חלבון הדם אסור מן התורה ולהכי כי נמצא דם בחלמון בכל מקום שהוא או בחלבון על קשר ונתפשט חוצה לה יש לאסור הביצה כחומר דיני שניהם ע"כ.

ובסמ"ק במצות דם כתב בשם רבינו ברוך ממש כרש"י בדיני חלבון וחלמון וכתב דכן נהגו העולם. אבל בפנים הסמ"ק כתב שם דבכל החלמון אסורה הביצה כרב אלפס ע"כ.

ואם נמצא דם על החלבון לאחר שנתבשל שאין מקום הקשר ניכר אע"פ שיש לחוש שמא מקצתו על הקשר ההוא לא חיישינן דס' דרבנן לקולא ודנין כמו שאנו רואין עתה בדם ביצים דרבנן. ובסמ"ק כתב במצות דם דאם ספק היה הדם על החלמון או על החלבון הוי ג"כ ספיקא דרבנן ולקולא, כ' ס' הי"ד מתשובת הרא"ש ביצים הטרופין בקערה ונמצא דם על החלמון של אחד מהן כולן אסורות משום דהחלמון שהוא דק ומתפשט ומתערב מאותה ביצה בכולן כיון שטרופין הן ואי דמי בזה שיזרוק אותו חלמון שנמצא עליו ע"כ, ולפרש"י שפירש גבי געולי ביצים מותרין אם נתבשלו ביצים טמאין עם טהורין מותרין דאמרי אינשי מיא דביעי לאו כלום הוא רק שלא יהיו טמאים קלופות או נקובים אבל לר"ת שפיר ההיא דגיעולי ביצים מותרין שהכו תרנגולת על רחמה ומפלת הביצים שלא נגמרו כל הצורך ואשמעינן שאינן אסורין משום אבר מן החי אבל ביצים טמאין אוסורין אחרים אם נתבשלו עמהן, ובספר התרומה בס' ל"א ובמרדכי פג"ה כר"ת, וכתבו דהא דמיא דביעי בעלמא לאו כלום הוא לשון בני אדם הוא ואין לסמוך עלה דהא מקשא עלה בגמרא ומשני שינויא דחיקא ע"כ.

וכללא דמילתא הכי הוא דביצה של עוף טמא או של עוף טהור ונמצא בהן דם במקום שפרשנו שהדם אוסר ונתבשלו עם אחרים כין בקליפתן בין בלא קליפתן הכל אסור עד שיהא ס' בהיתר וכן כ' בא"ז פג"ה דצריך ס' לבטלה, והרא"ש פג"ה כ' דמסקינן דבעינן ב' בהיתר משום דאיכא ביצים גדולים וקטנים הוסיפו א' להשלים לס' בינוניות, כ' ב"ד ס' ס"ו דם דגים אע"פ שהוא מותר אם קבצו בכלי אסור משום מראית העין לפיכך אם ניכר שהוא דם דגים כגון שיש בו קשקשים מותר ודם אדם אם פירש ממנו אסור ג"כ משום מראית העין לפיכך אם נשך הככר בשיניו ויצא מהן דם על הככר צריך לגררו אבל דם שבין שיניו מותר: שער כ"ד ודבש דשרי אע"ג דבא מן הטמא וכל היוצא מן

הטמא טמא לא ידעינן שריותה מקרא דזבת חלב ודבש דההוא איירי בדבש תמרים אלא דענין מדכתיב אך אתזה לא תאכלו מכל שרץ העוף ודרשינן אבל אתה אוכל מה שהעוף טמא משרץ ואיזה זה דבש דבורים ופריך ואימא דבש גיזין וצירען ומשני מוציא אני דבש ביזיון וצירעין שיש להם שם ליוני, מיהו ר"ת ור"י פליגי בהאי דר"ת מתיר דבש גיזין וצירעין כסתם משנה דבש הצירעין טהור ומותר באכילה ועוד דאמרינן מפני מה דבש דבורים מותר והלא כל היוצא מן הטמא טמא לפי שאינן מקיאים אותן מגופן אלא מביאין העשבים בפיהן ומקיאים אותן בכורת כדי שימצאו לאכול ממנו בימות הגשמים ומטעם זה התיר ר"ת דבש גיזין וצירעין ור"י אוסר מההיא דרשא דלעיל ואפילו לר"י אין לאסור הדבש שמא מעורב בו דבש גיזין וצירעין דאינו מתערב יחד ואע"פ שאנו רואין ומוצאין איברים של דבורים בתוך הדבש אין לאוסרו בשביל כך דלית להו טעם והוי כנבילה סרוחה מעיקרא דמותרת.

כתב במרדכי פ' שמונה שרצים דאם השתין תינוק בקדירה שרי משום דמסקינן דהא דמי רגלים של חמור אסורי היינו משום דשתי להו אינשי לירקונא אבל של סוסים וגמלים שרי משום דלא שתו להו אינשי והוי כפירשא בעלמא וה"ה מי רגלים של אדם ע"כ, ותרנגולת שהוא ספק טריפה שילדה ביצים שחלה קמא אסורה דהיינו ביצים שהיו במעיה בשעת טריפות אבל אותן שטענה אחר שאירע הספק מחמת שניזקק לה זכר כשירה דגם התרנגולת הותרה דיצאת מספיקא בזה דאם איתא דהיתה טריפה לא היתה מתעברת עוד והכי פסק תלמודא בנקיבה כל שאינה יולדת בפא"ט, לשון הגמ' וביעי דספק טריפה משהינן לה אי הדר טענה שריא ומק' התוס' אמאי לא חיישינן לתקלה כדחיישינן בההיא שרקפא דס' דרוסה ומתריך דתקלה עצמה תנאי היא בפ"ק דפסחים א"נ גבי שרקפא לפרסומי מילתא הוא דעביד כדמסיק א"נ גבי ביעי דממהרת לטעון לא חיישינן.

ובמרדכי פ' השוחט כ' היכא דאיכא למיחש שמא ניקב הושט דאסור להשהותו כיון דאין הטריפות ידוע איכא למיחש לתקלה משמע דאם הטריפות ידוע וניכר ליכא למיחש למידי ואפשר אפילו לזבוניה לע"ג שרי כה"ג ורש"י פי' בההיא דשרקפא דלדרוסה משום דנפשי הוי חיישינן דלמא לא מצי לאזדהורי בהו שלא יאכל חד מנייהו, וכתב בספר התרומה תרנגולת שנתנבלה ונמצא בה ביצים גמורות כשהיא נמכרת בשוק אסורות כב"ה דאסורי ואם נתערבו בשאר ביצים אין בטלין ברוב ואע"ג דאיסור הוא מדרבנן דהא משנתנבלה התרנגולת לא גדלה הביצה עוד מ"מ אינה בטילה כמו ליטרא קציעות דאינו אלא מדרבנן וא"ה באלף לא בטיל אבל ספק ביצת נבילה או שחוטה מותרות אפילו בלא נתערבו דספק דרבנן לקולא וביצים הנמצאים בתרנגולת שחוטה בקליפתן מותרין לאוכלם בחלב אבל בלא קליפה אסורין לאוכלן בחלב דנקרא בשר וגם צריך מליחה כשאר בשר, וכן כ' במרדכי בפ"ק דביצה בשם רשב"ם דגמורות היינו שגמרו קליפתן החיצונה והרא"ש כ' בשם רש"י פ"ק דביצה דגמורות היינו שנגמר החלמון אע"פ שהן מעורות בשליל ואפ"ה שרי לאוכלן בחלב הואיל ונגמר החלמון והתו'פא"ט הקשו מ"ש ביצת נבילה דחשבינן לה בשר אליבא דב"ה ולגבי בב"ח לא חשבינן לה כבשר ות' ר"ת דגבי נבילה דאיסור דאורייתא הוא החמירו טפי מלגבי בשר

בחלב דכל חד וחד באפי נפשיה שרי ובספר התרומה תירץ דביצת נבילה גזרו אטו ביצת טריפה שהיא דאורייתא.

ובה"ג תירץ משום דבשר עוף בחלב הקילו והתו' פא"ט אין נראה להם תירוץ זה דא"כ ליגזר שיחלא בתרא אטו שיחלא קמא ואטו ספנא מארעא ומסקינן לוקחין מן הע"ג ולא חוששין לא משום נבילה ולא משום טריפה ובלבד שיאמר הגוי של עוף פלוני טהור הוא אבל על הסימנים לבד אין לסמוך דסימני ביצים לאו מה"ת הוא דאיכא דעורבא דדמיא לדיונה.

ואלו לוקחים עתה ביצים מן הגוי אע"פ שאין אומרים של עוף פלוני טהור הם דאנו סומכין על רוב ביצים המצוין בינינו שהן של עוף טהור והא דאין לוקחין מן הע"ג ביצים הטרופים בקערה היינו טעמא משום דאין רגילות למכור כך טרופות מוכח מילתא שהן טרופות של ישראל ומכרו לע"ג טרופות להיכרא שלא יקח ישראל א' מהן מ"מ אותן שקורין בל"א קוכלן מותרין ליקח מן הע"ג אע"פ שהן נילושין בביצים דהא לא קחזינן בהו ריעותא, ורוב עיסות נילושים בביצים שלמים וגם אין לחוש שמא הי' בהם דם דרוב ביצים אין בהם דם הכי איתא באשר"י פא"ט, ובמרדכי כ' ג"כ כי האי לישנא דלא חיישינן משום דרוב ביצים אין בהם דם ולא פליגי אא"ג דלעיל דבדרבנן אחזוקי איסורי לא מחזקינן ואפילו היכא דאפשר לברר דאיכא למימר דנקט הכא רוב משום שינוי בתרא דלעיל דאין להם דם עצמו דביצים מדאורייתא.

וגם כשאוכלין ביצים צלויין אין בודקין אם יש בהם דם חומרא בעלמא הוא [אע"פ שרגילות בעלמא הוא כשעושינן מהן תבשיל או מרק לעיין בהם אם יש בהן] וכל אותן שאינן נזהרין מפת של ע"ג אוכלין קוכלין אע"פ שנילושין בבצים דקמחא עיקר, מיהו נראה דגובלא בעלמא הוא ואית ביה בשולי ע"ג כמו שלקות ומברכין עליו במ"מ וברכת המזון: שער כ"ה ביצה שצלאו גוי פסקינן כר' יוחנן דאסור וכן פסק רב אלפס.

כתב הרמב"ם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי כגון בשר ביצה וירקות הרי אלו אסורין משום בשע"ג בד"א כשהוא עולה על שולחן מלכים כגון בשר וביצה ודגים אבל דבר שאינו עולה על שולחן מלכים אע"פ שאינו נאכלין כמו שהוא חי מותר, קליות של גויים ודגים שמלחו גויים ופירות ש שעשנן גוי מותרין דמלוח אינו כרותח בגזירה זו ולא המעושן כמבושל בגזירה זו, וכן כ' במרדכי פ' אין מעמידין דמלוח וכבוש של גוי מותרין דלא גזרו אלא ע"י האור, ובא"ז אוסר דג מלוח שמלחו גוי והוא נאכל ע"י מליחתו, ובמרדכי התיר הערניגש ושאר דגים מלוחים אפילו בשלו גוי דחשבינהו נאכל חיינן מפני מליחתן [הגהה וכן הערינגש למי שדרכו לאכול חיינן אבל כתב דבמקומו הי' מותר מפני שלא הי' שם נאכלין חיים הערינגש עכ"ל] וכ"כ אשר"י פ"ג דביצה, דגים קטנים שמלחו גוי וצלאו אח"כ מותר דמליח לא אסרינן אע"פ שנאכלין מחמת מלחן דלא אסרינן אלא בישולי ע"ג וצליית הגוי לא אוסרת כיון דנאכלין חיינן ע"כ.

ועוד כתב במרדכי פ' אין מעמידין בשם ר' אברהם דבישולי גויים בבית ישראל מותרין ולא הודה לו ר"ת לר"א בזה, וכל שהוא כמאכל בן דרוסאי לית ביה משום בישולי ע"ג, וכ' הרא"ש פ' אין מעמידין דלהקל לא אמרי' הכי דלחשוב כמבושל אם הוא כמאכל בן דרוסאי אלא אפילו בישלו גוי כמאכל בן דרוסאי מועיל אח"כ גמר ביד ישראל, וכן רוב

הדעות במרדכי שם פא"ט דאפילו חיתוי מועיל אחר שנתבשלה בשלה כמאכל בן דרוסאי וגם ק"ל כבני בבל דבהשלכת קיסם סגי, וכן כתב הרמב"ם בפ"ז ממאכלות דסגי בהכי ואשר"י פא"מ מגמגם על זה דבהשלכת קיסם נהגו להיתר אבל במרדכי כתב ג"כ דק"ל כבני בבל דמתירין בהשלכת קיסם ופת של גויים דשרי ה"מ של גויים אבל של ישראל שאפאה גוי ולא חיתה ישראל בגחלים ולא השליך ישראל קיסם בתנור אסור כל הפת אפילו בדיעבד ויש ליזהר שלא למכור לגויים פן יחזור וימכרו לישראל כההיא ארבע דטבע בחישתא אבל ליתנה לפועלים שרי או בכל ענין דליכא למיחש דלמא אתי לזבוניה לישראל כגון למוכרו בחתיכות קטנות, ואם ספק אם השליך קיסם הוי ספיקא דרבנן לקולא.

כתב בא"ז פא"מ מותר לאכול פת של גויים אפילו אי לית ליה פת ישראל ומי שנוהג איסור בפת של גויים ע"י חיתוי ודאי שרי ע"כ, וכן כתב בסמ"ק במצות שלא לאכול שלקות דנהגו הכי. ואם לא הספיק לתת הפת בתנור ערב שבת עם חשיכה להכשיר טוב הדבר למכור להע"ג בדבר מועט והגוי אופאה בשבת, שמעתי שכל זמן שהפת בתנור אפילו בפי התנור יכול להכשיר כיון דפת משביח, ועוד שמעתי מרבתי אם שכח והוציא את הפת מן התנור ולא הכשיר אם יודע שישבח הפת מן האש בתנור אם יחזירנו יחזיר הפת וכשיר בתנור, וכן פי' ר' שיראובל וגם עשה מעשה כן, ביצה שנולדה ביו"ט או אפילו ספק אם נולדה ביו"ט אם נתערב אפילו באלף לא בטלה משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכן אם ליבנו בה המאכל או מלאו מהן התרנגולת והרא"ש כתב דהא דדבר שיש לו מתירין באלף לא בטיל היינו דוקא מין במינו אבל בשאינו מינו בנותן טעם [הגהה, לעיל מקשה התו' מאי פריך דליבטל מים ומלח לגבי עיסה משום דהוה דשיל"מ הו' ומתריצין דהיינו דוקא במינו כדמפורש בירושלמי ובפ"ק דביצה ופסקו התוס' שאם שברו הרבה ונתערבו עם אחת שנולדה ביו"ט כתבו דאינה בטילה מטעם דשיל"מ אבל לא כתבו אם לבנוה במאכל שכן הדין ע"ש עכ"ל והמרי"ח מסיק דדוקא שיש לו ממשות האיסור אבל בנימוח בטל בס' אפילו מב"מ ויש לו מתירין [הגהה לשון התוס' פ"ב דביצה משום דהוה דשיל"מ וכו', וא"ת הא פירש לעיל דל"ש דשיל"מ אלא במין במינו וי"ל דהכא גבי תחומין ועי"ל כיון דאין העיסה ניתקן אלא ע"י המים והקדירה ניתקנה ע"י תבלין א"כ כשעירבן זה בזה הוה מין במינו עכ"ל וא"כ לפי שינויא קמא צריך לומר דפליגי הרמב"ם ומרי"ח והרא"ש בליכא תבשיל בביצה ביו"ט דמיא כאינו מינו הוא ביצהבתבשיל ולשינויא בתרא כיון דהמאכל ניתקן בביצה כמו ע"י תבלין הוה מין בפינו דאפשר דאלו התרנגולת חשיב ג"כ תיקון המאכל ע"כ] והיכא דליבנו בה המאכל כתב המרדכי פ"ו דביצה טעם אחר לאיסור בשם ראבי"ה משום דלחזותא עבידא ולטעם עבידא ואפילו באלף לא בטיל.

כתב ב"ד בשם רשב"א בס' קכ"ד כלי שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים בטל ברוב ולא שייך למימר דשיל"מ הוא ע"י הגעלה לפי שאין מתירין שלא באין מאליהן וצריך לפזר מעותיו על המתירין שלו ולא מיקרי דשיל"מ ע"כ. שער כ"ו אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה פי' עד סעודה אחרת.

ומפרי"י שאינו איירי בסעודה שאנו רגילין לאכול אחת שחרית ואחת ערבית אלא מיד אם סילק ובירך שלא חלקו חכמים, אמנם נהגו העולם כפסק רמב"ם שצריך ו' שעות בין סעודה לסעודה וכן הרא"ש פכ"ה והאלפס כרמב"ם ובמרדכי פכ"ה כ' בשם ראבי"ה כר"י בעל התוס', אכל גבינה מותר לאכול בשר פירש מיד רק שיעשה קינוח והדחה, ור"ח ורש"י פירשו שצריך תרווייהו קינוח הפה והדחת הפה, וריצב"א הי' נוהג לאחר שאכל גבינה הי' עושה הדחה לידי ולפיו הי' משים אצבעות לפיו להדיח יפה ואח"כ הי' עושה קינוח הפה ורבינו יהודה מפריש כתב שהי' נוהג ר"י הזקן ששורה פת במים או ביין ואכל והיה צולה לשניהם לקינוח והדחה או שאכל דבר המקנה ושתה מים או יין אח"כ.

ובהגהה במיימון פ"ט דמאכלות בשם מהר"ם כ' דאין להקפיד איזה מהן יעשה תחילה קינוח או הדחה ופוסק הספר דלכל דבר ראוי לקינוח בר מתמרי וירקא וקמחא, תני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן פי' גבינה תחילה ואח"כ עוף נאכלין באפיקורן פי' בלא קינוח הפה ובלא נ"י ומסיק דה"ד בלילה אבל ביממא דחזי ליה אם נדבק שום דבר בידים אינו צריך נ"י אבל קינוח והדחת הפת אפילו ביום בעי, וכתב א"ז בשם רשב"ם שאם אכל תבשיל של גבינה ורוצה לאכול תבשיל של בשר צריך נ"י אפילו ביום ופי' בהגה באשר"י הטעם משום דתבשיל נדבק יותר מגבינה עצמה אבל בשר קודם גבינה אינו דיו בקינוח הפה והדחה אינו מותר אלא עד סעודה אחרת וכן נהגו העולם כשאוכלין אפילו בשר עוף לא לאכול גבינה עד סעודה אחרת דהיינו אחר ו' שעות כדלעיל ולא כפר"ת והגה שפירשו הא דרב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה עד שיעשה קינוח הפה ונ"י ואז שרי אפי' באותה סעודה.

אכל גבינה מותר לאכול בשר אפילו בלא קינוח ונ"י וגם לא נהגו העולם כפי' הגה שפירשו הא דרב חסדא דאמר לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל פי' לתבשיל של בשר לתבשיל של חלב אז הוא רשות ליטול ידיו משום דאין כאן לא ממשות גבינה ולא ממשות בשר אבל בין תבשיל לגבינה חובה דהא איכא ממשות גבינה ובעי קינוח והדחה וכעין זה פר"תועוד פי' הרא"ש פכ"ה מילתא דרב נחמן בין תבשיל לתבשיל פי' שניהם של בשר או של גבינה אבל בין בשר לגבינה שלפניו חובה אבל בין תבשיל בשר לגבינה של אחריו לא קאמר דאפילו בנ"י אסור לאכול בסעודה אחרת, וכתב בסמ"ק במצות ב"ב האוכל תבשיל של בשר כגון ביצים מטוגנין בשומן או בשלקות מותר לאכול גבינה אח"כ ע"י קינוח והדחה לכל הפירושים [הגהה וז"ל האי לכל הפירושים קאי אמאי דפרשינן האי דרב חסדא ולא אכל הפירושים דפי' ההיא דרב נחמן דאיכא דפי' מילתא דרב נחמן דכה"ג אסור והכי איתא בהדיא בתוס' גבי מילתיה דרב נחמן דלכל הפירושים שנתפרשו על ההיא דרב חסדא שרי בה ע"כ].

כתב בי"ד למה צריך ו' שעות להמתין אחר בשר משום שהבשר מושך טעם זמן ארוך בזה ואפילו אין שום בשר בין השיניים אסור בתוך הזמן וכתב דלפי טעם זה אם נמצא טעם זה בשר בין השיניים אפילו לאחר זמן אסור וצריך להסירו והלועס לתינוק א"צ לשהות משום שהבשר אינו מושך טעם אא"כ אכלו, והרמב"ם נותן טעם לשהיה משום בשר שבין השיניים ולפ"ז הלועס לתינוק צריך לשהות ואם נמצא בשר בין השיניים

אחר ו' שעות א"צ להסיר וטוב לאחוז בחומר שני הטעמים, כתב במרדכי בשם מהר"ם שהי' מחמיר על עצמו בבשר אחר גבינה כמו בגבינה אחד בשר לפי שפעם אחת מצא גבינה בין השיניים וגזר על עצמו להחמיר על בשר בהמה וחיה לאחר גבינה וכתב דכל אחד מצי לאחמורי אנפשייהו בהאי מילתא כדאשכחן באבוה דמר עוקבא ואין זה כחולק על התלמוד אבל בבשר עוף מקיל דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן וכתב הרא"ש פכ"ה וז"ל דכיון דהביא רב אלפס הא דאגרא עוף וגבינה כוליה עלמא סבירא ליה דהלכתא כר' עקיבא דחיה ועוף מדרבנן וכן פסקו הגאונים וכן כתב בה"ג אבל התוס' כתבו דלא ק"ל הכי וכן סבירא להו לה"ג כדלעיל בשער כ"ד והאי דנקט עוף ה"ה חיה אלא משום דשכיח נקיט לה, וכן כ' בא"ז.

ובסמ"ק במצות ב"ב כתב בשר עוף בחלב יכולוני למימר דסבירא לן דאורייתא הוא כב"ה דאסרו אפילו להעלותו עם הגבינה על השלחן וא"כ יש לנו להחמיר בכל מילי כמו בשר בהמה א"כ מי שאוכל גבינה ורוצה לאכול אח"כ בשר צריך לנער מן השלחן שיורי פת שנאכלו עם גבינה. וכן כתב בא"ז שצריך לנער מן השולחן כל הלחם שהי' עם הגבינה על השולחן ולהביא לחם אחר לאכול עם בשר.

כתב ב"ד ס' קי"ז שאביו הרא"ש הי' נוהג ליטול ידיו בין בשר ודגים מפני הסכנה דחמירי מאיסורה והי' שורה פתו ביין ואוכלו בינתיים כדי לרחוץ פיו: שער כ"ז לפי שראיתי במלכות שוואבין אוכלין חמאה של ע"ג ואין מוחה בידם לפי שמביאין מבין ההרים שבפעם אחת מתקנים חבית גדולה ארשום דין חמאה לפי דעת הגדולים והאיך נהגו הגדולים, שאל ר"י מר"ת על חמאה של ע"ג שקורין פוטר ובאר לנו רבינו כי יש אוכלין אפי' לא ראה לתקנו כו' וחשיב ר"ת על חמאה נ"ל היתר גמור כמו שפסקתי על הגויים החולבין לצורך עצמן לגבי שאין מערבין בו דבר סמא ולא חששו אלא לניקור הלכך אותו חמאה שמערבין בו נסיובי דחלבא שרי לאחר ד' ימים דאז נתיבש ואותו שאין נתערב בו נסיובי דחלבה מותר מיד ואם ספק אם מעורב בו אי לאו הוי ספיקא דרבנן ולקולא ובמלכותנו אין מערבין וכולן אוכלם עכ"ל ר"ת.

ובתשובות במיימוני בס' י"ד במאכלות אסורות כתב עוד בתשובה זו שהצרפתים מקפידים על האשכנזים שנמנעים מלאכול החמאה כיון דהיתר הוא, ובירושלמי כתב כשם שאסור להתיר האיסור כן אסור לאסור את המותר, ור"י מטול כתב דחמאה היא מן מיני חילוקים חילוק בין בני בבל לבני א"י בא"י אוסרין בחמאה ובני בבל מתירין ובארץ הזאת יש מערבין בהו נסיובי דחלבא מיהו אין לאסור בשביל כך כיון דחלב טמא אינו עומד נסיובי אינו מצוי אלא מטהור ולא נהירא דברי ר"ת שאסר אם יש בהן נסיובי דחלבא ובני בבל רוצים להתיר אפילו אם הי' מעורב בהן חלב טמא שהרי נפרש ממנו כשעשאה חמאה ובכל דבר שבני א"י ובני בבל חולקין אנו נוהגין כבני בבל.

ומיהו מלכיות הללו שאין בהן רוב בהמות אלא מאספין החלב מעט ואין חוששין בהן בשר וגם קערות אינן מקונחות מטומאה אין רגילין לאכול חמאה של גויים כלל והמחמיר תע"ב אבל אין לאסור הנסיובי מטעם דפרש"י שאוסר קיבת הגוי דמלחו בעודה בעור הקיבה ורש"י אינו חושבו כפירשא בעלמא אלא כבשר וחלב גמור דמ"מ בטל הוי בס'.

וכ' במרדכי פכ"ה תשובת רשב"א דר"ת כ' להתיר בס' כה"ג דבר האיסור המעמיד אבל רשב"א כתב עליו דשמא ר"ת לא פסק עליו כן הלכה למעשה ומסיק איהו שאינו מותר בס' כאן שאיסור מעמיד. ובספר התרומה בס' ע' כתב ג"כ והביא ראיה משאור של תרומה שנפלה לעיסה דבטל בס' מדפריך עלה כי יש בו להחמיץ מאי הוי והיינו טעמא דאע"ג דהעיסה מתחמצת אין זה מחמת נתינת טעם אלא מחמת כחו וחזקו של שאר וה"ה גבי העמדת הגבינה ע"כ.

ומיהו ר"ת ור"ח גורסין והלכתא אין מעמידין בעור קיבה אלא בקיבה עצמה ובקיבה שחוטה שרי וכשירה שינקה מן הטריפה וכ"ש טריפה שינקה מן הכשירה שרי מט' חלב המכונס פירשא בעלמא הוא, וכן כ' בא"ז ומפרש ר"ת פכ"ה המשנה דאיסור קיבת כשרה שינקה מטרפה היינו בחלב הצלול וזה חלב ממש אבל הקרוש פירשא בעלמא הוא והא דאין חוששין שמא ינקה מן הטריפה דקיי"ל כשמואל דלא חייש ופסק ר' ברוך אם לקח מקיבה של בהמה שהרג גוי מותר משום דלאו מגופו קאתי אלא מאחרות שינקה מהן ומיהו לכתחילה אין לעשות משום הרחקה מן הכיעור ומן הדומה לו וכן כתב בא"ז פא"ט וחלילה לשום ירא שמים להתיר להעמיד בקיבה נבילה לכתחילה מיהו גם בזה יש כיעור ויש להרחיק כאלו אוכל נבילה וטריפות אבל כשכבר העמיד בו או שנתערבה בקיבותאחרות פשיטא דמותר.

וכן מותר להעמיד בקיבה כשירה שינקה טרפה משום שכבר נקרח הלב הקיבה ואין דרך להעמיד בחלב צלול ואם נמצא מעט צלול בטל בס' אבל אם נמלח הקיבה בעורו פשיטא דאסור וכן אסור להניח החלב בעור הקבה ולהשים במים יום או יומים כדי שיקרוש היטב החלב שבתוכו לפי שהחלב קולט טעם עור הקיבה והוי בב"ח דאפילו צונן מפליט ובולע ע"י שהיותא זמן גדול מדחשיכ ליה חידוש גבי בשר בחלב דאי תרא ליה כולי יומא בחלבא שרי מדאורייתא ועוד פירש במרדכי פכ"ה טעם אחר דאפילו אם נחשוב הקיבה כפירשא בעלמא מ"מ כיון דרגילות למלוח הרבה מרוב מלוח קיבל טעם הבשר והוי ככף של עץ שקבל טעם בשר שאסור להגיס קדירה של חלב.

שאלו לר"י על גבינות הרבה שעשאוה בבית גוי [הגהה וכ"ש ע"י שהיותא זמן גדול מדאי דחשיב ככבוש וא"י חילוק בין עץ לאוכל כמו שיש חלוק גבי מליחה עכ"ל. והניח ליבש שם והיו חתומים בדפוס של עץ כמו שרגילין ושכח הדפוס אצל הגוי וייראום שמא זייף הגוי אחריהן והשיב מאחר דאיסור גבינות אינו אלא משום גילוי כריב"ל שדבריו עיקר ואין אנו נזהרין עתה בגילוי יש להתיר הגבינות כי התורה חסה על ממונם של ישראל ועוד הגוי מרתת מלזייף והגאונים הורו שהגבינות ש"ג אסורות בין שהעמידו אותו בדבר האיסור בין שהעמידו בדבר היתר שנאסרו כולם במקום דליכא טעמו דאיסור אטו במקום טעם דאיסורו וחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אם אין בהמה טמאה בדיר אסור דלא ליפוק חורבה מיניה ופורץ גדר ישכנו נחש כך כתב רש"י ולא קיי"ל כבני רומיים שהשיבו בשם רבינו שלום גאון ז"ל דהיכא דידוע דליכא דבר טמא בעדר שמותר חלב שחלבו ע"ג ואפילו אין ישראל רואה.

ומיהו רבינו שמחה כתב בסדר עולם שלו כי אחד שחלבו לו חלב בבית גוי והלך לו והתיר החלב חדא משום שלא ה' בו דבר טמא ועוד דמירתת הגוי השתא אתי וחזי ליה

ור"י השיב שראה שר"ת הקפיד על אחד שהי' רחילותא אצל הגוי ושלח שם בתו בכל בקר לראות לחלוב ולא היתה מספקת לבוא לשם עד שחלבו רובו או כולו, אבל התיר ר"ת לר' אלעזר משאנץ שהיו לו רחילותיו חולבת ברפת שלו מאחורי ביתו והיתה שפחתו הולכת וחולבת בלי ראית ישראל ואע"פ שהוא מותר מכוער הדבר לעשות כן לכתחילה.

נהגו היתר בדפוס של גוי שמותר לתקן בהן גבינותיהן של ישראל ולמולחן בהן דהדפוס אינו בולט איסור שהרי אין נבלע בו ומיהו נהגו להגעיל לכתחילה דפוס של גוי וזה דעת התו' ודעת הראב"ה במרדכי פכ"ה הכי הוא נוהגין להגעיל דפוסות הגוים לתקן בהן גבינותיהן ולא דמי לטהור מליח וטעמו תפל לפי שנקבי הדפוס נסתמים והוי ליה כמו קערה שמלח בו בשר דאסור לאוכלו כותח ועוד שהדפוס מוכח רוב מלח קבל הטעם של גבינות הגוים והוי טמא מלוח וכה"ג לא מהני כלי מנוקב ואפילו דיעבד אסור וה"מ שהדפוס ב"י אבל אינו בן יומו שרי, שאלו לרשב"ם על הכבש שנמצאת טריפה והיתה חולבת מה לעשות מן החלב שחלבו ממנו והשיב אין בידי להתיר כל דבר הנעשה מאותה כבש חלב תוך ג' ימים אבל קודם ג' ימים מותר, וכן כתב בה"ג דטפי מזה אין לאסור דהעמיד בהמה על חזקתה והשתא היא דנטרפה דכל היכא דליכא אלא חד לריעותא אזלינן בתר חזקת הגוף וליכא למימר דחזקה שלא נתברר שעה חדא אינו חזקה דמ"מ דמשעה שנולדה עד עכשיו היתה בחזקת כשרות והולכין בתר רובא.

ואע"ג דזאת גילתה שהיא מן המיעוט מ"מ רוב גורם לחזקתו שתברר והיתה בחזקת כשרות בחייה בחזקת מבוררת מכח רוב וי"ל ג"כ אחרי שכמה טריפות אנן מטריפין מכח ספק משום חומרא בעלמא וא"כ הוי ס"ס דספק אם היא טריפה אם לאו ואת"ל טריפה אימא הטריפה אינה נולד אלא לאחר ג' ימים הסמוכה לשחיטה ופשיטא דמותרות הגבינות, וכן מסיק הרא"ש לחד שינויא וכן התוס' בפ"ק דחולין ויש להעמיד אחזקה מכח רובא ויש אוסרין כל הגבינות כל י"ב חדש שנמצאת טריפה ולא קיי"ל הכי, אבל התוס' כתבו דיש ללמוד הלכה למעשה לאסור הגבינות שעשו מכמה בהמות ונמצאת אחת טריפה אבל אם הטריפות ע"י סירכא דאנו מטריפין מכח ספק לפי שאין בקיאיין בבדיקה מותרין הגבינות מטעם ס"ס ע"כ, ור"ב כתב דיש לסמוך על דברי רשב"ם וכן עמא דבר.

ויש שמסופקין ומתירין דוקא ע"י סירכא מטעם ס"ס אבל בטריפות הבא מן הבטן כגון יתרת שלא בדרי דאונא וכיוצא בזה מסופקין להתיר וראה האיך עמא דבר [ומוכח בהגהה באשר"י דנתנו לאסור, דכתב שם בשם מהר"ם דנהגו לאסור תוך ג' ימים משום דסירכא לא נעשית בפחות מג' ימים ומסתמא טריפות הבא מן הבטן וצ"ע בסמ"ק דכ' בפשיטות לאסור]: שער כ"ח דין ביטול בשר בחלב, הרי לך ששה דינים.

א', כף חולבת בת יומא שתחב בקדירה הקדירה והתבשיל מותר דכל מה שנכנס בקדירה משערינן לפי שאין לעמוד על הדבר כמה איסור יצא ממנו ממש אבל מ"מ מה שלא נכנס בקדירה לא משערינן ביה אפילו אם הכף של מתכות דחם מקצתו חם כולו לא אמרינן דהוליד בליעתו בכולו, ובא"ז במס' ע"ז כתב דכף של מתכות משערינן בכולו וכן כ' בהגהה בסמ"ק דנראה לו כך הלכה למעשה ע"כ, ובפנים בסמ"ק כ' להתיר דלא משערינן

בכולו אפילו בשל מתכות והרא"ש כתב דחם מקצתו של מתכות מוליך בליעתו בכולו אבל הכף לעולם אסור אפילו כשיש שם ס' בתבשיל שהרי הוא בלוע מבשר ומחלב, ואם אין ס' נגד הכף כולו אסור הקדירה והתבשיל אפילו בהנאה אבל מ"מ כלי שנאסרו מכח בשר בחלב מותר להשתמש בו דבר צונן או כל דבר שאינו דבר אכילה כגון לוגא דהכי אמרינן גבי חבית של יין נסך רמא ביה הגוי חמרא שרי לישראל למירמי ביה שיכרא ולא דמי לחרס הדרייני דהתם רוצה בקיומו משום דבר הבלוע בו אבל המאכל הנאסר משום בב"ח אסור ליתנו אפילו לכלב דעלמא או לגוי שאין מחזיק לו טובהוכ"ש שאסור ליתנו לשפחתו או לכלבו שזה הוה הנאה ממנו.

כ' בא"ז דיש להסתפק בב"ח שאסרו חכמים כגון שהי' צונן יותר מיום אחד או ע"י מליחה אם אסור בהנאה אם לאו המתירו בהנאה אין מוחין בידם כל כמה דלא אשכחן ראייה לאיסור ע"כ. דין ב', כשאין הכף ב"י הכל מותר הקדירה והתבשיל ואפי' אם אין כאן ס' לבטל, אבל מ"מ הכף אסור לכתחילה בין לבשר בין בחלב שהרי בלוע משניהם ונטל"פ לא שרו לכתחילה ובדיעבד בליעה ראשונה אינה אוסרת דאינה בת יומא אבל בליעה שניה אוסרת אפילו בדיעבד דכל זמן שהיא בת יומא.

דין ג', כשחכם בא להתיר האיסור שנפל לקדירה או הכף שנתחב בקדירה בס' צריך לחקור אם לאחר שבא האיסור בקדירה הוסיפו מים בקדירה דאותן מים אינם מצטרפין וא"כ בתחילה שנפל האיסור לא הי' ס'. דין ד', נשפכו המים מן הקדירה וספק אם הי' ס' אם לאו לדברי רש"י דאית ליה טעם כעיקר דרבנן הו"ל סד"ר ולקולא ולר"ת דא"ל טעם כעיקר מה"ת הו"ל סד"א ולחומרא, וכתב בסמ"ק במצות בב"ח דנהגו כר"ת בטעם כעיקר, ודוקא מין בשאינו מינו אבל מב"מ מה"ת חז בתרי בטל ומדרבנן בעינן ס' אבל פלגא ופלגא אפילו מין במינו טעם כעיקר מדאורייתא ע"כ, והיכא שספק לאדם שאינו יודע לשער אינו קרוי ספק ודעת שוטים אינו כלום ואין להקל אפילו לרש"י.

דין ה', לעולם אזלינן לחומרא כגון אם בשר של איסור נפל בקדירה של היתר לא משערינן בס' כ"א ברוטב ובחתיכות ולא במאי דבלע קדירה של היתר ואם נתבטל היתר בקדירה של איסור מש משערינן כאלו כל הקדירה איסור ולא כנגד מה דבלעה הקדירה מן האיסור בתחילה אלא רואין כאלו כל הקדירה איסור הוא אם בקדירה ב"י אבל אב"י מותר בדיעבד.

ולכתחילה אסור דגזרינן אב"י אטו ב"י, כתב בא"ז עצמות של היתר מצטרפות להיתר אבל עצמות של איסור אין להצטרף עם ההיתר לבטל האיסור ואם שום אדם יתיר לא חשיב עובר על דברי חכמים אבל לא נכון להתיר כולי האי, וכותב הרא"ש פג"ה חתיכה של נבילה שנתבשלה ואח"כ נפלה לקדירה עצמות שבה מצטרפין לאיסור לפי שבלועות טעם הנבלה.

מידי דהוי ליה טעם הקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בשל בה חלב ואפילו נתבשלה תחילה אותה חתיכה של נבילה בפני עצמה כשחזרה ונפלה בקדירה של היתר אע"ג דמשער כנגד כל הבשר שבה לא סגי בהכי אם שישער גם כנגד העצמות דשמא בשר הנבילה נתמעט בבישולו ונכנס טעם בעצמות וכתב בא"ז במס' ע"ז דקדירה הנאסרות משום ב"ב אפילו אב"י אם בשלו בה היתר צריך להוליך דמי הקדירה לנהר והמאכל

מותר דבאסה"נ אין חילוק בין ב"י לאב"י ע"כ, דין ו', כאשר כתב רבינו ברוך בסה"ת כשחכם בא להתיר התבשיל המבושל בכלי של איסור ע"י שהקדירה אב"י צריך לחקור אם הוחמו בו מים תוך מעל"ע שנעשה בו האיסור שאז כך שוים המים לבדו כמו האיסור עצמו שכל המים נעשו נבילה כגון של"ה בהם ס' לבטל טעם פליטת כלי שבכל הקדירה וחזרו ונבלעו וא"כ צריך שהית הכלי בלי שום בישולבתוך מעל"ע אחר שנעשו בו האיסור אבל אין הדין כן בבב"ח דאין צריך לחקור אם הוחמו בו תוך מעל"ע ואפילו הוחמו בו מים תוך מעל"ע דאפילו הוחמו בקדירה של בשר תוך מעל"ע אחר שנעשה בו בשר מה בכך דלאו כל המים נעשו בשר דדוקא גבי איסור אמרינן חנ"נ אבל האי עדיין היתר הוא וכשחזרו ונבלעו אין כאן כ"א דבר מועט דנטל מעל"ע מיהו יש נוהגין בזה המלכות כרש"י דנט"ל בלילה אחת פגמה, וכן כתב הרא"ש בפ"ב דע"ז דאם עמד כל הלילה בלא בישול מיקרי פגם ועל דא אנו סמכינן.

ובסמ"ק במצות ב"ב כתב ודין ב"י נהגו העם להצריך מעל"ע, וכתב בא"ז במס' ע"ז עכבר שנפלה לגו חלא או שאר משקין ולא אימרטוטי משליכו לחוץ והמשקה בס' ואם נפל לתוך יין וכן חלב וכן בשר נבילה שנפלו ליין אין צריך ס' דהוה נטל"פ ובודאי פגמו, וכן כתב הרמב"ם פ"ו דמאכלות דאם נפל עכבר ליין או שמן ודבש פוגם שאלו צריכין להיות מבושמים, והרא"ש פ"ב דע"ז כתב דעכבר שנפל לשמן צריך ס' לבטלו, כ' בשם הרשב"א בי"ד ס' ק"ג דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם בטלין וזבובים ויתושין שכל אדם בודל מהן למיאוסן אפילו נתערבו בתבשיל ונמחו גופן בתוכו צם ההיתר רבה עליו מותרין ומ"מ מה שאפשר לבדוק ולהעביר במסנת בודק ומסנן, וכתב במרדכי פ' בתרא דע"ז תולע הזכוב שנפלה לקדירה אינו נ"ט [הגהה וז"ל, עי' לעיל בשער י"ח דחשיב זכוב בהדי שאר נ"ט וכתב עלה דטעם בטל בס'] וכ' עוד בשם ראב"ן עכבר שנפל לתוך השכר או חומץ אע"ג דמשכח ליה בטיל לס' והא דאיתא בעיני' אבל אימרטוטי צריך לסנן במסנת של בגד שלא יעבור כלום מן העכבר במסנת וכ' בא"ז דנ"ט לא לפגם ולא לשבח נמי אוסר: שער כ"ט ג' עצמות יש בירך אותו עצם שמן הארכובה ולמטה שקורין שענקל והוא מוזכר בתלמוד, הנמכרת עם עצם הראש אפילו נחתך לגמרי כשירה בין בבהמה בין בעוף משום טריפות, וכ"ש אם עדיין מדולדל בבהמה ונשבר העצם ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין רוב השבירה שבבהמה כשירה אבל האבר כה"ג שהוא מדולדל בבהמה יש לו דין אבר מן החי מזרבנן ולא מדאורייתא כדמסקינן בגמ' ונ"מ דאם יש ספיקא אזלינן לקולא וצריך לחותכו ולהשליכו, וכ' בא"ז וכה"ג דצריך לשייר מעט מן המותר עם האבר המדולדל להשליכו ואם נשבר בארכובה עצמה אפילו לא יצא לחוץ חיישינן לפסיקת אחד מן הגידין וטריפה.

ולמעלה מן הארכובה ברוחב גדול בעצם האמצעי הוי דין צומת הגידין וחיישינן לפסיקת אחד מן הגידין ובשור הגדול הוי דין צומת הגידין עד ארבע אצבעות מן הארכובה ולמעלה. והרמב"ם כתב עליו ו' אצבעות בשור גדול, כתב הרא"ש ואם נשבר העצם במקום צומת הגידין ונקשר ונתרפא יפה יש פנים לאיסור ולהיתר ור"י לא רצה לאמר לא איסור ולא היתר כי אירע מעשה בצרפת לפני"ת ולא ידע מה הורה בה וכמדומה לו שאלו יצא הדבר לאיסור הי' נשמע בעיר וגם היתר לא רצה להורות בה, וה"ר שמואל מאיברא אומר שאם לא נשתנית מראית הבשר על הקשר ודאי נתרפאת יפה אבל אם

השתנית יש לחוש ור' שמואל כתב שאם אירע הדבר בע"ש שאי אפשר להכין אחר היה מתיר ולא בענין אחר, וכתב הרא"ש מאחר שהיה הדבר מפוקפק בעיני הגדולים נכון להחמיר ע"כ, וממקום צומת הגידין ולמעלה כל אורך העצם האמצעי אם נשבר העצם ולא יצא לחוץ והעור שלם כשר בין בעוף בין בבהמה אבל אם נשבר העצם האמצעי ויצא לחוץ טריפה בין בבהמה בין בעוף, ואם עור ובשר חופין ראש השבירה כשר, אבל צריך שיהא רוב הכיסוי מבשר ומיעוט מעור.

ובעוף פסק אשר"י דאפילו חצי העור וחצי בשר כשר. [הגהה וז"ל, אע"ג דכתב הרא"ש דנכון להחמיר יתכן דמורה כהא דסמ"ק דכתב הכי דהכא איכא למיחש אע"ג דנפסק אחד מן הגידין מ"מ בקל הי' להתרפאות אבל לקמן אם נשבר העצם ויצא לחוץ מכיסוי לאויר העולם ודא שוכלא נתרפין הכי י"ל כי היכי דלא ליפלגי אהדדי, ועו' יש לחלק דהתם לא חזינן ריעותא דיצא לחוץ ושבירה לחוד לא מיטרפא אבל כאן חזינן דנשבר ורגילות הוי דע"י שבירה יפסקו הגידין עכ"ל הגי'] ורמב"ם כתב דאפילו בבהמה מועיל עור לבד לחיפוי והכפר פסק דאפילו אם נחסר מעט מן העצם ונפל אם רוב השבירה חפוי כשר ומ"מ אם הוא עדיין מדולדל ואין עור ובשר חופין רוב השבור יש לו דין כל אבר מן החי בדרבנן כמו ברגלים האחרונים וכן כנף העוף ואין הגידין מועיל לכסות, ובגמרא מסיק דרוב השבירה דקאמר היינו רוב עוביה ורוב הקיפו ופרש"י דבעינן רוב החלל העצם נכסה דאפילו אם רוב הבשר קיים אלא שחלל העצם נהפך ויצא דרך נקב קטן עד שרובו נגלה טריפה ואם רוב היקף הבשר שסביב השבירה מגולה אפילו אם הוא פונה בראש השבירה לצד הבשר שהוא עדיין קיים והרי כל חלל העצם נכסה ג"כ טריפה דתרוויהו בעינן.

והתוס' וכן באשר"י מפרשי במדת העצם שאם הוא עגול לגמרי רוב עוביו ורוב הקיפו שוין אלא כשהוא מרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחד או לפעמים רוב עוביו עדיף, ולפעמים רוב הקיפו ומבעי להו בגמרא אותו בשר החופה רוב השבירה מתלקט מהו, פי' שאין הרוב במקום אחד, מסמסת מהו, ניקב אותו בשר או נסדק נקלף מן העצם מהו ועלתה בתיקו, ופסקינן לה לחומרא עבדינן ככולהו, ופסק המיימוני דבכל הני מורים לחומרא אפילו לאסור האבר במקום שאין הבהמה טריפה כגון למטה מן הארכובה או ברגלים הראשונים או יצא עצם הנשבר דרך נקב קטן וחזר לפניו אין מועיל אח"כ עורו ובשר חופין את רובי השבירה כך כתב בסמ"ק וכו' עוד בסמ"ק, שאם בא לפנינו בהמה או עוף שכבר נשבר רגלים למעלה מן הארכובה ונתרפא שקורין רינאאר בלע"ז כשירה דבידוע שלא יצא העצם לחוץ כך נהוג הר"מ, וכן כ' במרדכי בשם ר"ת, ועוד יש עצם למעלה דשייך בו שאלה במקום בוקא דאטמא דשף מדוכתא ואיעכל ניביה ונוהגין להטריף בשיש לו ספק באיעכל ניבי', כתב הרא"ש דריב"א העיד על ר"י ב"ר יהודה שהתיר בהמה שנחתכו לגמרי רגליה בעצם האמצעילמעלה מצומת הגידין וכתב שכן סובר רב אלפס דדוקא בעצם השלישי שהוא בוקא דאטמא אם נחתך או נשבר ויצא לחוץ הוא דטריפה, וכן כתב במרדכי בשם ראבי"ה אבל מסיק הרא"ש דס' התרומה פסק כרש"י דאפילו בעצם האמצעי טריפה אם נחתך או נשבר ויצא לחוץ וכתב דכן נוהגין באשכנז ובצרפת ע"כ.

ובסמ"ק וא"ז ובמרדכי כ' דבעוף טריפה אפילו לא איעכול ניביה. כתב בא"ז בהמה שאין לה אלא רגל אחת או שיש לה ג' רגלים ברגלים שלפניה כשר וברגלים אחרונים טריפה אם יוצאין למעלה מן הארכובה ונוגעין לארץ ומהלכת על שתיהן טריפה ואם אין נוגעין בארץ או שאחד עומד במקומו וא' שלא במקומו או יוצאין למטה מן הארכובה בכל הני דלדול בשר הוא וכשר ע"כ, הא דמפרשינן ג' עצמות בירך היינו דוקא ברגלים אחרונים אבל ברגלים שלפניה לא שייך ביה שום טריפות אפילו נחתך לגמרי או בצומת הגידין או נשברה העצם או נשמט אפילו סמוך לגוף של בהמה וכן בעוף בגפיו.

אמנם בעוף אם נשבר הגף סמוך לגוף אז טריפה דחיישינן לנקיבת הריאה דהיינו הפקו שקורין תריף כי הוא שוכב בין הצלעות, כתב המרדכי בשם ראבי"ה וז"ל יש מן הגאונים שכתבו דוקא כשנשמט הגף חיישינן לנקיבת הריאה אבל כשנשבר לא אפילו סמוך לגוף. ואין נ"ל אלא צריך לבודקו ומחתכין העוף מלפניו ומניח הריאה דבוקה בצלעות כתולדותו ומכניס שפופרת כו', וכתב בהגהה במיימוני בשם ראב"ן דאף אם נשמר ברחוק מחיבורו צריך לעיין בצלעות לראות אם נצרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה, וצריך לבודקו ע"כ.

ופי' בא"ז פא"ט האיך בדקינן מכניס קנה דק מגרגרת ונופח הריאה אם הרוח יוצא טריפה ואם לאו כשירה. כתב בס' התרומה דהיכא דנשבר העצם ויצא לחוץ או נשמט במקום שהוא נטרף בו ולא ידעינן אי מחיים או לאחר מיתה זימנין סגי אין מצינו לברורי כגון אם הושחרה המכה אז ודאי מחיים נעשה וכל היכא דלא מצינן לברורי אסרינן מספק ולא אמרינן נשחטה הותרה עד שיודע שנטרפה כגון גבי זאב שנטל בני מעיים דהכי הספק תלוי בחסרון החכמה ואם היה בקי היה יכול להבחין כיון שיש ריעותא אסרינן מספק וכל כה"ג רבי יצחק ז"ל ור' יצחק ב"ר יהודא דירך חיות דינם לנקר כמו ירך בהמה.

שור ושה בכל הירך ובצנקרונ ובכל הירך וכן לגררו ולהסיר גיד הנשה וחלבו וכל דין ניקור כמו של בהמה והנוטה לפנים אחרים מינות הוא כי לא חילקו רבותינו בין בהמה לחיה אבל גיד הנשה נוהג בבהמה ובחיה אבל לא בעוף. ושומן ג"ה ישראל קדושים הם ונהנו בו איסור ויש ליזהר בו דתנינן בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה בהן עשה ולא תעשה והעובר על דברי חכמים חייב מיתה: שער ל' ניקבה המרה טריפה ואם ניקבה המרה והכבד סותמתה אמרינן בגמרא דכשרה ורש"י כתב היכא דלא אישתכח מרה כלל כשירה, ויש מחמירין כשאין שם מרה כלל לוחכין הכבד אחר הצליה אם יש בה טעם מרירות המרה כשירה דאז נכנס המרה בכבד ואם לאו טריפה, וגם יש מחמירין כשיש שם שתי מרות נוקבין האחת אי שפכי להדדי אחת היא וכשירה.

אמנם אין אנו נוהגין לאסור בהני תרתי מילתא וכן רב אלפס מתיר שתי מרות או כשלא נמצא שם מרה כלל אע"ג דנקבה שלא כנגד הכבד טריפה אין אומרים בטריפות זו דומה לזו דה"נ ניטל הטחול כשירה וניקב בסומכיה טריפה, וכן כתב במרדכי להתיר היכא דניטלה המרה בשם ראבי"ה, אבל ראבי"ה גופיה עביד עובדא וציוה ללחוך הכבד כי לא רצה להכניס ראשו בין הרים גדולים כך כתב אע"ג שהי' נראה לו היתר, וכתב המרדכי פא"ט על זה אבל הרמב"ם כתב כל אבר שאמרו חכמים אם ניקב במשהו טריפה

כך אם ניטל כולו טריפה בין שניטל ע"י חולי או ביד או שנברא חסר וכן אם נברא בשני אברים מאותו אבר טריפה דכל יתר כנטול דמי, וכן כתבו התוס' לאיסור אם ניטלה המרה ע"כ, וכן כ' הרא"ש פא"ט לאיסור אם נטלה המרה וכן היכא דאישתכח תרתי וכתב דלא דמי לטחול דבניקב הטחול יש חילוק בין ניקב בסומכיה לניקב בקולשיה משא"כ בשאר נקובים, וכן כתב כה"ג במיימוני בשם מהר"ם דהיכא דאין שום מרה או דאשתכח תרתי טריפה, וכ' עוד יש מיני עופות שאין להן מרה ואין להטריפה כיון דבכל אותו המין הכי הוא דאין להן מרה, זהו טבע שלהן וכתב בגי' בתוס' פא"ט דאיילים שאין להם מרה כשירה דכולהו הכי איתא, דין מחט שנמצא בריאה אם הריאה הובאה לפנינו שלימה ע"י נפיחה אז היא כשירה בין בקטינתא בין באלימתא בין קופא לגאו בין קופא לבר פי' לצד חוץ אבל לעולם כל המחט נבלע בתוך הריאה אם לא נפחה הריאה ונמצא המחט בחיתוך דריאה אחר שנחתכה הריאה טריפה דשמא אי הוי אתי לקמן כשהי' שלימה דילמא נקובה היתה כיון דחזינן מחט בתוכה חיישינן שמא ניקבה אותה מצד פנים ונקובת הריאה טריפה אפי' בלא נקובת הושט ולכך נהגו נקיי הדעת ש בקהלות הקדש לנפח הריאות ואח"כ לחתכו ואם נמצא בו מחט כשירה בכל מקום רק מסימפון לחבירו שהוא טריפה, ואם נמצא המחט בסימפון גדול של ריאה אפילו לא נפחו הריאה כשירה דאמרין דרך סימפון נקיט ואתא, וכתב בסמ"ק במצות טריפה דהאידינא לא דיינינן בשום ריאה דין שלימה אלא דין חתוכה דאין אנו בקיין עתה בנפיחה ואפילו נפחוה ונמצא שלימה דיינינן בה דין חתיכה ע"כ, ואם נמצאת המחט בכבד והמחט קטנה כעין שלנו דאמרין נקובי נקיב ועייל דרך הכרס או הקיבה או הדקין ומהן יצא לכבד וטריפה ואם המחט גדול כמו המסמר יש חילוק גבי כבד בין לקופא לגאו בין קופא לבר פי' קופא לגאו ראש המחט שהוא עב וגדול כלפי סימפון הכבד כשירה דדרך הקופא וסימפון בא דאי אינקבה או הכרס או הדקין האיך היה העב של מחט תוחב ונכנס בכבד מבחוץ הילכך אפילו בחתיכה כשירה משום דדרך הסימפון בא ואי משום נקובת הכבד כדחיישינן גביריאה מה בכך ניקב הכבד כשירה ואי קופא לבר טריפה ואפילו באת הכבד לפנינו תחלה שלימה ולא חזינן ביה שום ריעותא מ"מ תלינן דדרך הושט או הכרס או הדקין או הקיבה בא ומשם נכנס בחודו לתוך הכבד וטריפה ולא דמי לריאה דסימפונות הריאה רהבים וגם סמוכין לבית הבליעה יותר מן הכבד הלכך אם נמצאת שלימה בכל ענין כשר אפילו קופא לבר אבל סימפונות הכבד קצרים ואין ראש העב יכול לבוא שם בקל אמרינן דרך הושט בא בקל ונקובי נקיב ועל, ובסמ"ק במצות טריפה חולק בקטנית' בכבד בין שלימה לחתוכה דבשלימה כשירה ודוקא בחתוכה מטריף בגמרא בקטניתא ע"כ [וכן לשון רש"י פא"ט הואיל ואיתא לריאה לקמן וחזינן דלא מינקבה] ומיהו יש מחלקין גם בריאה בין בקופא לגאו לקופא לבר במחט שהי' כעין מסמר ומה שקבלתי כתבתי ויש מכשירין כשנמצא מחט בריאה והריאה שלימה לפנינו ואין רואין בה שום נקב מבחוץ אפילו לא נפחו הריאה וכן לשון רש"י הואיל ואיתא לריאה לקמן וחזינן דלא מנקבה ועוד כתב הואיל ואין הנקב נראה בו ולשון סמ"ק במצות שחיטה מאחר שאין אנו רואין בו שום נקב מבחוץ, וכן לשון ספר התרומה וכן בהדיא כה"ג במיימוני דס' התרומה והמיימוני פ"ז דמאכלות אינם צריכין שלימין ע"י נפיחה.

והרמב"ם מצריך שלימה ע"י נפיחה ע"כ. מחט שנמצאת בקורקבן או בהמסס או בבית הכוסות כשירה אחרי שאין המחט ניכרת מב' צדדין וניקב מצר אחד ל"ש בהמסס ל"ש בבית הכוסות כשר ולא דוקא עובי ב"ה אבל דגם בדק של ב"ה כשר והא דנקיט עובי בית הכוסות רבותא אשמעינן דאע"ג דדופנו כפול וניקב עור שלם אפ"ה כשירה כך פר"ת.

ורש"י כתב דדוקא עובי בית הכוסות אבל מחט שנמצא תחוב בהמסס אפילו מצד אחד טריפה לפי שדופנו דק חיישינן שמא נקב מפולש היה ונסתם אבל בבית הכוסות בעובי מגין וסותמו, כך פ"א בא"ז פ' אלו טרפות וכו' עוד דלרש"י משני צדדין טריפה אפילו אין שם קורט דם, אבל ראבי"ה קבל מאביו רי"ה דבנקב שע"י מחט אפילו מפולש בעינן קורט דם וכן כתב הרמב"ם פט"ו ממאכלות אסורות דבעינן קורט דם וה"ה העלתה חלודה.

ואם יש מחט מבפנים ונתחב בבשר ויש שם קורט דם מבחוץ כנגד פי המחט טריפה דאם אין בה המכה גם מבחוץ קורט דם מהיכי אתי וכל נקב דליכא מחט טריפה אפילו אין שם דם אבל כשניקב ע"י מחט או ע"י קוץ משני צדדין ואין שם דם וגם המחט או הקוץ יפה בלא חלודה כשירה ואם נתחב המחט בקופא בדופן הפנימית של בית הכוסות או המסס או קורקבן אפ"ה כשירה ולא אמרינן דרך חיצונית בא אלא אמרינן דרך פנימית בא ולא ניקב כלום והא דנתחב הקופא של מחט בעור אמרינן אוכלין ומשקין דחקוה לנעוץ שם וכשירה רק הוא שלם מבחוץ, ואם המחט נמצא תחוב מבחוץ בלב או בקורקבן או בבית הכוסות יש לראות אם יש מעט ריעותא בדופן וכ"ש אם היא עדיין תחובה ואז כשירה ואם לאו טריפה, וכל היכא שנמצאת המחט או הקוץ בחלל הגוף פסקו ה"ג ורש"י דטריפה שיש לחוש לנקובת הושט או הדקין.

מעשה היה שנמצא מחט תחובה בשליל של ביצים וטרפו התרנגולת מטעם שהיה בחלל הגוף והא דבעינן לעיל קורט דם או חלודה בנקב שע"י מחט כתב בסמ"ק במצות טריפה דדוקא קודם מליחה ושמא קודם הדחה אבל אם נמלח טריפה וה"ה הודח דאמרינן מלח או הדחה העברתו ע"כ, והביא ראייה ע"ז מס' אין מעמידין.

ובא"ז פא"ט כתב דראבי"ה נסתפק בדבר אי תלינן להקל כמו גבי זאב וריאה, ור' אלפס פסק דלדידן דחוששין לספק דרוסה א"כ לא קי"ל כעולא דאם ישב לו קוץ הושט וניקב עור הפנימי ובחיצון לא חזינן ריעותא דכשירה, וכ' האשר"י דלרב אלפס צריך לחלק בין מחט שנמצא בעובי בית הכוסות משום דהתם דופנו עב ועוד מחלק בהגהה באשר"י בשם א"ז וכן באשר"י דושט כיון דאכלה ופעיא ביה אי הוי ניקב לחוץ לא היה חוזר לאחרי, אבל כתב באשר"י בשם ראב"ן דקי"ל כעולא משום דדוחק לחלק בין דופנו עב לדופנו דק וכן בהגהה שם כ' בשם ספר התרומה בשם התוס' דקי"ל כעולא ואם לא נתחב הקוץ אפילו מונח אורכו לרחבו של וושט אפילו לעולא כך, כ' בא"ז מהל' טריפות מכאן ועד גמירא כולהו פסקי משתכח בפא"ט ובהל' טריפות של פיסקי גאו' וסתם הלשון ברוב הוא לשון הרמב"ם: ש שער ל"א נקובת הושט טריפה וקי"ל דנקובתו במשהו וכן תורבץ הושט ניקב במשהו טריפה, שני עורות יש לושט ניקב זה בלא זה כשירה אבל

ניקבו שניהם טריפה אפילו זה שלא כנגד זה כיון דאכלה ביה ופעיא ביה גמזא ליה ופשטה ליה, ופסוקת הגרגרת ברוב חללה טריפה.

וחסרון בקנה עד כאיסר האיטלקי וניטלה ממנה רצועות או נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ואם ניקבה הקנה עד לחללה למטה מן החזה אמר ר' יוחנן דנידון כריאה, ואמר רב נחמן תלתא קני הוה חד פריש לריאה וחד לליבא וחד לכבדא ופליגי אמוראי בהן וכל חד איכא אמוראי דטריף במשהו הלכך פסקו כל רבותי דכולהו טריפה במשהו כיון דלא איפסק הלכתא כחד מלבד רש"י, ובקנה הלב אם נמצאו בו נקבים קטנים היינו רביתיהו ונקבים הללו דרכם להיות בכל הריאות וכשירה הואיל וחלב טהור הוא סותמתו וכי קאמר רב במשהו בקנה הלב היינו שלא במקום שהחלב שם, כך כתב בה"ג באשר"י בשם מהרי"ח, ניקב קרום של מוח טריפה ועד מן הפולין ולחוץ נקרא קרום של מוח וטריפה במשהו.

ושני קרומים יש על המוח וכתב רב אלפס דאם ניקב התחתון לבד טריפה אבל העליון כשירה, והרא"ש כ' בשם ר"ת דבניקב העליון לבד טריפה וכן דקדקנו מדברי רבינו שמשון דעליון לבד טריפה ותחתון לבד כשר ובשם ראב"ן כתב דבעינן תרווייהו להטריף, וז"ל הרמב"ם אם ניקב העליון דסמוך לעצם לבד הרי זה מותר ואם ניקב גם התחתון הסמוך למוח טריפה, כתב עוד הרמב"ם המוח עצמו שנירקבאו שנתמעך והקרום קיים כשירה ואם נשפך כקיתון של מים או כדונג טריפה, כ' א"ז מעשה בא לפני ראב"ה שנמצא בתוך הקרום של מוח מים או שחסר במוח במקום המים כשיעור המים שמונחים בו והיה המוח מקיף המים סביב שלא היו מגולים כלל והכשיר.

ושוב מעשה בא לידו שהיו המים מונחים בתוך שלחופית קטנה והי' המוח מקיף את כל השלחופית שלא היתה מגולה כלל והכשיר ג"כ, וכן ראה כה"ג שהתיר בענין זה אבל כשאין המוח מקיף סביב שהשלחופית ומגולה אפילו מקצתו אצל הקרום והגלגולת או שהיתה מונחת בין הקרום ולגולגולת טריפה.

כתב עוד בא"ז כה"ג מטריפין כשניקב א' מן הקרומין, ור"ח כתב אם נמצא תולעת בקדירה של מוח והמוח קיים והקרום אין בו לא רושם ולא קורט דם כשירה וטוב להחמיר כדברי ה"ג עכ"ל א"ז. ובמרדכי כת' כהאי לישנא, פר"ח אם נמצאו תולעים במוח ולא חזינן לא קורט דם ולא רושם כשירה כדאמרינן בהניזקין גבי טיטוס דנכנס יתוש בחוטמו ואעפ"כ חי שנה, מצאתי עכ"ל מרדכי.

עוף של מים או אווזא דידן דשכיחי על המים אם נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח טריפה אבל עופות דיבשה אם נשבר העצם צריכה בדיקה ולפי שאין אנו בקיאים עכשיו בבדיקה לא חששתי לפרש כך כ' בא"ז, ניקב הלב לבית חללו בין חלל גדול בין חלל קטן טריפה וכ' התוס' דה"ה ניטל טריפה, ועל התרנגולת שלא הי' להן לב אימא בודאי כי פעמים רבות נמצא כן, ראיתי בתוס' בשם מהרי"ח שראב"ז שבא לפני ראב"ה שומן הלב שהי' דבוק מאד ואדוק הרבה בכח בלב וחתך בסכין השומן מן הלב במקום שהוא דבוק ולא ראה שום ריעותא מבחוץ ואח"כ חתך הלב במקום שהיה דבוק עד החלל וראה בעובי הלב ולא בחללו קצת דם נצרר ואסר ואמר שאם לא היה מוצא אותו קורט דם הי' כשר ע"כ: שער ל"ב (בכת"י כ' ניטל המחול הוא בשער ל"ג) חוט השדרה

שנפסק ברובו ודוקא רוב עורו אבל אם רוב עורו קיים אע"ג שנפסק מוחו כשירה, כתב הרמב"ם ודוקא רוב היקפו אבל אם נסדק העור לאורכו או ניקב כשירה, נתמעך המוח ונתנדנד הואיל ועורו קיים כשירה אבל נשפך כתיקון של מים או כדונג שנימס עד שימצא החוט כשמעמידו אותו אין יכול לעמוד טריפה, וחוט השדרה הוא מבחוץ הפולין עד בגוף פרשה שניה וחוט השדרה עד בין האגפיים ע"כ.

ובהג"א פסק בשם ס' התרומה והמרדכי כמ"ד למטה מן האגפיים, וכתב הרא"ש ורבי שמעון נסתפק האי בין האגפיים היכן הוא אי במקום שמחוברים האגפיים לגוף או במקום ששוכבין על הגוף דהיינו בסוף המחובר לגוף ומסיק דפליגי במקום חיבור בגוף, אבל בא"זכ' עד למטה מן האגפיים הוא במקום שנכפל ויושב שם אפילו שאינו מחובר לגוף למטה טריפה.

והמר"ח כתב ול"נ דאותן שני עצמות קטנים המונחים בגף העוף המחוברים לכנפיים למטה מהן הוא למטה מן האגפיים, נטלה הכבד כולו טריפה ואם נשתייר ממנו כזית במקום שהוא חיה ופרש"י דהיינו במקום שהיא תלויה תחת הכליות ולא במקום שהוא מעורה בטרפשא. והראשון נר' לרש"י וכן כ' רמב"ם, וגם בעיני כזית במקום מרה וכתב הרמב"ם נטלה ממנה כזית במקום שהיא תלויה בו ובמקום מרה אע"פ שנשאר כולו קיים כמו שהיא טריפה.

הריאה שניקבה או שחסרה טריפה. מיני טריפות הריאה תמצא בבדיקות, ניקבה הקיבה בבהמה טריפה וכן בעוף, ניקב הקורקבן טריפה.

ואם ניקב הקיבה במקום שחלב טהור סותמתו כשירה. וחלב חיה שכנגדן בבהמה טמאה אינו סותם אב קורקבן שניקב ושומן שעליו סותמו הכשיר ר"י דאין כנגדו בבהמה טמאה, ניקב הקורקבן האדום וכיס שלו הוא הלבן קיים או איפכא ואפילו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשירה ניקבה המדה טריפה פירשתי לעיל, ניקבו הדקין טריפה ואם ניקב אחד מן הדקין במקום שחבירו סותמו ומגין עליה כשירה אבל אם הליחה שבו סותמתו דהיינו שורייקי דנפק אגב דוחקיה אפ"ה אינו מגין.

בני מעיים שיצאו לחוץ ולא ניקבו כשרין ודוקא שלא היפך שחזר על בסיסן ועל כנם כל אחד וא' ואם לאו טריפה, חלחולת שנקבה טריפה כבשאר בני מעיים אבל אם ניקב במקום שירכיים מעמידין אותו כשירה ואפילו ניטל במקום הדבוק שם כולו כשר והוא שישתייר כמו ד' אצבעות ורש"י פי' כמו אצבע והיא מקום עצמו כתב הרא"ש די"א אם ניקב במשהו טריפה והר' יונה כתב דברובו דוקא טריפה, שני בני מעיים היוצאין מבהמה טריפה פי' הרא"ש בשם רב אלפס וכתב שהוא עיקר דכל הבהמה דקין שלה חוט אחד הוא ומשוך ואם יצא ממנו מעי אחד כמו שיצא ענף בתוך הכד של עץ טריפה בד"א שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין ממקום אחד והולכין וכלין עד כאצבע כשירה [הגהה כ' א"ז דהאי כאצבע יש גאונים שפירשו דהוא אצבע שלישי הנקרא אמה עכ"ל] והוא דהדרי וערבי ונעשו שתיהן חוס אחד אבל אי לא הדרי וערבי הוי יתיר כנטול דמי, וכ' במרדכי דר"ח פי' כרב אלפס, וכ' עוד דראב"ן כ' בספרו מעשה אירע במעגצנץ לפני ר' אליקום חמי ושאר גדולים ואני אב"ן עמהם במעי של כבש יוצא מן הדקין באורך אצבע והי' סתום בסופו והרעי יוצא מתוכו ונכנס ג"כ לתוכו ויוצא מתוכו לדקין,

והסכמנו כולנו להתיר שאמרנו לא מצאנו שהטריפו חכמים אלא בב' מעיים יוצאין מב' מקומות כעין בעוף יוצאין מן הקורקבן שני דקין א' הולך לזפק והאחד הולך לדקין אבל הכא דק היוצא משאר הדקין הוא ואין זה כנגדו בעוף, ורב"י שב"ט נחלק בדבר ע"כ, [הגהה כתב בא"ו מעשה בא לפני ראבי"ה ששחטו אווזא אחת וקרעוהו ומצאו בעיניו שהיו מונחים בין עור לבשר והגידו לו שהי' הולך בטוב סמוך לשחיטה וגם שלא הי' תפור במקום שקרעוהו והכשיר עכ"ל] הלעיטה חלתית קרטין שלו טריפה, ניטל הזפק שלובעוף טריפה, ניקב כשירה, גגו של זפק נידון כושט ופרש"י דמקום שהוא מתחיל לימשך דהיינו מן המיצר ולמעלה ור"י א"ז קיבל מראבי"ה שקיבל מר' יואל שקיבל מריב"ם שקיבל מריב"א כשמושך ביד אחד הושט וביד השני המעי היוצא לצד הקורקבן כל שנמתח הזפק עמו הוא הושט, וכן לדקין נידון כושט ובמעי להטריף במשהו דהיינו מה שכנגדו ולמעלה אבל מה שתלוי למטה אינו נמתח עמו והוא כעין כיס שיש לו שנצים שפותח וסוגר בהו שהעליון נמתח ולא התחתון.

ואפילו לפרש"י נ"ל המעי ההולך לקורקבן הוי מקום שנמתח ודינו כקורקבן בנקב משהו ע"כ: שער (לב) ל"ג [בכת"י שני דין ניטל הטחול הוא בשער ל"ג, ודין חוט השדרה בש' ל"ב] ניטל הטחול כשר ניקב בסומכיה טריפה בקולשיה כשירה, וכ' בא"ז דסומכי היינו מה שדבוק בכרס ואם נשאר מן הטחול שלם שלא ניקב לחוץ כשיעור עובי דינר זהב וכן דינו אם נקרע או נימוק או שלקה בשינוי מראה ונשתיר בריא כשיעור עובי דינר זהב כשירה.

כתב בי"ד בשם הרשב"א עובי דינר זהב לא ידעינן שיעור ויראה לי שהוא פחות מחצי עוביו, נחתך במקום עוביו יש מי שמתיר, ונ"ל שאסור מספק, וטחול של עוף עגול בעובי ואינו דומה לשל בהמה ע"כ יש מי שהורה שאין הנקב פוסל בו ועליו יש לסמוך שכבר הורה זקן ע"כ, וכ' א"ז אי משתכחי תרי טחלי כשירה, [הגהה וכן כ' אשרי בשם ה"ג וכן מיים' מתירין בתרי טחלי] וכ' עוד מעשה בא לפני ראבי"ה זצ"ל שהי' טחול נפוח בקולשיה [הגהה, לשון א"ז גדול שהי' נפוח באמצעיתו עד סומכיה וכן כ' במרדכי לשון א"ז] כראשו של תינוק והי' הנפוח מלא מים זכים והוציאו המים והיה בפנים כמראה שעוה וציוה לגוררו בסכין ואח"כ בדק מבפנים ונמצא שלם מכל צד שלא נרקב והכשיר ואפילו אם היו המים סרוחים אמר שהיה מכשיר ע"כ, כרס הפנימי שניקב טריפה ורבה בר רב הונא אמר מפרעתא פלי צד הכרס הרואה פני הקרקע הנראה מיד כשפותחין את הבהמה להוציא את בני מעיה, ורש"י פסק דלחומרא עבדינן כבני מערבא וא"ז כתב דר"ח כ' כרבה בר רב הונא, וכ' הרא"ש דעמא דבר כרש"י, ואיזה כרס החיצונה בשר החופה רוב הכרס וזהו קרום עב העובר על כל רוב החלל וישנו מן החזה עד הירכיים והכרס מיעוטו נחבה בצלעות החזה ורובו תחת אותו הקרום ורואין כמה יש מן הקרום כנגד רוב הכרס ואם נקרע שם רובו וכ"ש ניטל רובו טריפה ואם נקרע וכ"ש ניטלה כטפח טריפה אע"ג דלא הוי רובו, ואם נקדירה ארוכה עגולה ביותר מכסלע טריפה.

דכשתמתח תעמוד על טפח ופרש"י כשאת מותחן ליכנס העגול לרוחב ולאורך תמצא טפח באותו קדירה. והתו' והרא"ש כתבו כשאתהמעגלו בחוט תמצא באורך החוט טפח נמצא רוחב הסלע שלישי טפח.

המסס ובית הכוסות שניקבו זל"ז או זה לחוץ טריפה פי' לאפוקי אם ניקבו מאותו דופן שבין זה לזה שהנקב הולך מזל"ז לחללו של זה שאז כשירה לפי שבלא"ה נקב גדול והולך מזה לזה: שער ל"ד בהמה שנפלה מן הגג בדלא ידעה עוף שדרס אותו אדם או דרסה בכותל או שרצצתה בהמה או שחט אותה מיד טריפה דחיישינן לריסוק איברים אבל אם שהתה מעל"ע או שעמדה אפילו מיד כשירה וצריכה בדיקה בכל מיני טריפות בלד מסימנים משום דקשין הן אצל נפילה וה"ה אם עמדה מיד וגם שהתה מעל"ע דצריכה בדיקה.

הלכה אפי' בדיקה לא צריכה, כתב הרא"ש דבעל הלכות ובעל העיטור פסקו דפשטה ידה לעמוד מועיל כאלו עמדה, ועקרה רגליה לילך מועיל כאלו הלכה, ורב אלפס לא פסק כן. בהמה שרגליה האחרונים נגררין אחריה לא חיישינן לפסיקת חוט השדרה אלא אמרינן שיגרונא הוא דנקט לה.

וכ' בי"ד בשם רשב"א דדוקא שאין ידוע שנפלה אבל בידוע שנפלה חיישינן שמא נפסק חוט השדרה בנפילתה, אילים המנגחים זא"ז ואינם יכולים לזוז ממקומם אבל עומדים על רגליהם אין בהם ריסוק איברים נפלו לארץ מתוך נגיחותיהם אין בהם משום ריסוק אברים ויכול לשחוט מיד, עגל אחר שיוולד אי קים לן דכלו לו חדשיו ואע"ג דחזינן ביה ריעותא דאינו יכול לעמוד.

כשמפיל שור לארץ ושוחטו אין בו משום ריסוק אברים משום דצפרניו נועץ עד שמגיע לארץ, ע' בהרא"ש פ"ק דביצה דכתב דבעינן שהפריס ע"ג קרקע ובפא"ט כתב כמו בפנים ע"ש, וכתב במרדכי דראב"ן דקדק כאן דאין לקשור רגלי בהמות כשמפילין אותו דהא כשהרגלים קשורין אינו יכול לנעוץ ציפרניו בקרקע, כתב בא"ז מעשה בשור שנפל ע"ג קרקע מפני שמעך ברגלו ולא הלך מחמת נפילתו והורה ר"י שאין לחוש לריסוק אברים ע"כ, קפצה מעצמה אין חוששין לריסוק אברים, וכן הניח למעלה ובא ומצאה למטה משום דאמדה נפשה וקופצת ולכך אפילו ליכא מידי דסרחא ביה כשירה, הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה או איפכא כנגד כל השדרה כולה אין חוששין ואי אית ביה קיסר בחוטרא חיישינן או אשלים חוטרא אפלגא דגבה חיישינן וכן אי מחיה לרוחבה חיישינן, נפל על כל מידי דאישתריק או ע"ג דבר רך לא חיישינן אבל אמידי דלא אישתריק וגם קשה חיישינן, עוף שנחבט על פני המים כגון ששט מלא קומתו דיו נדבקו כנפיו בדבק בשעת צידה ע"ג דף קטן בחד גפא לא חיישינן בתרי גפי חיישינן, [בהגהה, וז"ל יתכן לאמר דוקא כשכל רגליו קשורים אבל אם מקצתו מותרים נועץ אותו ומחזיק בהו ודמי לחד גפא דלא חיישינן.

עכ"ל הגהה, ומקומו צ"ל למעלה גביהא שכ' במרדכי דראב"ן דקדק מכאן דאין לקשור רגלי הבהמה וכו'. וכן צריך לתקן בהכ"י ראשון דקדק מכאן ולא כאן] נשתברו רוב צלעותיה טריפה וי"א צלעות יש בבהמה מכל צד נשתברו חצין שמול השדרה ולמעלה

שש מכאן ושש מכאן או י"א מכאן וחד מכאן טריפה והוא שישתברו מחצין שמול השדרה ולמעלה.

ודוקא בצלעות גדולות שיש בהן מוח אבל צלעות קטנים אפי' נשתברו הרוב וגם כלפי שדרה כשירה, נעקרו בלא חסרון חוליא כלל דינם כמו נשתברו אבל נעקרו אפילו צלע אחת במקצת חולית עמה בבוכנא ואסיתא טריפה, נחסרה חוליא אחת אפי' שבכסלים שאין בהן צלעות טריפה. ולפרש"י סבר שמואל דצלע בלא חוליא כלל טריפה אמנם בריש פירקא פ"ה היא דשמואל צלע וחצי חוליא סבירי' ליה באיסורא ועיין היטב ואיפשר הלכה כרב, גולגולת שנחבסה בין בבהמה בין בעוף טריפה ברובו בין ברוב גובהו דהיינו מכנגד המצח ולמעלה עד יותר מאמצעיתו ובין ברוב הקיפו דהיינו מן העורף עד לאמצעית גולגלת הראש כך פ"ה בא"ז.

ורש"י פ"ה רוב גובהו מן העינים ולמעלה ורוב הקיפו גדול מרוב גובהו עכ"ל: שער ל"ה עוף שנפל לאור ונחמרו בני מעיו והוריקו אדומין כמו לב וקורקבן או האדימו ירוקין כגון בני מעים אפילו במשהו האדימו או הוריקו טריפה וכן הוריק כבד כנגד בני מעיהם במשהו טריפה בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים.

וכתב א"ז ובמרדכי דהגאונים מטריפין אם ניקב חצר הכבד ופ"ה במרדכי הטעם דחיישינן שלבסוף תנטל כל הכבד כולו כמו הכא דמטריפין בהוריקו כבד במשהו אבל כתב דוקא נקב מפולש טריפה וגם אם נסרכה לצלעות כשירה, כ' בא"ז דהאי טריפות דנפלה לאור ונחמרו בני מעיו שייכי נמי בבהמה אבל הרא"ש כ' דלא שייכי בבהמה ובשם בעל העיטור כ' דבעוף אם נפלה לאור בעי בדיקה, אבל בבהמה אם נפלה לאור לא בעי בדיקה ומ"מ אם נמצאו בני מעיים שנשתנו גם בבהמה טריפה והרא"ש מכשיר בכל ענין, אדומים שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו וכן ירוקין שלא האדימו ושלקו והאדימו טריפה ומ"מ אפילו ידוע שנפלה לאור אין צריך לבדקו ולשלקו אם יוריקו או יאדימו דאחזוקי איסור לא מחזקינן.

וכ' בא"ז ובמרדכי דהיכא דאין ידוע שנפלה לאור אפילו נשתנה בני מעיים כשירה דאחזוקי איסור לא מחזקינן וכן כ' הרא"ש והמרדכי הוסיף עליו דאפילו לא מהדרין לשאול אם נפלה לאור אלא מחזקינן היתר, הגלודה בין ע"י שחין ע"י מלאכה טריפה אפילו אם לא הוגדלה לגמרי ונשתיר בה כסלע רוחב כשירה ופסק הרא"ש כר' יוחנן דכל העור כולו מציל בכסלע בגלודה ובעל העיטור פסק כרב דכל העור מציל חוץ מעל בין הפרשיות.

ורב אלפס פסק כשמואל דבעינן סלע על פני כל השדרה כולו וא"ז בשם ר"ח פ"ה דבעינן גם כסלע על טיבורו כר' ינאי וכשמואל והרמב"ם פסק דבעינן גם כסלע רוחב על ראשי פרקים כדברי כולן להחמיר. ואם ניטל כסלע רוחב מעל השדרה כולו או מעל ראשי פרקים כתב דהרי זו ספק בעי היא בגמרא ויראה לי שמתירין אותו, ותמה הר"ש עליו למה התיר בעיא דאורייתא שעלתה בתיקו.

וא"ז אוסר משום דאזלינן בחומרא באלו בעיות דסלקו בתיקו וכתב עוד דעוף הנגלד דינו כבהמה. לשון הא"ז נמרטו כנפיה דהיינו נוצה גדולה שעל כל גופו כשירה.

רבי יודא אומר אם ניטלה הנוצה היא הדקה הסמוכה לבשר פסולה. כתב בא"ז ניטלה הטרפחת בעוף טריפה והרא"ש מכשיר, כתב הא"ז האם שהולד מונח נימוך בתוכה פסולה, נחתך כשירה, נרקב פסולה, נימוך בתוכה במעיה ונעשית עצמות כשירה, ניקב בית מי רגלים כשירה דהיינו שלחופית שמימי רגלים מונחים בו בין בזכר בין בנקיבה כשירה, וכן כ' הרא"ש וכן פסקו התו' דבין ניטל ובין ניקב וכן כ' בשם שערים דר' שמואל בן חפני ובשם ראב"ן דכשירה, כתב ראבי"ה זצ"ל שאם ניטל המעי בעוף שמונח בו הביצה כשירה ופר"ת וכן ר"י פסקו בעוף לאיסור כדלעיל והתוס' וכן אשר"י מסקי דניטל הטרפחת דהיינו מעי של עוף כשירה ע"כ: שער ל"ו חרותא שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשירה כגון ע"י רעמים, בידי אדם כגון ע"י פחד טריפה, ומפרש בגמ' היכי בדקינן לה בידי שמים או בידי אדם הוא.

נטלו הכליות כשירה אבל לקתה בכוליה אחת טריפה כתב א"ז דפרש"י כגון דמליא מוגלא, ונראה דמכת חרב דינו כמוגלא וכן כ' במרדכי דלפרש"י מכת חרב כמו מוגלא והרא"ש כ' דניקב או נחתך אפילו עד למקום חריץ כשירה והביא ראייה מהנהו דמחו ליה בכוליתא ואכשרינהו רבא, וכ' עוד א"ז למקום חריץ פרש"י אותו לכן שמסובך למתניים היינו אותו חוט ש שבכוליא שבו הוא במקום שנר' חלב והגידין מעורין שם והוא אמצעי הכוליא ובשערים דר' שמואל בן חפני כ' לקתה בכוליא אחת בלא מוגלא ולא הגיע למקום חריץ כשירה משמע אבל כמוגלא אפילו הגיע למקום חריץ טריפה וכן נראה לראבי"ה ואומר שאם נבקע לשנים שהוא טריפה, ואם אין לו אלא כוליה אחת או שהי' לה ג' כשירה, וכוליה שניקבה כשירה ואם יש מים זכים בכוליה כשירה ואפי' הגיע למקום חריץ וכן כ' במרדכי על זה והמחמיר תע"ב, ואם עכירי או צלילי וסריחי טריפה ואם יש שם דם כשירה וכוליא של איל נמצא באשפירי ולא הוה בו בשר כלום רק היתה מלאה מים צלולין ובמקום הלבן היתה שלם והכשירוה.

ובכוליה של פרה היתה שלחופית וניכר מקום חריץ והכשירוה רבוותא שבמגנץ, ואם היתה מכה על הכוליא מגבה חותכין הכוליא לשנים אם אין בה מכה מבפנים כשירה. הכוליא שהקטינה מאיליה בדקה עד כפול ובגסה עד כענבה בינונית כשירה, נשאר כפול או כענבה מצומצמת כ"ש פחות מכאן טריפה, ואם היו כאן ג' כוליות והקטינו היתרות ונשאר שתים כהלכתן כשירה, וכתב הרא"ש הלשון שהקטינה משמע שהיתה גדולה והקטינה וניכר החסרון במקומה אבל קטנה בתולדתה כשירה, ניטל לחי התחתון מעל הבשר והסימנים מחוברין בבשר כשירה והוא שיכולין לחיות ע"י הלעטה והמראה וכן דין עוף שניטל חרטומו עכ"ל א"ז כתב הרמב"ם ניטל לחי העליון טריפה.

הדרוסה היא הטרפיות רמוזה הראיה בתורה ובשר בשדה טריפה לא תאכלו שטרפו זאב או ארי, כתב הרמב"ם אין דריסה לבהמה גסה ולחיה גסה אלא לארי לבד ולבהמה דקה ולחיה דקה מן הזאב ולמעלה ובגדיים וטלאים אפילו חתול ושועל ונמיה וכיוצא בהן יש דריסה ובעופות הנץ יש לו דריסה אפילו בעופות הגדולים ממנו, ובשאר עופות הדורסים יש להן דריסה בעופות שכמותן ולא בגדולים מהן, וחולדה יש דריסה בעופות וכלב אין לו דריסה כל עיקר לא בעוף ולא בבהמה ע"כ, וס"ה פסק דזאב יש לו דריסה אפי' בבהמה גסה ורי"ף פסק כרמב"ם וכן הסכים הרא"ש, וכ' עוד הרא"ש דאין דריסה לשום

חיה כ"א לזאב ולארי ואפילו הדוב שהוא שכול אין לו דריסה, וא"ז כתב כל חיה שהיא למעלה מזאב כגון ארי ונמר ודוב ודכוותיהו כשדורסים חיה גסה או בהמה גסה וכ"ש דקה או עופות שטריפה, ודרוסת הזאב בדקה אבל לא בגסה.

וחתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים ביש מצילין והצלת עצמו כהצלת אחרים דמי, ומ"ה כתב דה"ה בתרנגולים אין דריסה לחתול אלא כשיש מצילין. ולפ"ז אין לחוש אם נכנס חתול ללול של תרנגולין אע"פ שאינם יכולין לברוח מפניו וביכולים לברוח שרי מכ"ש הכי איתא בסמ"ג בשן, ואין דריסה אלא בכונה אבל אם נפל הדורס אפילו בצפרנו תחובים בגופו של נדרס לא חיישינן ואין דרוסה אלא מחיים פ"א לאפוקי אם לא שמטו ידו מן הנדרס אלא לאמר שקצצו ידו וכ"ש לאחר שמת הדורס כלו דלא.

וכ' התו' דמ"מ אין לשחוט העוף בעוד שצפרנים הם תחובים דאע"ג דעיקר דרוסה הוא בהשמטת צפרניו מן הנדרס מ"מ חיישינן שמא הכה ושמט כמה פעמים קודם שהפילו לארץ ורגילים הם בכך ק"ו דחוששין, וספק דרוסה דורס שנכנס לבין הראויים לידרס ממנו איהו שותק ואיהו קצווח חיישינן, תרווייהו קצווחי לא חיישינן דמבעתי אהדדי תרווייהו שתקן גמי לא חיישינן דאי עביד מידי הוה קצווחי נמצא קטוע ראשו של אחד מהן אימר נח רוגזיה כך כתב בי"ד וכתב בהגהה במיימוני כתב הרמב"ם איזהו רושם הדריסה שיאדים בשר כנגד בני מעיים אם נמוק הבשר כו' מלשון הג"מ נסמסמס הבשר רואין אותו כאלו אינו ופרש"י שאם הוא במקום שאם ניטל אותו בשר טריפה כגון במקום צמת הגידין וכה"ג טריפה, היכי דמי נתמסמס כל שהרופא גוררו ומעמידו על בשר חי, ומכאן כ' במרדכי שרא"מ כ' שר"ת אמר לו פה אל פה שכל מקום שאמרו חכמים שהנקב מטריף אם באותו מקום הבשר רע סביביו נמי טריפה.

נשלם ל"ו שערים שיסד הגאון מהרר"י מרפורק ז"ל השמטה בדף ו', בשער העשירי שורה ו' אחרי תיבת בולעו [במצות דם פכ"ה התו' וסמ"ק והרא"ש כתבו לפי חד שינויה דהמלח לאחר שהפליט הבשר בשיעור מליחה פסק כוחו ומחמת אותו המלח לא יחשוב הציר כרותח ודוקא הציר המעורב עם המלח כשיעור מליחה ופליטה ההוא יחשב כרותח אבל אם יחמרו המלח המבליע מדם ציר אחר שמפליט כשיעור מליחה אותו ציר לא יחשב כרותח, ומכח נמי מדבריהם ומראייתם דבשר המלוח עצמו לאחר ששהו שיעור מלח אינו חשוב כרותח ולא לאמר דוקא המלח לפי שהפליט].